

5

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

МЕНСК
1930

У НУМАРЫ: Я. Васілевіч. КП(б)Б у барацьбе за
бальшавіцкую лінію. А. Сянкевіч. Барацьба з
ухілам у нацыянальным пытанні і нацработе.
С. Будзінскі. Тры праблемы. А. Курціх. За баль-
шавіцкую якасць нашага друку. Р. Каршакевіч.
Вынікі калгаснага будаўніцтва. Л. Янаўлеў. Апар-
туістыя ў барацьбе супроць партыі. Ц. Пракоп-
чык. Аб тэмах калгаснага будаўніцтва на Бела-
русі ў сувязі са скаржэннямі партыйнай лініі.
Матэрыялы і дакуманты.

5

6-15

Пролетары ўсіх краёў, злучайцеся!

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

ЧАСОПІСЬ ПАЛІТЫКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТЫЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)

Мног. 1933 г. 64 835.

№ 5
М А Й

М Е Н С К — 1930

Надрукавана ў друкарні
Беларускага Дзяржаўнага
— Выдавецтва —
Заказ № 2064.—1.000 экз.
Галоўлітбел № 2210.

Я. Васілевіч

КП(б)Б у барацьбе за бальшавіцкую лінію

(Ад XII да XIII зьезду КП(б)Б)

Становішча БССР, як форпосту Савецкага Саюзу, які знаходзіцца на граніцы з капіталістычным Захадам, крайняя адсталасьць гаспадаркі, што засталася ў спадчыне ад царызму, амаль поўная адсутнасьць прамысловасьці, а адсюль і слабы колькасны пралетарыят, складаны нацыянальны пераплёт,—усё гэта значна ўскладняе задачы партыі ў абсягу кіраўніцтва соцыялістычным будаўніцтвам нашай рэспублікі.

Няма патрэбы гаварыць аб тых вялізарных дасягненьнях, якія мае Савецкая Беларусь за ўсе апошнія гады ў абсягу аднаўленьня зруйнаванае гаспадаркі і яе соцыялістычнай рэканструкцыі. За пэрыод ад XII зьезду КП(б)Б, БССР, пад кіраўніцтвам нашай партыі, зрабіла вялізарны крок наперад у справе індустрыялізацыі і соцыялістычнай перабудовы сельскае гаспадаркі. *Пры дапамозе ўсяго Савецкага Саюзу мы маем вялізарныя дасягненьні ва ўсіх галінах гаспадарчага жыцця краіны.* Даволі прывесці толькі некаторыя лічбы, каб бачыць, які вялізарны скачок зроблены Савецкай Беларуссю за першыя паўтара гады пяцігодкі. Калі 1928-29 г. даў рост агуловай прадукцыі прамысловасьці БССР на 45,7 проц., то 1929-30 г. павінен даць рост на 77,5 проц. Сума ўкладаньняў у капітальнае будаўніцтва ў 1928-29 г. раўнялася 25,8 млн. руб., у 1929-30 г. яна выяўляецца ўжо ў суме каля 50 млн. руб. На будучы год урад БССР намячае ўкладаньне ў прамысловасьць у суме, якая больш чым у два разы перавышае ўкладаньні 1929-30 г. Да канца бягучага году ў БССР будзе пушчана першая раённая Асінаўская электрастанцыя імя т. Сталіна.

На аснове росту прамысловасьці ў БССР адбываецца рост колькасьці пролетарыату.

Падрыхтаваная ўсім папярэднім пэрыодам разьвіцьця соцыялістычнага будаўніцтва ва ўсім Саюзе, БССР з гэты пэрыод усутыч падышла да практычнага вырашэньня задачы соцыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі. Перамагаючы хутарскую сыстэму, якая значны час падтрымлівалася праваопартуністычнай політыкай беларускага Наркамзему, ламаючы шалёнае супраціўленьне беларускага кулацтва, якое знаходзіла часта простае непасрэднае падтрыманьне замежнага капіталу,—наша партыя, здолела мобілізаваць шырокі рух асноўных сялянскіх мас беларускай вёскі за колектывізацыю. Гаворачы словамі т. Сталіна, мы маем і ў нас у БССР, *бясспрэчны паварот вёскі ў бок соцыялізму.*

Выводзячы БССР на шырокую галоўную дарогу індустрыяльна-саўгасна-колгаснага будаўніцтва, партыя, дзякуючы правільнаму вырашэнню нацыянальнага пытання дабілася нясумненна буйных дасягненняў у абсягу будаўніцтва беларускай пролетарскай культуры, у абсягу савецкага нацыянальна-культурнага будаўніцтва.

Ва ўмовах БССР, дзе мы маем значную праслойку дробнай буржуазіі, дзе яшчэ моцныя і жывучыя традыцыі нацыяналізмаў усіх колераў у асяроддзі некаторых пластоў працоўных, дзе націск клясавага ворага на асобныя зьвяны партыі і рабочае клясы асабліва моцны ў выніку адноснай слабасці пролетарыяту, — тут мы маем нясумненна асабліва спрыячую глебу для правых настрояў, для правай небяспекі.

На якіх вучастках перш за ўсё мы мелі ў нас, у БССР, скрыўленьні лініі партыі і як ішла наша барацьба з гэтымі скрыўленьнямі?

Партыя правяла рашучую барацьбу з праваопартуністычнай лініяй Наркамзему БССР, што выяўлялася ў практыцы насаджэння кулацкіх хутароў, якая спрыяла росту і ўзмацненню кулацкіх элементаў беларускай вёскі і тармазіла рост і развіццё калектывізацыі сельскай гаспадаркі. Мы можам адзначыць, што партарганізацыя, хаця і з некаторым спазьненнем, здолела ўвогуле ліквідаваць „прышчэпаўшчыну“, якая была клясычным выяўленьнем на практыцы праваопартуністычных тэорый аб пастаянных уступках капіталістычным элементам вёскі, аб „мірным урастанні кулака ў соцыялізм“ і на справе вяла да капіталістычнай рэстаўрацыі.

Партыі прышлося правесці сур'ёзнейшую барацьбу па ліквідацыі буйнага прарыву на культурным фронце, які выяўляўся ў тым, што Наркамасветы і яго органы не забяспечвалі цвёрдай клясавай лініі ў абсягу культурнага будаўніцтва, не давалі рашучага адпору варожым нам ідэолёгіям, тармазілі справу выхавання і падрыхтоўкі новых пролетарскіх кадраў. Партыя правяла асабліва сур'ёзны бой супроць беларускага нацыянал-дэмакратызму, які ў свой час значна ўмацаваўся на гэтых пазыцыях.

Наша арганізацыя рэзка ўдарыла па праваопартуністычнай практыцы кіраўніцтва саматужна-прамысловай коопэрацыі, якое праводзіла праваўхілісцкую лінію і прывяло да засьмечання коопэрацыі кулацкімі і нэпманскімі элементамі.

Трэба адкрыта прызнаць, што партарганізацыя і яе кіраўніцтва ў радзе выпадкаў *несваячасова* выкрывалі праваопартуністычную практыку і не давалі хутка *пераключаліся* на барацьбу з ёю.

У 1929 г. ЦК КП(б)Б пры падтрыманні ўсёй арганізацыі, на аснове бальшавіцкай самакрытыкі пры значна павышанай політычнай актыўнасці партыйнай масы і пролетарыяту, нанёс сур'ёзны ўдар па правым опартунізмам і ліквідаваў рад нясумненна сур'ёзных прарываў.

Калі мы возьмем увесь перыяд ад XII з'езду КП(б)Б, перыяд рашучай барацьбы на два фронты — супроць „левых“ памылак і правага опартунізму, як галоўнай небяспекі, то мы ўбачым, што сваяасаблівай характарнай рысай для Беларусі зьяўлялася і зьяўляецца цеснае спляценне паміж опартунізмам у агульных пытаннях партыйнай політыкі і нацыянал-опартунізмам. Нацыянал-опартуністыя, якія выступалі супроць нацыянальнай політыкі партыі, няўхільна скочваліся і скочваюцца на праваопартуністычныя пазыцыі і ва ўсіх іншых пытаннях партыйнай політыкі. Нацыянал-опартунізм зьяўляўся і зьяўляецца адным з праяўленняў правага ўхілу ў БССР. І наадварот, праваўхілісцкія элементы на справе змыкаліся ў барацьбе супроць партыі політычна і фракцыйна з нацыянал-опартуністамі.

Гэта характарная рыса выступала і ў той час, калі партыя змагалася з „прышчэпаўшчынай“, калі праваўхлісцкая практыка хутароў, практыка ўступак кулацтву злівалася з нацыянал-дэмакратычнымі тэорыямі „аб самабытнасьці“ беларускай вёскі, аб тым, што сталыпінская хутаршчына зьяўляецца адзінамагчымым шляхам разьвіцьця сельскае гаспадаркі ва ўмовах Беларусі (кісьлякоўшчына). Гэта характэрная рыса выступала і выступае з усёй сілай і ў тэй барацьбе, якую вяла і вядзе партыя з нацыянал-опартуністычным ухілам унутры сваіх радоў, і перш за ўсё, з беларускім нацыянал-опартунізмам.

Наша арганізацыя за гэты пэрыод часу правяла сур'ёзную ідэолёгічную барацьбу з цэлай сыстэмай нацыянал-опартуністычных поглядаў т. Жылуновіча, які ў найбольш выразнай і закончанай форме адлюстроўваў націск беларускага контррэвалюцыйнага нацыянал-дэмакратызму, ідэолёгіі беларускай буржуазіі, беларускага кулацтва, на пэўныя пласты нашай партыі. Погляды Жылуновіча скочваліся да простаі політычнай пераклічкі з нацыянал-фашыцкімі ідэолёгамі па той бок граніцы.

Партыі прышлося правесці сур'ёзную барацьбу з нацыянал-опартуністычнымі поглядамі т. Чарвякова, якія цесна зьвязаны з права-опартуністычнымі ўстановамі яго ў агульных пытаньнях партыйнай політыкі. На гэтых памылках у клясычнай форме выступіла спляценьне праваопартуністычных і нацыянал-опартуністычных поглядаў і ўстановак. Яны (памылкі) выяўляліся ў радзе выступленьняў, у якіх ідэалізаваліся буржуазна-нацыяналісцкія дарэвалюцыйныя партыі Беларусі, скажалася гісторыя разьвіцьця КП(б)Б, пролетарскі характар Кастрычніцкай рэвалюцыі на Беларусі падмяняўся дробна-буржуазным. Адначасова з гэтым т. Чарвякоў, сьледам за т. Бухарыным, яшчэ ў 1925 г. высунуў лёзунг „абагачайцеся“, а ў 1928 г. солідарызаваўся з бухарынскімі „Запіскамі Экономиста“ і раіў на аснове гэтых „Записок“—шукаць спосабы для тлумачэньня ўсіх зьявішч нашага цяперашняга гаспадарчага становішча. Тут трэба адзначыць, што т. Чарвякоў, пад узьдзеяннем Цэнтральнага Камітэту КП(б)Б і дзякуючы непрымірай крытыцы ўсёй партыйнай арганізацыі, вымушан быў стаць на шлях самакрытыкі і прызнаньня памылковасьці сваіх поглядаў.

Зусім відавочна, што толькі дзякуючы сваячасовай мобілізацыі шырокіх мас рабочае клясы, і сваіх уласных радоў на барацьбу з усімі праяўленьнямі нацыяналізму, з нацыяналістычнымі тэндэнцыямі і ўхіламі ўнутры сваіх арганізацый, партыя здолела дабіцца тых сур'ёзных посьпехаў, якія мы маем у абсягу зьнішчэньня нацыянальнай розьніцы, нацыянальных антагонізмаў, у абсягу ўмацаваньня пазыцый пролетарыяту і партыі на нацыянальна-культурным фронце.

Але адначасова зусім відавочна, што тыя посьпехі, якія мы маем у абсягу барацьбы з нацыянал-дэмакратызмам, зусім ня зьнімаюць праблемы далейшай узмоцненай барацьбы супроць шовінізму ўсіх коле-раў і адценьняў, супроць іх адлюстраваньня ў радок нашай партыі. Мы бачым, як агульнае абвастрэньне клясавай барацьбы і значнае ўзмацненьне супраціўленьня беларускага кулацтва, выкліканага політыкай яго ліквідацыі як клясы на аснове суцэльнай колектывізацыі, знаходзяць сваё няўхільнае адлюстраваньне ў актывізацыі шовінізму, перш за ўсё беларускага. Кулацтва ў беларускай вёсцы аказвае жорсткае супраціўленьне нашай політыцы. Па той бок граніцы, у Заходняй Беларусі, у выніку ўсёй політыкі польскага фашызму мы наглядаем актывізацыю і консолідацыю сіл беларускай буржуазіі і беларускага кулацтва. Ваенныя, імперыялістычныя пляны Пілсудзкага

цесна звязаны з яго нацыянальнай політыкай, разлічанай на тое, каб пры самай жорсткай барацьбе з нацыянальна-вызваленчым рэвалюцыйным рухам адначасова знайсці сабе сацыяльную апору ня толькі ў асобе беларускіх буржуазна-капіталістычных элементаў Заходняй Беларусі, але і сярод кулацка-нэпманскіх элементаў тут, у нас, у БССР. Мы бачым, як польскі фашызм, скарыстоўваючы заходня-беларускі нацыянал-фашызм, імкнецца аказаць простае падтрыманьне кулацкім элементам нашай краіны. Беларускія нацыянал-фашыстыя, на чале з групай Луцкевіча, зьяўляюцца простымі ідэолягамі беларускага нацыянал-дэмократызму і беларускай контррэвалюцыі тут, у БССР. Мы маем адзіны політычны фронт паміж беларускім нацыянал-дэмократызмам у БССР і беларускім нацыянал-фашызмам у Заходняй Беларусі, адзіныя політычныя лёзунгі, адзіныя тэорыі, адзіную орыентацыю—орыентацыю на польскі імперыялізм. Правадыры і ідэолягі нацыянал-дэмократызму ў БССР (Лёсік і інш.) падхапляюць політычныя лёзунгі Луцкевіча: Луцкевіч бярэ пад сваю „абарону“ беларускага кулака і беларускага нацыянал-дэмократа з БССР. І нацыянал-дэмократызм БССР, і заходня-беларускі нацыянал-фашызм зьяўляюцца саюзьнікамі польскага фашызму ў яго антысавецкіх плянах, у яго імкненьні падняволіць Савецкую Беларусь і абярнуць яе, нахштальт Заходняй Беларусі, у колёнію польскага капіталу.

Барацьба з беларускім нацыянал-дэмократызмам, пры адначасовай узмоцненай і бязьлітаснай барацьбе з усімі іншымі нацыяналізмамі і асабліва вялікадзяржаўным расійскім шовінізмам, і на далей застаецца важнейшай задачай нашай партыі.

З посьпехам праводзячы вялізарную працу па сацыялістычнай рэканструкцыі вёскі, ажыццяўляючы задачы ліквідацыі кулака як класы на базе суцэльнай колектывізацыі, мы выбіваем гэтым самым з-пад ног нацыянал-дэмократызму і беларускага нацыянал-фашызму іх асноўную сацыяльную апору і наносім гэтым самым удары і па ўсіх нацыяналістыцкіх тэорыях, па самым нацыянал-дэмократызме.

Перагіны і скажэньні партыйнай лініі, якія меліся ў справе колектывізацыі, нацыянал-дэмократы і іх падгалоскі ўнутры нашай арганізацыі, спрабуюць ужо скарыстаць для кампраматацыі самой ідэі колектывізацыі, для „доваду“ праваты сваіх контррэвалюцыйных поглядаў аб „самабытнай“ сіле беларускага мужыка, які, моў, ня пойдзе ні на якія „комуністычныя экспэрымэнты“. Нацыянал-дэмократы, зьяўляючыся ідэолягамі кулацтва, спрабуюць афарбаваць супраціўленьне кулацтва нашай політыцы ў нацыянальны колер; імкнуцца асобныя буйныя нашы памылкі скарыстаць для таго, каб ажывіць свае нацыяналістычныя, контррэвалюцыйныя ідэі.

Атрымаўшы рашучы адпор і разьбітыя ў адкрытай вылазцы супроць партыйнай політыкі, нацыянал-дэмократы спрабуюць зараз „тихой сапой“, вакольнымі „лазейкамі“ весці барацьбу супроць нашай нацыянальнай політыкі, ставіць палкі ў калёсы сацыялістычнага будаўніцтва. Гэтыя спробы выяўляюцца ў тым, што нацыянал-дэмократы выбіраюць для сваіх атак на нашу політыку „вявінныя формы“ ў выглядзе абароны нацыяналістыцкіх поглядаў у абсягу мовазнаўства, на асобных вучастках акадэмічнай працы. і г. д. і г. д.

Як мы ўжо адзначалі вышэй, мы маем у нас узмацненьне ня толькі беларускага нацыянал-дэмократызму, але і ажыўленьне яўрэйскага, польскага шовінізму, антысэмітызму і, перш за ўсё, вялікадзяржаўнага расійскага шовінізму. Партыя вядзе разгорнутую барацьбу з усімі гэтымі шовінізмамі і іх уплывам на некаторыя зьвяны

нашай партыі, не аслабляючы барацьбы з беларускім нацыянал-дэмакратызмам, мы ўзмацняем барацьбу з расійскім шовінізмам, які аказвае супраціўленьне беларусізацыі, імкнецца фактычна зрываць і затрымліваць справу шпаркіх тэмпаў гаспадарчага разьвіцьця будаўніцтва БССР. Карэньні вялікадзяржаўнага расійскага шовінізму знаходзяць сваё асяродзьдзе, якое жывіць іх, у рэштках чыноўніцтва, дробна-буржуазных элемэнтаў БССР і расійскім кулацтве і нэпманах.

Партыя нясумненна дабілася рэальных посьпехаў у беларусізацыі і карэнізацыі савецка-партыйнага апарату.

Аднак у гэтым абсягу мы маем яшчэ даволі сур'ёзныя супраціўленьні з боку расійскіх, яўрэйскіх і польскіх шовіністычных элемэнтаў. Гэтыя элемэенты спрабуюць, аб'яднацца з беларускімі нацыянал-дэмакратамі супроць нацыянальнай політыкі, якая праводзіцца партыяй. Партыя бязьлітасна б'е па ўсіх тых, хто супраціўляецца беларусізацыі, тым самым наносячы руйнуючыя ўдары і па беларускім шовінізьме, які імкнецца баларусізацыю паставіць на рэйкі буржуазна-нацыяналісцкага парадку.

Як капітуляцыя бухарынскай групы на лістападаўскім пленуме ЦК Усе КП(б)Б ня зьняла з парадку дня барацьбы з праваoportуністычнай небясьпекай, як галоўнай небясьпекай на даным этапе, так і прызнаньне сваіх памылак і капітуляцыя асобных правадыроў нацыянал-oportуністычнага ўхілу ў КП(б)Б ня зьнімае з парадку дня барацьбы з нацыянал-oportунізмам. Нацыянал-oportуністычныя канцэпцыі (якія ідуць па лініі замазваньня кіруючай ролі пролетарыяту, пераацэнкі ролі інтэлігенцыі, адмаўленьня клясавага распластаньня ў беларускай вёсцы і г. д.) непераможаны яшчэ да канца і ўзмацняюцца якраз зараз у пэрыод абвастрэньня клясавай барацьбы, ўзмацненьня супраціўленьня кулацкіх элемэнтаў. Прыкладна-ж такія тэндэнцыі мы маем і ў яўрэйскіх і польскіх нацыяналістычных элемэнтаў у КП(б)Б (бундыцкія настроі, польскі нацыянал-oportунізм і г. д.). Калі нацыянал-oportуністычныя элемэенты ўнутры партыі не адважваюцца выступаць адкрыта па актуальных праблемах політыкі партыі ў выніку рашучага адпору, данага партыяй, то яны спрабуюць працягваць свае погляды пад маскай экскурсій у гістарычнае мінулае, г. зн. там, дзе не заўсёды, з прычыны слабасьці нашых кадраў, ім даецца сваячасовы і рашучы адпор. Уся практыка барацьбы па „гістарычных“ пытаньнях—ідэалізацыя дробна-буржуазных нацыянал-соцыялістычных арганізацыі (беларуская соцыялістычная грамада 1905 г., імкненьне правесці рэзкую мяжу паміж гэтымі арганізацыямі і арганізацыямі буржуазна-нацыяналісцкімі, імкненьне замазваць тое нацыяналістычнае, што было ў гэтых дробна-буржуазных арганізацыях)—паказвала і паказвае, што яна няўхільна перарастала і перарастае ў прынцыповыя разгалосьці па ўсіх пытаньнях партыйнай лініі.

XIII зьезд КП(б)Б пры вырашэньні актуальнейшых праблем і пытаньняў соцыялістычнага будаўніцтва павінен аддаць неабходную ўвагу важнейшым у нашых умовах пытаньням нацыянальнай політыкі і барацьбы з нацыяналізмам і нацыяналісцкімі ўхіламі ўсіх колераў і адценьняў у радок партыі.

Як мы адзначалі ўжо вышэй, гаспадарчае будаўніцтва, перш за ўсё індустрыялізацыя, стаяла і стаіць перад партыяй, як цэнтральная і важнейшая праблема. Абярненьне БССР з краіны гаспадарча адстадай, з краіны „балот і лясоў“ у краіну колгасна-саўгасна-індустрыяльную зьяўляецца тэй асноўнай генэральнай лініяй, па якой ідзе і павінны ісьці праца нашай арганізацыі і мобілізацыя вакол яе шырокіх працоўных мас.

У абсягу развіцця індустрыялізацыі, партыі прыходзілася і прыходзіцца змагацца з тэндэнцыямі адкрытага праваўхілісцкага тыпу, якія часта ў гэтай справе проста злучаюцца з вялікадзяржаўнымі настроямі расійскага шовінізму, якія (тэндэнцыі) выяўляюцца ў імкненні згортвання тэмпаў прамысловага развіцця БССР, раўнанні на „вузкія месцы“ і г. д. Гэтыя тэндэнцыі і настроі фактычна вядуць да супраціўлення справе прамысловага развіцця раней адсталых у гаспадарчых адносінах нацыянальных раёнаў атрымлівалі і атрымліваюць у нашай арганізацыі рашучы адпор. Але адначасова з гэтым, асабліва ў апошні час, нам прыходзіцца сустракацца з „левымі загінамі“ якія выяўляюцца ў патрабаваннях нерэальных „звышіндустрыялісцкіх“ тэмпаў і вядуць няўхільна да рэвізіі асноўных кірункаў і асноўнай лініі УсеКП(б) у развіцці індустрыялізацыі ва ўсім Саюзе.

У барацьбе з гэтымі тэндэнцыямі і адхіленнямі ад лініі партыі наша арганізацыя будзе з поспехам вырашаць задачы па прамысловым развіцці нашай рэспублікі і выкананні, у абстаноўцы вялікага творчага ўздыму пролетарск(х) мас, пяцігадовага пляну за чатыры гады. XIII з’езд нашай партыі павінен прайсці пад знакам выканання гэтай асноўнай задачы.

У цэнтры ўвагі нашай партыі, у цэнтры ўвагі раённых і акруговых партыйных канферэнцый, якія пачаліся зараз перад з’ездам, стаяць пытанні калектывізацыі і выпраўлення памылак і грубых скрыўленняў партыйнай лініі, якія мелі месца ў нас, у БССР.

Мы мелі ў нас, у БССР шырокую і магутную хвалю бядняцка-серадняцкіх мас у колгасы. Таксама як і ў цэлым радзе іншых арганізацый УсеКП(б), у нашай беларускай арганізацыі гэтыя хуткія і лёгкія поспехі парадзілі галавакружэнне, буйнейшыя перагібы і скажэнні лініі партыі. Бюро ЦК у сваёй рэзолюцыі ад 17 красавіка адзначала, што і ў КП(б)Б правільная політычная лінія ЦК УсеКП(б) у пытаннях колгаснага будаўніцтва і ліквідацыі кулацтва як класы на аснове суцэльнай калектывізацыі, была сказана радам партыйных арганізацый. Гэтыя перагібы і скажэнні лініі партыі выявіліся ў нас, у КП(б)Б, у небальшавіцкім падыходзе да серадняка, у антысерадняцкіх перагібах. Цэлы рад мясцовых арганізацый змянілі шырокую масавую працу па мобілізацыі беднаты і сераднякоў, працу па самастойнай арганізацыі беднаты—прымусам і адміністраваннем. У радзе месц быў парушан ленінскі прынцып добраахвотнасці ў колгасным руху. Наперакор паказанням лістападаўскага пленуму ЦК УсеКП(б), пастановам ЦК УсеКП(б) аб тэмпах калектывізацыі і студзеньскага пленуму ЦК КП(б)Б, асобныя арганізацыі заняліся недапушчальнай гульнёй у нерэальныя тэмпы калектывізацыі, зусім ня ўлічваючы асаблівасцяў БССР як нязбожжавага раёну. Галавацкае спаборніцтва, імкненне „дагнаць і выперадзіць“ буйназбожжавыя вобласці Саветаў Саюзу нясумненна наладзілі свой адбітак на практыку колгаснага будаўніцтва ў БССР.

У радзе месц пры ажыццяўленні лёзунгу нашай партыі аб ліквідацыі кулацтва як класы, арганізацыі не мобілізавалі у дастатковай меры вакол гэтага лёзунгу шырокіх бядняцка-серадняцкіх мас, а ў практычным правядзенні раскулачвання, якое ў радзе выпадкаў праводзілася не на аснове суцэльнай калектывізацыі, закраналі і серадняка. Бюро Цэнтраднага Камітэту КП(б)Б зусім ясна заявіла, што ўсе гэтыя памылкі і скажэнні знаходзяцца ў рэзкай супярэчнасці з правільнай політычнай лініяй і правільнымі дырэктывамі ЦК УсеКП(б).

Асобныя акругі БССР (Мазыр, Віцебск, Магілёў), ня гледзячы на тое, што студзенскі пленум ЦК КП(б)Б зазначыў, як орыентывачную, лічбу колектывізацыі 35 проц. яравога кліну да вясны бягучага году, паставіў сваёй задачай колектывізаваць цалкам усе бядняцка-серадняцкія сялянскія гаспадаркі ўжо да вясны гэтага году. Авантурніцкія тэмпы ў радзе месц ня толькі не атрымалі належнага адпору ў асобных зьвязнох партыйнага кіраўніцтва, але захпілі гэтыя зьвязны, якія паддаліся моцнаму „галавакружэньню ад посьпехаў“ і ня здолелі, сваячасова і хутка стаць на чале выпраўленьня памылак.

Якая была лінія Цэнтральнага Камітэту КП(б)Б у пытаннях кіраўніцтва колгасным рухам і ці была яна правільнай лініяй? Цэнтральны Камітэт КП(б)Б, кіруючыся дырэктывамі ЦК УсеКП(б), ажыццяўляў правільную політычную лінію. Яшчэ на студзенскім пленуме наш ЦК, кіруючыся дырэктывамі ЦК УсеКП(б), перасьцерагаў „усе партыйныя арганізацыі супроць якога-б там ні было „дэкрэтаваньня“ зьверху колгаснага руху „супроць гульні ў колектывізацыю“. ЦК КП(б)Б ня раз у сваіх выступленьнях напярэджаў небясьпеку антысерадняцкіх перагібаў і скажэньняў партыйнай лініі. Але пры гэтай правільнай політычнай лініі ЦК дапусьціў рад асобных памылак, якія ім прызнаны цалкам і поўнасьцю ў сваёй пастанове ад 17 красавіка. Гэтыя памылкі заключаліся ў тым, што ЦК ня даў сваячасова „даволі рашучага адпору няправільным тэндэнцыям з боку некаторых мясцовых партарганізацый закончыць суцэльную колектывізацыю бягучай вясной, у тым, што студзенскі пленум ЦК КП(б)Б, даючы дырэктыву аб аграмаджаньні жывёлы, не падкрэсьліў, „што гутарка ідзе аб аграмаджаньні рабочай і таварна-прадукцыйнай часткі рагатай жывёлы“; у тым, што студзенскі пленум, кажучы аб неабходнасьці пры распрацоўцы статуту сельскагаспадарчай арцелі „максымальна забясьпечыць пераход ад сельскагаспадарчай арцелі да комун“, даваў такім чынам несваячасовае паказаньне, якое магло спрыяць узмацненьню існуючых на мясцох тэндэнцый да заўчаснага пераходу ад арцелі да комун. Цэнтральны Камітэт прызнаў, што пастанова студзенскага пленуму аб колектывізацыі ў тэй частцы, у якой „яна ўстанаўляе тэрмін поўнай колектывізацыі ў БССР да канца 1931 году“, не адпавядае пастановам ЦК УсеКП(б).

Пасьля сваячасовых дырэктыў ЦК УсеКП(б) і артыкулаў т. Сталіна наша арганізацыя, пад кіраўніцтвам свайго Цэнтральнага Камітэту, стала на шлях рашучага выпраўленьня меўшых месца памылак і перагінаў. Цэнтральны Камітэт заклікаў партыйныя арганізацыі да хутчэйшага выпраўленьня перагінаў на аснове рашучай крытыкі і самакрытыкі, да замацаваньня дасягненьняў, да арганізацыйна-практычнай працы ў колгасах і да разгортваньня бальшавіцкай сяўбы. Партарганізацыя і ЦК з усёй рашучасьцю ўдарылі па тых элемэнтах, якія ўпарта не жадалі прызнаваць сваіх памылак, настойваючы на правільнасьці сваіх галаваццпскіх, авантурніцкіх установак (Шклоў, Рагачэў і г. д.). Мы можам зараз сьмела заявіць, што дзякуючы правільнаму кіраўніцтву ЦК УсеКП(б), наша арганізацыя ў асноўным перамагла труднасьць хуткай перабудовы сваіх радоў і здолела ў агульным стаць на правільныя рэйкі бальшавіцкай самакрытыкі і сьмелага выпраўленьня дапушчаных скрыўленьняў партыйнай лініі.

Адлівы, якія меліся з колгасаў ў выніку перагінаў, скажэньняў партыйнай лініі, зараз у асноўным прыпыніліся. Там дзе арганізацыя замест опартуністычнай балбатні аб „адступленьні“, замест супраціўленьня хуткаму выпраўленьню памылак, безагаворачна праводзіць

дырэктывы ЦК УсеКП(б) і ЦК КП(б)Б, мы маем факты новага прыліву ў колгасы, іх пашырэнне.

Па якой-жа лініі ідуць вылазкі опартуністычных элементаў у сувязі з тымі памылкамі, якія былі дапушчаны радам мясцовых арганізацый у практыцы колгаснага будаўніцтва?

Мы маем у арганізацыі спробы адкрытых выступленняў з намерам пад выглядам „крытыкі“ ўзваліць усю адказнасць за меўшыя месца памылкі і перагіны на політычную лінію ЦК КП(б)Б. У гэтых спробах мы бачым бясспрэчнае імкненне да рэвізіі генэральнай лініі партыі па калектывізацыі, мы маем тэндэнцыю да таго, каб кідаць каменчыкі праваопартуністычнай крытыкі на лінію ўсёй УсеКП(б) і яе Цэнтральнаму Камітэту.

Маюцца праваўхілісцкія тэндэнцыі пад выглядам выпраўлення „левых“ перагінаў зняць лёзунг ліквідацыі кулацтва як класы на базе суцэльнай калектывізацыі, як генэральны лёзунг нашай партыі, і падвергнуць фактычнай рэвізіі нашыя ўстаноўкі на далейшае пасьпяховае разьвіццё калектывізацыі—справы соцыялістычнай рэканструкцыі вёскі. Сярод асобных элементаў ёсьць спробы вытлумачыць адлівы ў асноўным не перагінамі, не галавацянствам, а ці тэорыямі аб няўхільнасьці хістанняў сярэдняцтва, ці тым, што арганізацыя „не вяла выстарчальнай практычнай працы“. Ёсьць спробы вытлумачыць грубыя скрыўленьні партыйнай лініі пры правядзеньні калектывізацыі „няўхільнасьці памылак“. Адразу-ж пасля зьяўленьня артыкулу т. Сталіна „Галавакружэньне ад посьпехаў“ у асобных раённых арганізацыях былі факты адкрытых выступленняў супроць гэтага артыкулу і дырэктыў ЦК УсеКП(б) і спробы вытлумачыць іх, як „адступленьне“, як „удар“ па колгасным руху.

Такім чынам, мы бачым, што адбываецца нясумненнае ажыўленьне права-і „лева“-опартуністычных элементаў, што барацьба на два фронты супроць „левага“ авантурызму, супроць рэцыдыву трацкісцкіх настрояў і правага опартунізму, як галоўнай небясьпекі, і на далей застаецца генэральнай задачай нашай партыі ў барацьбе за бальшавіцкую лінію.

Увесь пройдзены пэрыод і асабліва тыя памылкі, якія былі дапушчаны мясцовымі арганізацыямі ў абсягу калектывізацыі, яшчэ і яшчэ раз ставяць з усёй вострасьцю пытаньне аб кадрах. У свой час верасьнёўскі пленум ЦК КП(б)Б у 1929 г., а пасля студзеньскі пленум 1930 г. з усёй сілай паставілі перад КП(б)Б гэту праблему. Меўшыя месца прарывы паказалі, што частка кадраў, у тым ліку і частка кіруючых кадраў, зьявіліся няздольнымі выконваць складаныя задачы рэканструкцыйнага пэрыоду і праводзіць, ва ўмовах нацыянальнага пераплёту на Беларусі, выразную лénінскую політыку ў нацыянальным пытаньні, генэральную лінію партыі. Партыя ў значнай ступені ачысьцілася ад кадраў, якія расклаліся і зрасьліся з варожымі нам элементамі. Партыя мобілізавала ўвагу сваіх арганізацый вакол вылучэньня новых сьвежых пролетарскіх бальшавіцкіх кадраў. Але трэба прызнаць, што гэта праблема *далёка яшчэ ня вырашана*, што ў нашых умовах яна для нашай партыі ўсё яшчэ стаіць з усёй сваёй вострасьцю. Барацьба за вылучэньне пролетарскіх кадраў, за каранізацыю кадраў стаіць, як адна з важнейшых задач усёй арганізацыі зьверху данізу. Тут трэба з усёй сілай ударыць па імкненьнях затрымаць вылучэньне новых і сьвежых рабочых кадраў.

У пэснай сувязі з задачай, якія стаяць перад нашай арганізацыяй у абсягу соцыялістычнага будаўніцтва, стаіць задача далейшага сьмелага разгортваньня бальшавіцкай самакрытыкі. На пэўных вучастках

нашай працы, у пэўных зьвязнох нашай арганізацыі мы мелі заціск самакрытыкі, спробы падмяніць самакрытку і сьмелыя выяўленьні ўсіх памылак і недахопаў сямейнасьцю, бюрократызмам, падхалімствам, на грунце чаго вырасталі пышныя кветкі скрыўленьняў клясавай лініі, практыка правага ўхілу і г. д.

Разгортваньне большавіцкай самакрытыкі нясумненна будзе дапамагаць як вырашэньню задач мобілізацыі шырокіх пролетарскіх мас вакол пытаньняў соцыялістычнага будаўніцтва, так і пасьпяховаму вырашэньню праблемы кадраў.

Перамагаючы труднасьці будаўніцтва, даючы рашучы адпор усім вылазкам супроць партыйнай лініі, вядучы рашучую барацьбу на два фронты і перш за ўсё супроць правай небясьпекі, як галоўнай, вядучы барацьбу супроць усякага прымірэнства да ўхілаў, КП(б)Б няўхільна праводзіла і будзе праводзіць ленінскую політыку УсеКП(б) і яе ленінскага ЦК.

А. Сянькевіч

Барацьба з ухіламі ў нацыянальным пытанні і нацрабоце

Бурнае соцыялістычнае будаўніцтва ў БССР, як і ва ўсім Саюзе, праходзіць ва ўмовах абвостранай клясавай барацьбы. Побач з контр-рэвалюцыйнай актыўнасцю кулацкіх і нэпманскіх элементаў на эканомічным фронце мае месца актывізацыя варожых нам сіл на фронце ідэалёгічным, на фронце нацыянальна-культурным. На працягу 1929 г. па ўсёй Беларусі меў месца шэраг антысэміцкіх выступленьняў (справа Баршай і інш.). За гэты-ж перыод значна ўзмацнілася актыўнасць шовіністычных элементаў. Мы мелі цэлы шэраг вылазак вялкадзяржаўнага шовінізму, шовінізму яўрэйскага і асабліва беларускага нацыянал-дэмакратызму.

Беларускі нацыянал-дэмакратызм, праводзячы сваю контр-рэвалюцыйную работу ціхай сапай у аднаўленчы перыод, пацолькі ён жыў тады надзеямі на перараджэньне савецкае ўлады, пачаў актыўна супраціўляцца ўсім мерапрыемствам па соцыялістычнай рэканструкцыі гаспадаркі, па выкарчоўваньні капіталістычных элементаў на даным этапе нашага будаўніцтва.

Політыка былога Наркамзему БССР Прышчэпава, з яго стаўкай на кулака, на хутарскую гаспадарку, цалкам адпавядала чаканьням і надзеям нацыянал-дэмакратаў на капіталістычнае перараджэньне БССР. Гэтая політыка знайшла сваё тэарэтычнае абгрунтаваньне ў працах вучоных нацыянал-дэмакратаў, як, напрыклад, проф. Кісьлякова, які даводзіў гаспадарчую мэтазгоднасьць для Беларусі дробнага пасёлка, па сутнасьці хутара. Гэтая кулацкая політыка Наркамзему знайшла сваё мастацкае адабражэньне і ў беларускай літаратуры. Пісьменьнік М. Зарэцкі ў нарысе „Падарожжа на новую зямлю“ марыць аб пабудове на мэліораваных беларускіх балотах такіх сялянскіх гаспадарак, якія-б былі падобны да гаспадаркі нямецкага фэрмера.

Маючы сваіх агентаў у галіне гаспадарчага будаўніцтва, асабліва па ліні сельскае гаспадаркі, беларускія нацыянал-дэмакраты імкнуліся заўладаць пазыцыямі і на нацыянал-культурным фронце. Асаблівую ўвагу соцыял-дэмакраты зьвярталі на заваёву кадраў маладых культурных работнікаў, галоўным чынам літаратурнага маладняка.

Гэта не перашкаджала нацыянал-дэмакратам скарыстоўваць і галіну чыстае навукі, як лінгвістыка, географія і навукі грамадзкія. Аўтар географіі Беларусі ўключыў у тэрыторыю Беларусі большую частку сучаснай Заходняй вобласьці, даючы празрыстыя намёкі на тое, што пад чужым уладаньнем знаходзіцца ня толькі Заходняя Беларусь, але і частка Беларусі ўсходняй.

Проф. Доўнар-Запольскі ў гісторыка-эканамічнай працы (не опублікаванай) імкнуўся даць тэарэтычнае абгрунтаваньне беларускаму нацыянал-дэмакратызму, даводзячы, што на тэрыторыі Беларусі ў Кастрычніку мела месца толькі аграрная рэволюцыя, і што Беларусь, як краіна пераважна сялянская, павінна мець дыктатуру сялян і рабочых.

У галіне мастацкай літаратуры за апошнія 2 гады зьявілася шэраг твораў яўна з нацыянал-дэмакратычнымі тэндэнцыямі, як „Вечер з Усходу“ Т. Глыбоцкага, „Здарэньне з камісарамі“ Ц. Гартнага, „Лісты да сабакі“ і інш. поэмы Я. Пушчы. Некаторыя творы Ул. Дубоўкі, „Падарожжа на новую зямлю“ і роман „Крывічы“ Зарэцкага. Мы апусьчаем шэраг іншых больш дробных пісьменьнікаў.

Найбольш яскрава беларускі нацыянал-дэмакратызм выявіўся ў тэатральнай дыскусіі мінулага году і ў ня гэтак даўно меўшай месца ў БАН дыскусіі аб шляхох беларускае літаратурнае мовы. У апошняй дыскусіі мела месца і праяўленьне вялікадзяржаўнага расійскага шовінізму. Доцэнт БДУ - Воўк-Левановіч спрабаваў зьвесці беларускую мову да простае гаворкі, якая зьяўляецца адным з разгаліненняў расійскае мовы. Маскіруючы сваю вялікадзяржаўную сутнасьць заявамі аб тым, што ён ні за расійскія, польскія і іншыя словы ў беларускай мове, а за чыстую нібыта беларускую мову, Воўк-Левановіч спрабуе замяніць цэлы шэраг беларускіх слоў расійскімі, прапануе выкінуць з беларускае мовы словы, якія сустракаюцца ў іншых мовах. Гэта рабілася з той мэтай, каб давесці, што беларускае мовы наогул ня існуе, ёсьць толькі жаргон з розных моў, „гаворка“, „нарэчы“.

З боку беларускіх нацыянал-дэмакратаў у дыскусіі аб мове яшчэ больш яскрава, чым у тэатральнай дыскусіі, выявіліся тэорыі „самабытнасьці“ беларускае культуры і мовы. Беларускі нацыянал-дэмакратызм, падобна украінскаму, праводзіў лінію на „чыстату мовы“ (пурызм). У аснову мовы прапануецца браць мову найбольш адсталася часткі беларускага сялянства. На справе гэтае пурыстычная лінія зводзілася да барацьбы з савецызмамі, да барацьбы з інтэрнацыяналізмамі у галіне мовы. Складальнікі беларускай тэрмінолёгіі, напрыклад, замест інтэрнацыянальнага слова „эксплёатацыя“ ўжывалі за лепшае польскае слова „вызыск“. Адначасова ўсяляк пазьбягаецца запызычаньне слоў з расійскага ліксикону. „Тэорыя самабытнасьці“ і орыентацыя на „культурны“ захад, у даным выпадку на фашыстаўскую пакуль што Варшаву, замест чырвонай Масквы, зьяўляюцца найбольш характэрнымі рысамі беларускага нацыянал-дэмакратызму.

Характэрнай рысай беларускага нацыянал-дэмакратызму зьяўляецца ўганоўка аб бяскрысавасьці беларускае нацыі. На Беларусі, моў, ня было ні паноў, ні буржуазіі, было толькі прыгнечанае беднае сялянства. Тут хаваецца крыніца ідэалізацыі народніцкіх партый, як Беларускай Соцыялістычнай Грамада і інш.

У шэрагах КП(б)Б сярод найменш устойлівых членаў партыі нац.-дэмакраты знайшлі свой рупар, знайшлі носьбітаў ідэй нацыянал-дэмакратызму. КП(б)Б нанесла рашаючы ўдар нацыянал-дэмакратам і нацыянал-опартуністам.

Паралельна з актывізацыяй беларускіх нацыянал-дэмакратаў ішла і актывізацыя яўрэйскіх шовіністых. Даволі распаўсюджанымі зьявішчамі сярод некаторай часткі яўрэйскіх і польскіх працоўных зьяўляюцца нацыянальная абмежаванасьць.

У галіне гаспадарчага будаўніцтва яўрэйскія нацыяналісты і нацыянал-опартуністы праводзілі работу пад лэзунгам „уцягнуць усіх яўрэяў у соцыялізм“. Адгэтуль скажэньні клясавай лініі ў рабоце са матужна-прамысловай коопэрацыі БССР. Яўбюро ЦК КП(б)Б і былыя

працаўнікі саматужна-прамысловай коопэрацыі далі ўстаноўку на ўцягненне ў саматужна-прамысловую коопэрацыю былых гандляроў „у мэтах скарыстання іх ініцыятывы і сродкаў“.

Сваю работу яўрэйскія нацыяналістыя праводзяць у цесным саюзе з яўрэйскімі клерыкаламі. Сынагога стала цэнтрам шовіністычнае дзейнасці сярод яўрэйскіх працоўных.

Адной з форм праяўлення вялікадзяржаўнага шовінізму з'яўляецца высоўванне пераважнае ролі расійскае культуры, зніжэнне альбо нават адмаўленне беларускае культуры.

Гэтым вялікарасійскі шовіністы імкнецца скрыта альбо адкрыта ўхіліцца ад выканання дырэктывы партыі па ажыццяўленьні на справе беларусізацыі.

Ня глядзячы на тое, што ў беларусізацыі мы маем у БССР вялізарныя поспехі на асобных вучастках, у асобных апаратах савецкіх профэсійных, коопэрацыйных і гаспадарчых устаноў ёсць прарывы ў адносінах беларусізацыі, як вынік неразуменьня політычнага значэння беларусізацыі. Наглядаецца шэраг выпадкаў формальных адносін да беларусізацыі, пасыўнае супраціўленне і нават паасобныя выпадкі адкрытых выступленняў супроць беларусізацыі (праф. БДУ Шчапоцьцеў, праф. Афанасьеў і інш., выступленьні некаторых камуністых у Бабруйску).

Пасыўнае і актыўнае супраціўленне беларусізацыі нельга кваліфікаваць іначай як праяву вялікадзяржаўнага шовінізму.

За невыкананне дырэктывы партыі і ўраду па беларусізацыі ўвосені 1929 г. зняты з работы шэраг кіруючых працаўнікоў савецкага, гаспадарчага і профсаюзнага апаратаў. На шэраг работнікаў, членаў партыі, накладзены партыйныя спагнанні.

Інтернацыялізацыя прадпрыемстваў і устаноў з'яўляюцца адным з сродкаў у гэтай барацьбе. На жаль, ня ўсюды дырэктыва партыі аб інтернацыялізацыі прадпрыемстваў праводзіцца ў жыццё. Слаба па-соўваецца інтернацыялізацыя швейнай, скураной і поліграфічнай прамысловасці, дзе ў пераважанай масе былі заняты яўрэйскія рабочыя. Значына слаба праводзіцца інтернацыялізацыя транспарту і сувязі.

Арабочанне савецкага, гаспадарчага, профэсійнальнага і іншых апаратаў з'яўляецца таксама адным з важнейшых спосабаў барацьбы з нацыяналізмам і шовінізмам. Трэба сказаць, што арабочанне апарату праводзіцца даволі слаба, асабліва за лік кадраў беларускіх рабочых. Калі ў савецкіх, профэсійных і партыйных апаратах беларусы наогул і беларусы-рабочыя складаюць значны процант, дык гэтага нельга сказаць аб гаспадарчых органах, як ВСНГ і коопэрацыя.

Інтернацыянальнае выхаванне пролетарыату з'яўляецца адным з асноўных сродкаў у барацьбе з шовінізмам, у барацьбе з антысэмізмам. Патрэбна прызнаць, што гэтая работа не пастаўлена на належную вышыню, што яна вядзецца не сыстэматычна, ня глыбока. У сувязі з гэтым асаблівае значэнне набывае работа сярод нацменшасцяў на іх роднай мове, якая, да рэчы, вядзецца вельмі дрэнна. Перад усёй КП(б)Б стаіць задача ўзмацніць работу па інтернацыянальнаму выхаванню пролетарскіх мас, паставіць на належную вышыню абслугоўванне і політыка-асветную работу сярод нацыянальных меншасцяў на іх роднай мове.

Вялізарнейшае значэнне ў барацьбе з нацыянал-дэмакратызмам і шовінізмам набывае пытанне пролетарскіх кадраў на фронце культурнага будаўніцтва. Бюро ЦК КП(б)Б зняло былое кіраўніцтва Наркамасветы за яго права-опартуністычную політыку, за яго прымірэн-

чыя адносіны да вылазак нацыянал-дэмократаў. Ня гледзячы на шэраг дырэктыў, студзеньскі пленум ЦК КП(б)Б павінен быў канстатаваць, „што яшчэ да сучаснага моманту няма пералому ў адносінах узмацненьня работы па падрыхтоўцы кадраў, а з боку раду важнейшых арганізацый наглядаецца яшчэ некаторая недаацэнка політычнага значеньня праблемы кадраў“. Уся ўвага партарганізацыі павінна быць завузкая на выкананьні гэтай важнейшай дырэктывы партыі.

У галіне літаратуры, тэатру, мастацтва асаблівае значэньне набылае ўзмацненьне пролетарскага асяродку ў літаратурных арганізацыях. Барацьба за гегемонію пролетарскай літаратуры—ёсьць частка барацьбы за культуру, нацыянальную па форме, пролетарскую па зьместу. Вырашчваньне пролетарскіх пісьменьнікаў, узмацненьне і ўсямернае садзейнічваньне БелАПП'у, пры адначасовым падтрыманьні і прыцягненьні найбольш блізкіх нам пісьменьнікаў з іншых літаратурных арганізацый, складае адну з асноўных задач на даным этапе.

У выніку рашучае барацьбы з нац.-дэмакратызмам і нац.-оportunізмам мы мелі паласу прызнаньняў як таварышамі, якія рабілі нацыянал-oportunістычныя памылкі (Чарвякоў, Жылуновіч, Бейлін і інш.), так і нацыянал-дэмократамі і вялікадзяржаўнымі шовіністамі (акадэмікі Лёсік, Некрашэвіч, доц. В.-Левановіч і інш.). Літаратурная арганізацыя „Узвышша“ прызнала наяўнасьць нацыянал-дэмакратычных тэндэнцый у творчасьці як цэлага раду пісьменьнікаў гэтага літаратурнага аб'яднаньня, так і арганізацыі ў цэлым. Сёньня мы ўжо ня маем адкрытых выступленьняў нацыянал-дэмократаў. Але гэта не азначае, што вораг разьбіты.

Вораг прытаіўся.

Партыя і рабочая кляса павінны захаваць належную пільнасьць.

С. Будзі́нскі

Тры праблемы¹⁾

Беларуская Савецкая Соцыялістычная Рэспубліка—дзіця Кастрычнікавае рэвалюцыі выйшла з-пад уціску царскае, кайзэраўскае і белапольскай окупацыі беднай і разбуранай да тла. Абшарніцкая эксплёатацыя, разгул і прыгнечаньне царскага бюрократычнага апарату затармазілі гаспадарчае, політычнае і нацыянальнае разьвіцьцё краіны. Нават у параўнаньні з некаторымі іншымі вобласьцямі былое царскае імперыі Беларусь была краінай эаномічна неразьвітай і адсталай. Перамагаючая галіна народнае гаспадаркі—сельская гаспадарка, стаяла на вельмі нізкім узроўні і па лініі абшарніцкае гаспадаркі была ў значнай меры заснована на перажытках фэадальных форм эксплёатацыі. Нязначная, не адыгрываючая сур'ёзнай ролі ў эаноміцы Беларусі, прамысловасьць насіла пераважна саматужны характар. Таму ў даваенны час, Беларусь была вялікім рэзэрвуарам таннай рабочай сілы і крыніцаю магутнай эміграцыйнай хвалі, якая запаўняла рынкі працы Ленінграду, Масквы, Донбасу і якая даходзіла да фабрык і руднікоў Паўночна-Амэрыканскіх Злучаных Штатаў.

У самой Беларусі пролетарская праслойка была вельмі малая. Прычым па сваёй структуры рабочая кляса Беларусі складалася з рамесніцкага пролетарыяту, у першую чаргу местачковага, гарадскога і яўрэйскага. Нацыянальная структура пролетарыяту на Беларусі вызначалася ў значнай ступені політыкай „чарты аседласьці“, якая дапамоўвалася ў адносінах яўрэйскіх пролетарскіх і дробна-буржуазных працоўных мас царскім урадам.

Савецкая ўлада, заваёваная паўстаўшымі беларускімі працоўнымі масамі, у цесным саюзе і пад кіраўніцтвам пролетарыяту ўсяго Савецкага Саюзу і яго Ленінскай Комуністычнай партыі (бальшавікоў), у цяжкай барацьбе з кайзэраўскімі і белапольскімі окупантамі, а таксама і са сваёю уласнай буржуазіяй і абшарнікамі,—мела з першых дзён труднейшыя задачы для вырашэньня. Трэба было аднавіць народную гаспадарку, якая ў Беларусі, што была непасрэдна тэатрам імперыялістычнай вайны, белапольскага нападу на Савецкія Рэспублікі ў 1918—20 г. г. і грамадзянскай вайны, узнятай ўласнымі абшарнікамі і буржуазіяй на чале з Булак-Булаховічам і іншымі агэнтамі сьветнага капіталізму—была разбурана больш глыбока, чым у іншых Савецкіх Рэспубліках. Задача, вядома, заключалася ня толькі ў тым, каб аднаўляць народную гаспадарку, але і ў тым, каб на хадзе перапрабляць, каб выраўняць гаспадарчы ўзровень БССР да узроўню перадавых вобласьцяў Савецкага Саюзу, каб БССР з краіны аграрнай ператварыць у краіну аграрна-індустрыяльную і ў далейшым ў індустрыяльна-аграрную.

¹⁾ У аснову гэтага артыкулу ўзяты артыкулы, зьмешчаныя ў „Правде“

1 кв. 1953 г. № 855

Задача аднаўлення і рэканструкцыі народнае гаспадаркі БССР цяжэйшым чынам была звязана з задачай узмацнення і пашырэння базы пролетарскай дыктатуры ў Беларусі. Гэтая задача выконваецца ў БССР пад кіраўніцтвам КП(б)Б у цесным супрацоўніцтве і пры дапамозе ўсяго Савецкага Саюзу. Выкананне гэтай задачы зьяўляецца, бязумоўна, вынікам ленінскай нацыянальнай палітыкі Усесяюзнай Комуністычнай Партыі (большавікоў), бо „краеугольным камнем“, які стымулюе эканомічны і палітычны рост адсталых Рэспублік і вобласцей, затрыманых, у сваім развіцці колёніяльнай палітыкай расійскага царызму, ёсць ўтварэнне мясцовых кадраў пролетарыату, як рухаючай сілы пролетарскай рэвалюцыі і як сілы цэмантуючай адзінства Савецкага Саюзу.

Аб тэмпах, характары і напрамку народнага гаспадарчага развіцця БССР лепш усяго сьведчыць рост прамысловасці БССР, якая, выканаўшы першы год пяцігодкі са значным перавышэннем супроць пляну, за першыя пяць месяцаў другога году пяцігодкі дала далейшае павялічэнне вытворчасці амаль на 72% (агульна-саюзнае паказальнікі даюць рост на 35%). Вядома, гэты нябачны тэмп развіцця зьяўляецца вынікам падняцця вытворчасці працы і хуткіх і вялікіх капітальных укладанняў, якія маюць сваёй крыніцай народную гаспадарку ня толькі Савецкай Беларусі, але і ўсяго Савецкага Саюзу.

Хуткі тэмп развіцця прамысловасці, рост колгаснага руху, вялікія дасягненні ў справе індустрыялізацыі народнае гаспадаркі ў БССР, высоўваюць на першае месца пытанне аб кадрах. Гэтае пытанне аб пролетарскіх кадрах, аб кадрах кіраўнікоў у галіне народнае гаспадаркі і ў галіне культурнага будаўніцтва, якое ва ўмовах нацыянальнай рэспублікі, якая раней пакутвала ад нацыянальнага прыгнечання, мае першараднае значэнне, становіцца пытаннем усіх пытанняў. Іншымі словамі, далейшы рост БССР і па лініі эканомікі, і па лініі культурнага будаўніцтва ўпіраецца ў праблему кадраў, асабліва інжынера-тэхнічных. Патрэбнасць у адных толькі спецыялістах з вышэйшай асветай па пяцігадоваму пляну вызначаецца ў 12,5 тыс. чал.

ЦК КП(б)Б услед і пад кіраўніцтвам ЦК УсеКП(б) паставіў пытанне аб кадрах у цэнтры ўвагі партыйных і савецкіх арганізацый у БССР і ўдзяляе гэтай праблеме многа ўвагі і сіл. Утвораны ўсялякія курсы, арганізуюцца тэхнікумы, разгортваюцца ВНУ і ВТНУ, з невялікага бюджэту выкрываюцца сумы, патрэбныя на падрыхтоўку кадраў. Але становіцца ў галіне барацьбы за кадры на сёнешні дзень нельга ні ў якім выпадку лічыць хаця-б у малейшай ступені здавальняючым.

Важнасць барацьбы за кадры недастаткова пранікла глыбока ў сьвядомасць кіраўнікоў партыйных, савецкіх, профэсійных і гаспадарчых органаў. Бываюць выпадкі, калі дырэктары прадпрыемства, таго ці іншага таварыша, які апраўдаў сябе на рабоце і які пасланы як тысячнік на вучобу, праз кароткі час здымаюць з вучобы. Повада зьяняцца, вядома, вельмі „рэзонны“ — часцей усяго такі: — прадпрыемства развальваецца, прамфінплан сарваны, шуканні адпаведнага кандыдату не далі ніякіх вынікаў. Але ні акругомам, які зьяўляюцца, ні універсітэтам, які абмежаваюцца пратэстамі, але нарэшце згадзіўся на зьяняцце, ніякіх захадаў ня прымаецца, каб гэтае зьяняцце з вучобы якім-небудзь чынам кампэнсаваць. Ніякай гнуткасці манэўраздольнасці гэтыя арганізацыі ня выяўляюць у пытанні барацьбы за кадры. А ўсё-ж можна было б палегчыць таварышу работу камандыраваннем яму ў дапамогу або вылучэннем са складу рабочых дзельных дапаможнікаў, якія спрыялі-б разгрузцы гэтага таварыша для вучобы. Уні-

вэрсытэцкія арганізацыі таксама маглі-б у парадку грамадзкай на-
грузкі прымацаваць студэнтаў і выкладчыкаў па стрыжнявых дысцып-
лінах (матэматыка) і такім чынам дапамагчы гэтаму тысячніку не ад-
ставаць ад тых шчасліўчыкаў, якія васталіся вучыцца. У гэтым факце
(а факты падобныя мы-б маглі памножыць да бясконца) находзіць свой
адбітак у казённых паказных адносінах шэрагу асоб і некаторых арга-
нізацый да пытання барацьбы за новыя пролетарскія кадры.

Пролетарская праслойка вышэйшых навучальных устаноў у Бела-
русі вельмі малая і яе далейшы рост ідзе зусім недастатковым тэм-
пам. Гэта тлумачыцца адноснай слабасцю пролетарыяту наогул і
буйна-прамысловага ў першую чаргу. Рост пролетарыяту ў БССР, які
ідзе гіганцкімі крокамі наперад, на сёнешні яшчэ дзень далёка ня
можа забяспечыць патрэбнай насычанасці ВНУ і ВТНУ пролетарскімі
кадрамі і пытанне аб сацыяльным складзе ўсіх, што вучацца ў вы-
шэйшых навучальных установах, заўсёды з'яўляецца для нас хворым
пытаннем. Пролетарыят БССР мае права чакаць ад сваіх братоў
з больш прамысловых вобласцей Савецкага Саюзу дапамогі ў гэтай
справе. На вялікі жаль гэтага няма. Маскоўскі Плеханаўскі Інстытут
народнае гаспадаркі адчыняе ў Гомелі — цэнтры цяжкай індустрыі
БССР — курсы для падрыхтоўкі студэнтаў для Плеханаўскага Інсты-
туту. Гэтым маскоўскія таварышы звужаюць і так скудную крыніцу
папаўнення ВТНУ і ВНУ Беларусі пролетарскім студэнцтвам. А мно-
гія-ж з таварышоў, якія едуць вучыцца за межы нашай рэспублікі, за-
стаюцца ў цэнтры і гэтым паслабляюць кіруючыя пролетарскія кадры
ў нашай рэспубліцы, якая стаіць на мяжы ашчэранага гарматамі су-
проць Савецкага Саюзу буржуазнага сусвету.

Яшчэ горш абстаіць справа з педагогічнымі кадрамі, як з кадрамі
для прамысловасці і сельскае гаспадаркі. Да будучага школьнага
году пасля ўсіх паскораных выпускаў, ня гледзячы на тое, што з ста-
рых настаўніцкіх кадраў мы пакідаем на рабоце ўсіх, нават тых, хто
недастаткова падрыхтаваны для свае работы, нястача выкладчыкаў
для школ першай ступені — будзе складаць 800 чалавек. Разам з гэтым
назіраецца літаральна ўцяканне з педагогічных тэхнікумаў, пры чым
рабочую моладзь вельмі цяжка завербаваць у педагогічныя тэхнікумы.
Прычына ўцякання пролетарскай моладзі з педагогічных тэхнікумаў,
бязумоўна, мае карэнні ў вельмі нездавальняючым матэрыяльным ста-
новішчы студэнтаў гэтых школ. У той час, як стыпендыя ў тэхнічна-
індустрыяльных навучальных установах, у якія ідзе стыхійны наплыв
моладзі, раўняецца 37 р., у педагогічныя ВНУ гэтую стыпендыю Дзярж-
план БССР хоча вызначыць на будучы год толькі 27 руб. Кожны сту-
дэнт, тэхнічна-індустрыяльных ВНУ, можа разлічваць на контракта-
цыю. Студэнты педагогічных тэхнікумаў і ВНУ за рэдкімі выключэн-
нямі, нават і думаць ня могуць аб контрактацыі. Тут патрэбны зрух
рашучы і змяненне ўстановак у нашых пляніруючых органаў у тым
напрамку, каб стымуляваць рост педагогічных кадраў, без якіх утвар-
энне кадраў для прамысловасці і сельскае гаспадаркі, утварэнне
высока-кваліфікаваных рабочых тэхнікаў і інжынераў з'яўляецца не-
магчымым.

Ня менш дрэнна абстаіць пытанне з утварэннем навуковых кад-
раў. Падрыхтоўка аспірантаў раскідана ў чатырох установах. Ня
гледзячы на затрату солідных матэрыяльных сродкаў, вынікі атрымлі-
ваюцца вельмі мізэрныя і тут заўсёды мы маем паралелізм у рабоце.
У гэтай галіне неабходным з'яўляецца аб'яднанне навуковых кадраў
у адным цэнтры. Найбольш падыходзячай для гэтай мэты была-б Бела-
руская Акадэмія Навук. У адносінах да навуковых кадраў БССР да

гэтата часу не карыстаецца дастатковай дапамогай з боку Усесаюзных устаноў. БССР ідзе на вялікія ахвяры і з сваіх скудных кадраў выдзяляе таленавітыя адзінкі для вучобы ў РАНІОН, у Інстытут Чырвонай Профэсуры і іншыя, але назад мы нікога не атрымліваем. Патрэба Савецкай Беларусі ў навуковых марксыцкіх кадрах вялікая, але з за кожнага таварыша, які канчае вучобу ў цэнтральных саюзных навуковых установах, трэба весці самую жорсткую барацьбу. А БССР мае права разьлічваць ня толькі на зварот тых, каго яна камандыруе вучыцца, але і на дапамогу братэрскіх рэспублік, больш моцных у галіне навуковых марксыцкіх кадраў, чым у БССР. Нам здаецца зусім патрэбным, каб ва ўсіх саюзных інстытутах, што рыхтуюць марксыцкія навуковыя кадры, апрача таварышоў, якія камандыраваны з БССР, рыхтаваліся для БССР таварышы з іншых, больш багатых навуковымі марксыцкімі кадрамі рэспублік, для чаго сярод абавязковых прадметаў, якія вывучаюць гэтыя таварышы, павінна быць і беларуская мова.

Вядома, урадавыя савецкія, коопэрацыйныя і грамадзкія арганізацыі БССР павінны праявіць у гэтай галіне ініцыятыву, вылучыўшы пэўныя сумы на контрактацыю студэнтаў у ВНУ, ВТНУ і навуковыя інстытуты агульнасаюзнага значэння.

* * *

Задачы, якія стаяць перад КП(б)Б у галіне ўтварэння пролетарскіх кадраў, ня гледзячы на ўсе цяжкасці, могуць і будуць вырашаны. Бо крыніца гэтых кадраў, рабочая кляса, расьце вельмі хутка—у першую чаргу за лік караннога насельніцтва БССР, беларусаў, а таксама за лік яўрэйскіх працоўных мас, якія складаюць у гарадох і мястэчках Беларусі вельмі сур'ёзную праслойку працоўных. Гэты рост рабочае клясы БССР, а таксама рост яго політычнай актыўнасці знаходзіць свой адбітак у росьце камуністычнай партыі наогул, у росьце яе рабочай праслойкі і зьмены яе структуры па нацыянальным складу. Рост партыі можна прасачыць па наступных дадзеных: калі колькасць членаў партыі на 1-е студзеня 1929 г. прыняць за 100 (33.381), дык на 1-е студзеня 1930 г. будзем мець 109%, а на 1-е красавіка 1930 г. ужо 118%. Вялікае паскарэнне тэмпу росту партыі за 4 месяцы 1930 г. зьяўляецца лепшай ілюстрацыяй росту актыўнасці рабочае клясы, а таксама росту давер'я яго да політыкі, якая праводзіцца пад кіраўніцтвам Ленінскага ЦК УсеКП(б) і ЦК КП(б)Б.

Рабочая праслойка за той-жа перыяд часу павялічылася з 59,5% да 64,6%, каб на 1-е красавіка 1930 г. скласьці 66,9%. Яшчэ хутчэй нарастала колькасць рабочых ад варштату. У 1928 г. рабочыя ад варштату складалі 37,0, на 1-е студзеня 1929 г.—39,4%, на 1-е студзеня 1930 г.—44,8% і на 1-е красавіка 1930 г.—46,1%. Пры чым гэтае павялічэнне колькасці рабочых ад варштату зьяўляецца вынікам энтузіязму шырокіх рабочых мас,—энтузіязму, які выліваецца ў масавыя заявы, старых вытворчых рабочых, у масавыя заявы ня рэдка цэлых пэхаў, аб уступленьні ў партыю.

Па нацыянальных адзнаках мы маем за ўзятыя намі адрэзак часу наступныя зьмены: колькасць беларусаў павялічылася з 54,8% да 55,5%, каб на 1-е красавіка 1930 г. скласьці 55,8%. Гэты тэмп росту нашай партыі за лік караннога пролетарыяту нашай рэспублікі мы ня можам прызнаць здавальняючым, таксама, як і ня можам прызнаць здавальняючым становішча з ростам нашай партыі за лік рабочых-

палякаў. Хаця палякі ў нашай рэспубліцы складаюць ня больш паўтара процанты насельніцтва, але сярод рабочае клясы іх удзельная вага павышаецца да 3,5% і з іх профсаюзамі ахоплена звыш 3%. У партыі-ж мы мелі на 1-е студзеня 1929 г.—3%, на 1-е студзеня 1930 г.—2,1% і на 1-е красавіка 1930 г. толькі 2,5%, пры чым на 1-е студзеня 1930 г. паменшылася колькасць членаў партыі палякаў ня толькі ў процантных адносінах, але і ў абсалютных лічбах. Толькі ў красавіку колькасць камуністых - палякаў у абсалютных лічбах дасягнула ўзроўню 1929 г. Гэтыя лічбы гавораць аб зусім недастатковай рабоце нашых арганізацый па лініі нацменшасцяў і ў даным выпадку сярод польскага пролетарыяту. Такое-ж становішча, як з камуністамі - палякамі мы маем і па лініі іншых нацыянальных меншасцяў: латышоў, літоўцаў і г. д. Толькі колькасць яўрэйскіх пролетарыяў мае тэндэнцыю да далейшага абсалютнага і адноснага росту, які некалькі адстае ад тэмпу росту нашай арганізацыі за лік беларускага пролетарыяту, але агульна можа быць прызнаны здавальняючым.

XII з'езд КП(б)Б заахвочвае ўвагу ўсяе партарганізацыі на неабходнасці асабліва рашучага павялічэння пролетарскай праслойкі ў вёсцы за лік больш энэргічнай вярбоўкі ў партыю сельска-гаспадарчых рабочых і батракоў. Ёсць рашэнне аб тым, каб пры прыёме ў вясковых партарганізацыях, ня менш 50% агульнай колькасці прымаемых, былі-б сельска-гаспадарчыя рабочыя і батракі. Гэта рашэнне ня выканана. Працант сельска-гаспадарчых рабочых і батракоў у вясковым прыёме дасягае толькі 37. Удзельная вага сельска-гаспадарчых рабочых і батракоў за апошнія 15 месяцаў узнялася з 2,6% на 1-е студзеня 1929 г. да 3,9% на 1-е красавіка 1930 г. У колькасных адносінах мы маем такі малюнак: на 1-е студзеня 1929 г. у КП(б)Б было ўсяго 830 сел.-гас. рабочых і батракоў, а на 1-е красавіка 1930 г. мы маем 1530. Такім чынам, мы маем некаторае павялічэнне і ўзмацненне пролетарскага ядра вясковых арганізацый. Аднак, усё-ж гэта далёка не дастаткова.

Дабіцца ва што-б та ня стала ўзмацнення вярбоўкі ў партыю, павялічэння агульнага тэмпу росту КП(б)Б, пры абавязковым выкананні задання аб тым, каб да канца 1930 г. ня менш 50% камуністых былі рабочыя ад варштату—вось асноўныя задачы КП(б)Б. Асабліва рэзка трэба падкрэсліць неабходнасць значнага павялічэння тэмпу вярбоўкі рабочых саўгасаў, батракоў, беднякоў, колгаснікаў і рабочых беларусаў у вогуле.

* * *

Рэарганізацыя партыйнага апарату была мерай неабходнай на сённяшні дзень і ўжо сябе ў значнай ступені апраўдала. На вялікі жаль, нам ня ўдалося да сённяшняга дня рэарганізацыю партыйнага апарату закончыць патрэбным чынам, пакуль мы маем справу з чыста формальнай рэарганізацыяй. Ліквідаваны жанаддзелы, нацбюро, інакш разьмяркованы функцыі паміж аддзеламі цэнтральнага, акруговага і мясцовых партыйных апаратаў. Тое, што было генэральнай ідэяй рэарганізацыі ў галіне жаночай і нацменаўскай работы, нам далёка ня ўдалося давесці да зразумення ўсяе партыйнай масы. Кансерватыўныя, няўважлівыя адносіны да пытання жаночай працы і да пытання нацработы засталіся яшчэ існуючымі ў нашых партыйных арганізацыях. Да гэтага часу яшчэ пры няўдачы па лініі работы з жанчынамі партыйныя арганізацыі звальваюць адказнасць на жанарганізатараў.

Прывядзем найбольш характэрны факт. У Шклоўскім раёне Магілёўскае акругі, які набыў сумную вядомасць ва ўсім саюзе перагібамі ў справе калектывізацыі і ў замоўчваньні артыкулу т. Сталіна. „О головокружении от успехов“ сялянкі асабліва востра супраціўляліся калектывізацыі. Сакратар Райкому з гэтай прычыны выклікаў жанарганізатаршу, работніцу вылучэнку з фабрыкі „Спартак“, якая прапрацавала ледзь 3 месяцы на гэтай рабоце і заявіў: „твае бабы супроць калектывізацыі“. Гэта няправільная ўстаноўка сакратара райкому не нашла адпору з боку кіраўнікоў акружкоў. Яны таксама стаялі на пункце погляду „твае бабы“ і замест таго, каб лічыць нездавальняючай работу райкому і ўсяе раённай партыйнай арганізацыі сярод жанчын, рашылі біць па стрэлачніку і зьняць з работы работніцу вылучэнку жанарганізатара.

Гэта не адзін выпадак. На фабрыцы „Беразіна“, у сувязі з рэарганізацыяй партапарату зьнялі платную адзінку - жанарганізатара, а аб рабоце сярод жанчын забылі. 8 сакавіка работніцы фабрыкі сабраліся на ўрачысты сход, прысьвечаны 8 сакавіка і чакалі некалькі гадзін кіраўнікоў партыйнай ячэйкі, дакладчыкаў, канцэрту і г. д. Так і не дачакаліся. Ячэйка па інерцыі лічыла, што гэта справа „тваіх баб“, а жанарганізатара ўжо ня было і былая жанарганізатарша лічыла, што гэта справа ўсяе ячэйкі і ўсяго бюро ячэйкі.

Такім-жа кансэрватызмам хворы і наш партыйна-савецкі друк. Калі ў Ц. О. партыі быў накіраваны артыкул аб падрыхтоўцы ясельнай сеткі ў колгасах, дык гэты артыкул таварышы з „Звязды“, ня доўга думаючы, накіравалі па ведамска-веннай лініі ў „Работніцу і сялянку“.

Усе гэтыя факты паказваюць аб тым, што рэарганізацыя партапарату формальна закончана, а па сутнасці мы да яе і не прыступілі. Неабходна дабіцца ў гэтай галіне хутка пералому.

Вядома, што калі пытаньне аб рабоце сярод жанчын наогул абстаіць на сёння вельмі дрэнна, дык яшчэ горш справа абстаіць з работай сярод жанчын нацменаў, бо нацменпраца, у сувязі з рэарганізацыяй партапарату, знаходзіцца яшчэ ў большым загоне, чым работа сярод жанчын, тут няўважлівасць і кансэрватызм праявіўся ў асабліва яскравых і нецярпялівых формах.

Дырэктывы ЦК УсеКП(б) даўно ўжо гаварылі аб тым, што за партыйную работу па лініі нацыянальных меншасцяў адказвае ўся партыйная арганізацыя і што нацменработнікі зьяўляюцца толькі дапаможнымі органамі партыйнага апарату. Гэтыя паказаньні даваліся партыяй увесь час і асабліва рэзка былі выпуклены ў рэзолюцыі XII зьезду нашай партыі. На вялікі жаль, гэтыя дырэктывы не вайшлі ў кроў і „плоць“ нашай работы. Таму рэарганізацыя партыйнага апарату, якая заключае ў сябе ліквідацыю нацменбюро і нацменработнікаў пры фабкомах, фактычна вылілася ў поўную ліквідацыю нацменпрацы. Партыйныя арганізацыі выкарысталі ліквідацыю нацбюро і нацработнікаў, каб узмацніць свае кадры па лініі агульнай работы. Дырэктывы аб неабходнасьці ўзмацніць нацпрацу па лініі савецкай за рэдкімі выпадкамі ня выконваюцца.

У БССР у Віцебску, у Воршы, Магілёве па лініі савецкага апарату, або нацкамісіі, якія існавалі да рэарганізацыі партапарату і мелі па аднаму працаўніку, часта тэхнічнаму, так і засталіся.

Да гэтага часу толькі Гомель узяўся як належыць да рэарганізацыі нацкамісій, у сувязі з рэарганізацыяй партапарату. Там арганізавана нацкамісія, маюцца, апроча адказнага сакратара, яўрэйскі і польскі інструктары, а таксама ўпоўнаважаныя па рабоце сярод латыскіх і літоўскіх працоўных, якія аслабаны ад усякіх іншых нагрузак.

Гомельская нацкамісія правяла аб'езды на месцы, а таксама шэраг практычных мерапрыемстваў па абслугоўваньню працоўных мас нацменшасьцяй. У Полацку выдзелены два таварышы для работы ў нацкамісіі, на вялікі жаль, яны да апошняга часу былі заняты на іншай рабоце і апрача пратаколу аб першым іх пасяджэньні ніякіх больш канкрэтных вынікаў работы па лініі нацменшасьцяй у Полацкай акрузе няма. Такое-ж становішча і ў Мазыры, дзе існуе адказны сакратар нацкамісіі яўінспэктар.

У польскіх, латыскіх, літоўскіх, яўрэйскіх колгасах, якія расьлі і растуць вельмі інтэнсыўна, працуе ў сучасны момант вялікая маса пролетараў-нацыяналаў Ленінграду, Масквы, Харкаву і інш. пролетарскіх цэнтраў, але і аб іх нацкамісіі нічога ня ведаюць, а мясцовыя партыйныя арганізацыі ніякай работы з імі не вядуць, не разумеючы, што гэты вучастак колгаснага будаўніцтва патрабуе асаблівай уважлівасьці, настойлівасьці і за выключэньнем Гомеля і Менску, адкуль нацкамісіі выяжджалі з аб'ездамі на месцы і зрабілі (асабліва гэта датычыць цэнтральнай нацкамісіі) вялікую практычную работу, у іншых мясцох, па нашых вестках, ніякай работы не вядуць.

Словам, становішча ў галіне нацработы трэба прызнаць пагражаючым. Няма новых форм работы; партарганізацыі не адчуваюць свае адказнасьці на гэтым вучастку работы. Адным з тэрміновых пытанняў трэба прызнаць скліканьне спецыяльнае нарады па пытаньню аб новых формах работы сярод нацменшасьцяй пры ЦК КП(б)Б, а нарэшце, пасля правэркі вопыту на мясцох, і пры ЦК УсеКП(б).

А. Курцік

За бальшавіцкую якасьць нашага друку¹⁾

III. У барацьбе за калектывізацыю

Пераважная частка газэт Беларусі абслугоўвае вёску.

Сэктар Друку Культпропу ЦК КП(б)Б у выбарачным парадку правёў грунтоўны агляд—абсьледваньне адной з акруговых сялянскіх газэт—газэты „Камунар Магілёўшчыны“.

Мы зараз на гэтай газэце больш падрабязна застановімся з тым, каб на яе прыкладзе паказаць тыя асаблівыя, найбольш характэрныя недахопы, якія ў тэй ці іншай „дозе“ ўласьцівы асобным нашым акруговым газэтам.

„Трэба імкнуцца да калектывізацыі“

Комплекты газэты „Камунар Магілёўшчыны“ за другую палову 1928 г. (называлася тады „Магілёўскі Селянін“) гаворыць аб політычнай блізарукасьці *тагочаснага* кіраўніцтва рэдакцыяй. У паасобных артыкулах дапушчаецца політычна нявыразныя, а часам памылковыя формулёўкі.

Аб гэтым гаворыць наяўнасьць у шэрагу прагледжаных нумароў „беспартыйнага“, без усялякага політычнага хрыбта, аддзелу „Будзь культурным гаспадаром“, друкаваньне сэрыі такіх сама політычна бяхрыбетных артыкулаў, абагульваючы вопыт Тураўскай сельска-гаспадарчай дасьледчай станцыі, артыкулаў, якія бяруць выразную ўстаноўку на індывідуальную сельскую гаспадарку.

Фактычна больш-менш выразная політычная ўстаноўка газэты на шырокую, энэргічную і настойлівую папулярызацыю колгаснага руху, як „руху мільёнаў“, пачынаецца толькі ў канцы жніўня 1929 г.

У № 94 газэты ад 14 жніўня замест перадавога артыкулу зьмешчана пастанова ЦК КП(б)Б аб правядзеньні дня калектывізацыі, але ўва ўсім нумары па гэтаму пытаньню няма ніводнага радка, таксама як нічога няма аб колгасным руху і ў наступным нумары 95, у № 96—адзін перадавы артыкул, № 97 — акрамя адозвы ЦК, таксама „вежа маўчанкі“ ў пытаньнях калектывізацыі.

Гэтыя нумары газэты (№ № 94, 95, 96 і 97) зьяўляюцца тыповым прыкладам *разрыву паміж важнейшымі політычнымі дакумэнтамі партыі*—з аднаго боку і з другога боку—няўменьня рэдакцыі хутка і гнутка адгукнуцца, адразу прасякнуць усю газэту і бліжэйшыя яе чарговыя нумары гэтай першачарговай баявой задачай, высунутай партыяй. Але замест патрэбнай політычнай чуласьці — прыклад абломашчыны.

¹⁾ Канец. Пачатак артыкулу ў папярэднім нумары.

Нявыразнасьць у пастаноўцы пытання колгаснага руху, яго недаацэнка і новым складам рэдакцыі (у першыя 1—2 месяцы) падцьверджаюцца тым, што ў № 37 газеты (за ліпень) пад загалоўкам „Праз соцыялістычнае спаборніцтва—да ўздыму нашае гаспадаркі—за правядзеньне аграмінімуму, за лепшую падрыхтоўку да асеньняга севу“—зьмяшчаецца 7 допісаў, з іх—ніводнага пра колгасы.

Альбо ў № 85 газеты (ад 17 ліпеня), у якім наогул амаль нічога ня сказана аб калектывізацыі, зьмяшчаецца на апошняй старонцы ў хроніцы надзвычайна важнае паведамленьне аб уступленьні цэлае вёскі Маркоўкі з 44-х гаспадарак у колгас „Чырвоная Горка“ (аб аб'яднаньні двух дробных колгасаў).

Недаацэнка колгаснага руху ў гэтым факце асабліва выразна падкрэсьліваецца, бо трэба ўспамінуць, што для ліпеня 1929 году такія здарэньні, як уступленьне цэлае вёскі ў колгас, былі ня менш важнымі, чым цяпер паведамленьне аб калектывізацыі акругі.

Недастаткова і няпоўна, у выглядзе надзвычайна беднае хронікі у газэце адбіваецца тая дапамога і кіраўніцтва, якое праводзіць пролетарыят гораду колгасным рухам. Усяго ў прагледжаных нумарох зьмешчана на гэтую тэму ня больш 20—25 допісаў. У № 147, у хроніцы, зьмяшчаецца допіс у 11 радкоў аб пасылцы Акрпрафсаветам 34 рабочых у колгасы. Спецыяльных падборак сэры артыкулаў па гэтаму пытаньню няма.

Калі за апошнія месяцы адчуваецца значная колькасная насычанасьць газеты „Камунар Магілёўшчыны“ матар'яламі колгаснага руху, дык пакуль што якасныя паказчыкі апрацоўкі і прыпаднясеньня такіх матар'ялаў значна астаюцца ад колькасных паказчыкаў.

Газэта ў ролі фотографа

Большасьць аддзелаў газеты „Камунар Магілёўшчыны“ па пытаньнях колгаснага руху пабудавана не па прынцыпу падборкі, не па прынцыпу групуваньня і адпаведнага абагуленьня матар'ялаў па пэўнаму, зьвоньнявому, найбольш важнаму пытаньню, а пабудавана па прынцыпу „вермішэлі“, „з бору ды сасонкі“, калі з аддзелу часам выбіваецца яго політычная мэтаімкнёнасьць, калі аддзелы ператвараюцца ў пералічэньне, фотографаваньне дасягненьняў і сыстэматычнае канстатаваньне.

Пры такім прыпаднясеньні матар'ялаў з аддзелаў выпадае іх арганізуючая, канцэнтруючая ўвагу на пэўных пытаньнях, роля.

У прагледжаных камплектах газэта пераважную ўвагу аддае асьвятленьню рэгістрацыі самога факту стварэньня новых колгасаў, асьвятленьню фактаў праяў клясавае барацьбы навакол колгасаў, але, у значнай меры, адсутнічае ініцыятыўная пастаноўка, высоўваньне, абгаварэньне газэтай шэрагу надзенных, „сьвежых“ для колгасаў пытаньняў, як пытаньні падрыхтоўкі кадраў, унутранага распарадку, консультацыі па асобных вострых пытаньнях, пытаньні гэткай важнейшай і адказнай галіны работы, як работы груп беднаты, адсутнічае ініцыятыва рэдакцыі ў правядзеньні шэрагу нарад колгаснікаў па асобных пытаньнях работы і жыцьця колгасаў, з тым, каб на гэтых нарадах лепей намацаць пульс жыцьця, каб лепей навучыцца сваячасова і правільна высоўваць і даваць адказы на найбольш вострыя, на найбольш надзеныя пытаньні колгаснага руху.

Газэта першая высунула пытаньне аб зборы сродкаў на пабудову трактарнай колёны: у некалькіх нумарох друкаваліся на гэтую тэму

матар'ялы, выклікі і г. д., але ўтрымаць тэмп на старонках самой газеты ў гэтым пытаньні рэдакцыя не змагла і пасля аднаго-двух удада зробленых аддзелаў — газета перайшла на зьмяшчэньне толькі асобных разрозьненых допісаў.

Як прыклад адставаньня газеты ў асобных пытаньнях ад тэмпу і размаху нашае работы і нашых дасягненьняў можа служыць факт, калі ў № 133 газеты ад 13-ХІ на апошняй старонцы зьмешчана пэтытам, пад казённым загалоўкам абавязковая пастанова № 10 гістарычная пастанова Акравыканкома— „Аб увядзеньні ў акрузе ўсеагульнага абавязковага навучаньня“ і ў той-жа час ні ў гэтым нумары, ні ў наступных нумарох газеты няма ні перадавога артыкулу на гэтую пытаньню, няма ніводнага аддзелу аб тым, як практычна мяркуецца забяспечыць рэалізацыю гэтай важнейшай пастановы і як яна будзе ажыццяўляцца ў колгасах.

Гэтая важная політычна-практычная пастанова была кепска даведзена да шырокіх мас працоўных, была фактычна газетай змазана.

Фактам адсутнічання ў газэце ўменьня ў асобных выпадках уздымаць той ці іншы характэрны прыватны выпадак, прыватнае пытаньне на адпаведную прынцыповую вышыню, мобілізаваць вакол гэтага пытаньня грамадскую думку — зьяўляецца казённае прыпаднясеньне (у нумары 105) пастановы прэзыдыуму ЦКК КП(б)Б па справе аб арганізацыі і рэгістрацыі колгасу „Гігант“.

Гэтая пастанова Прэзыдыуму ЦКК, вынесеная па асобнаму выпадку, зьяўляецца важным і пераканаўчым дакумантам таго, як жорстка і бязьлітасна „ня глядзячы на асобы“, партыя карае тых, хто затрымлівае рост і афармленьне колгаснага руху.

Гэты канкрэтны факт, карыстаючыся пастановаю ЦКК, як падставаю, газета павінна была ўзяць на адпаведную прынцыповую вышыню, павінна была даць па гэтай пытаньню перадавы артыкул, адвесьці, быць можа, цэлую старонку. Замест гэтага атрымаўся інфармацыйны допіс, атрымалася бяззубае прыпаднясеньне важнейшага матар'ялу.

Гэтыя два прыклады, у сьвятле шэрагу іншых прыкладаў, даюць падставу зрабіць вывад аб тым, што побач з зьмяшчэньнем матар'ялаў, якія мобілізоўвалі ўвагу арганізацыі па пытаньнях клясавай барацьбы, газетаю „Камунар Магілёўшчыны“ дапушчаны факты аб'ектыўнага прыніжэньня політычнага значэньня, політычнага прытупленьня шэрагу асобных допісаў, у прыватнасьці допісаў аб клясавай барацьбе.

За ўвесь 1929 г. на старонках газеты, якая выходзіць тры разы на тыдзень, зьмешчана 66 адзінак газэтнага матар'ялу, якія, у асноўным, спэцыяльна прысьвечаны барацьбе з правай небясьпекай. З гэтае колькасьці—каля 12 артыкулаў, 5 рэзолюцый, 1 прывітаньне і рэшта допісаў—аб канкрэтных праявах правага ўхілу на практыцы.

За выключэньнем двух артыкулаў, якія перадрукаваны з цэнтральных газет і ня ўлічваючы ўспамінаньня пра „левыя“ загібы ў рэзолюцыях партыйнай арганізацыі,—у газэце „Камунар Магілёўшчыны“ ня было аддзелаў і артыкулаў прысьвечаных пытаньням барацьбы з „левымі“ загібамі і паказ іх соцыяльных карэньняў.

Газэта „Камунар Магілёўшчыны“ дапусьціла вялізарнейшую памылку, зусім не мобілізаваўшы партыйнай арганізацыі на барацьбу з нацыянал-опартунізмам і нацыянал-дэмакратызмам.

Па гэтай пытаньню за ўвесь год зьмешчана адна рэзолюцыя Магілёўскага Гаркому КП(б)Б.

Гэтыя лічбы на фоне ня зусім, часам, здавальняючай якасьці зьмешчаных матар'ялаў рубам ставяць пытаньне аб недастатковай

мобілізацыі партыйнай арганізацыі на барацьбу з правай небяспекай і прымірэнцтвам да яе, аб нездавальняючай барацьбе з „левымі“ загібамі, з скажэннямі лініі партыі ў колгасным будаўніцтве і аб буйнейшай політычнай памылцы — не дрыентаваныя арганізацыі з нацыянал-апортунізмам і нацыянал-дэмакратызмам.

Газэта таксама, ня зделела злучыць папулярызавую пяцігодкі з барацьбою супроць правае тэорыі і практыкі, у прыватнасці супроць прышчэпаўшчыны.

У артыкуле аб пяцігодцы, пад назвай „Мерапрыемствы па падвышэнні ўраджайнасці“ (№ 84), ёсць такое месца: „... Колгасы будуць створаны на плошчы 193 тыс. га (да канца пяцігодкі), што складае 30,7 проц. усяе земляўпарадкаванае плошчы. На плошчы 405 тыс. га будуць створаны пасёлкі, як формы, якія спрыяюць развіцццю сельскае гаспадаркі, яе пераходу на калектыўнае землякарыстаньне“.

Спадзяемся, што коментарыі да гэтае вытрымкі не патрабуюцца!

Артыкулы тэарэтычнага зместу рэдакцыяй апрацоўваюцца слаба, спатыкаецца блытаніна фармуліровак, а часам і іх політычная памылковасць. Так, напрыклад, у артыкуле „Правы ўхл і генэральная лінія партыі“ дадзена такая фармулёўка: „... Задача разгортвання сельскае гаспадаркі беднякоў і сяраднякоў, узмацнення таварнасці асноўнага сялянскага масыву — ёсць важнейшая задача“.

Як асобны факт політычна-блытанага загалоўку трэба прывесці „шапку“ (загалолак аддзелу), змешчаную ў № 119 газеты з такім зместам: „Ударым па антысэмітызму, опартуністычных ухілах на практыцы“.

Недастаткова роля газеты ў справе ўскрыцця канкрэтных праяў правае практыкі. Шэраг характэрных і буйных праяў правае практыкі газета праспала. У шэрагу выпадкаў газета пачынала „махаць кулакамі пасля бойкі“, пасля таго, як праявы правае практыкі былі выкрыты адпаведнымі партыйнымі арганізацыямі.

Так, напрыклад, сакратар Акругкому КП(б)Б у дакладзе на пленуме Акругкому аб праявах правае практыкі гаварыў наступнае (цытуем па № 118 газеты ад 4 кастрычніка): „Практыка правага ўхілу маецца ня толькі ў нізавых з’яўленнях арганізацыі, яна маецца і ў нашых акруговых установах. Так, калі ўзяць Акрза, то з боку апошняга мелася выразная ўстаноўка Прышчэпава, устаноўка на хутарызавую сельскае гаспадаркі... Ня лепш абстаіць справа і ў другой установе, як Акрфа“.

Гэтыя вытрымкі з дакладу, які быў надрукаваны ў газэце ад чацьвертага кастрычніка. І толькі праз сем дзён — адзінаццатага кастрычніка на першай старонцы газеты з’яўляецца артыкул „Абаронцы з Акрфа“. Да гэтага часу матар’ялы як аб Акрза, гэтак і аб Акрфа ў газэце не друкаваліся.

Папярэдняга выяўленьня і паказу гэтых фактаў правае практыкі мы ў газэце не знайшлі — газета выйшла глухаватай на адно вуха, у частцы выяўленьня праяў правага ўхілу ў „акруговым маштабе“.

Таксама з спазьненнем газета пачала выяўленьне фактаў правае практыкі ў асобных раёнах (Карма, Быхаў).

Матар’ялы аб скажэннях клясавае лініі ў Кармянскім раёне прасьлізалі ў газэце і раней, але газета гэтыя матар’ялы прыпаднісла політычна тупа, чым змазвала іх значэнне. Так, у допісу, набраным дробным шрыфтам і маючы гэтакі бяскрыўдны, усыпляючы загалолак „Некаторыя моманты з працы Кармянскай райпартарганізацыі“, выхо-

дзіць паведамляецца ня больш і ня менш, як аб: 1) заціску партарганізацыі з боку сакратара РК КП (б) Б, 2) грашовых злачынствах і 3) разлажэньні асобных ячэек на глебе п'янкi і сувязі з чужымі элементамі. Газэта не стварыла навокал гэтых фактаў думкі пралетарскае грамадзкасьці, не зрабіла на сваіх старонках адпаведных палітычных вынікаў.

Жывы яшчэ „стрэлачнік“!

З нумару ў нумар газэта „Камунар Магілеўшчыны“ зьмяшчае значную колькасьць допісаў, якія выкрываюць недахопы, паказваюць конкретных носьбітаў зла, паказваюць шляхі выпраўленьня тых ці іншых недахопаў. У газэце, праўда нерэгулярна, друкуецца „Лісток РСІ“. Газэта ўскрыла шэраг недахопаў ў навучальных установах, садзейнічала ўскрыцьцю гнойніка ў кумунтрэсьце. У ходзе асьвятленьня чысткі савецкага апарату і партыйнай арганізацыі ў газэце ўзмацнілася зьмяшчэньне матар'ялаў аб недахопах і прарывах як у паасобных партыйных ячэйках, так і ў савецкіх установах.

Але ўважлівае вывучэньне камплектаў газэты паказвае, што пераважная большасьць зьмяшчанах на старонках газэты за апошнія паўгода матар'ялаў выкрывае, б'е, галоўным чынам, *стрэлачнікаў*.

Наш вынік аб тым, што газэта, галоўным чынам, б'е „стрэлачніка“, што ў газэце ў недастатковай меры адчуваецца поўнакроўная, зубастая і дзейная самакрытыка, падмацоўваецца пералікам тых мішэняў, якія бяруцца пад абстрэл у зьмешчаных у газэце „Лістках РСІ“: сельсаветы, лясніцтвы, раёная пошта, профшколы...

Справа з цікаваньнем рабкора Багайскага, справа з заціскам самакрытыкі на фабрыцы „Спартак“, скажэньне клясавае лініі ў Акрфа, Акрза, у Быхаўшчыне, Кармянскім раёне—усё гэта прайшло паўз газэту, газэта сваячасова ня выкрыла гэтых буйнейшых скажэньняў самакрытыкі і пралетарскае клясавае лініі.

А на пытаньне наогул аб тым, ці ў дастатковай ступені па Магілеўскай акрузе разгорнута пралетарская самакрытыка, гаворыць наступная вытрымка з спэцыяльнае адозвы Акругкому КП(б)Б аб самакрытыцы, зьмешчанай у № 142 газэты.

„... Але трэба констатаваць, што далёка яшчэ ня скрозь, не на кожным заводзе, ня ў кожнай партыйнай арганізацыі, ня ў кожнай установе самакрытыка стала мэтадам работы.

Праверка дзейнасьці, чыстка савецкага і коопэрацыйнага апарату ў нашай акрузе і чыстка партыі, якая цяпер праходзіць ускрывае ў паасобных зьвёньнях, моманты грубага скажэньня клясавай лініі ў рабоце ўстаноў і арганізацый, засьмечанасьць апарату чужымі людзьмі, прыклады ржаўчыны, гнілі апарату, спаўзаньне з генэральнае лініі партыі, опартуністычнае балота ў практычнай рабоце некаторых сябраў партыі, сямейственасьць у вырашэньні пытаньняў, моманты ігнораваньня самакрытыкі, зажым яе і г. д.“

Характэрна на фоне гэтай адозвы падкрэсьліць, што па больш буйных праявах, як Быхаўская справа, справа з самагубствам Багайскага, аб Акрфа, Акрза і г. д.—газэта „Камунар Магілеўшчыны“ не зьявілася сыгналізатарам для ўсяе партыйнае арганізацыі, газэта толькі добрасумленна асьвятляла гэтыя прарывы і давала палітычную ацэнку *насьля таго*, калі прарывы былі ўскрыты кіруючымі партыйнымі органамі.

У даных конкретных выпадках як сама газэта, гэтак і сетка кіруемых газэтай рабселькораў не аказалася тым чулым, масавым інстру-

мантам партыі, які павінен быў сыгналаваць пролетарскай грамадзкасці аб прарывах, інструмантам, які-б дапамагаў камуністычнай партыі і рабочае клясе ўскрываць гэтыя прарывы.

Патрэбна адзначыць, што ў спецыяльнай адозве Акругкому КП(б)Б аб самакрытыцы маецца недацэнка ролі друку, ні слова не сказана аб задачах газеты „Камунар Магілёўшчыны“ у справе разгортвання самакрытыкі, адсутнічае крытыка промахаў „Камунара Магілёўшчыны“ ў адносінах нгдстатковага, і не заўсёды рашучага разгортвання самакрытыкі.

Гэты факт характэрны і тым, што аўтарам проэкту адозвы акругкому аб самакрытыцы з'яўляўся былы рэдактар газеты „Камунар Магілёўшчыны“ т. Пераход, цяпер пастановай бюро ЦК КП(б)Б зняты з работы за нерэагаваньне на скажэньні партыйнае лініі ў Шклоўшчыне, дзе ён знаходзіўся, як прадстаўнік акругкому КП(б)Б.

У час чысткі партыйнай ячэйкі Магілёўскага ЦРК выкрылася, што ў гэтай установе маецца гнойнік, але—гэтыя факты знайшлі свой адбітак у газэце толькі, як матар'ялы, выяўленыя камісіяй па чыстцы.

Недарэчнасьцю з'яўляецца тое, што ў нумары 122 газэта паведамляе аб выніках чысткі Акрфа і чамусьці замест прозьвішча таварышоў піша гэтак: „... Камісіяй па чыстцы вынесена т. Р. суровая вымова“, „тав. А. заслужыў спагнаньне на від“.

Гэтакая недарэчная, „альфавэтная“ крытыка можа выклікаць непатрэбныя і шкодныя гутаркі аб тым, што газэта быццам не на ўсіх распаўсюджвае лёзунг крытыкаваць „ня гледзячы на асобы“, што крытыкуюць „гледзячы не на асобы, а на зады“, і г. д.

Няпрыемнае ўражаньне застаецца ад зьмешчанага ў № 86 „Ліста ў рэдакцыю“ Старшыні Акрсуду, у якім цалкам аправяргаюцца зьмешчаныя ў адным з папярэдніх нумароў матар'ялы аб скажэньні клясавае лініі ў судовых органах.

„Ліст у рэдакцыю“ зьмешчаны без усялякае заўвагі ад рэдакцыі і чытачу застаецца невядомым, у чым газэта памылілася, а ў чым не. Атрымалася становішча „унтэр-афіцэрскай удавы, якая сама сябе выхвастала“, застаецца ўражаньне, што газэта па важнаму пытаньню біла ў халастую, у той час, як на наш погляд матар'ялы газеты ў пэўнай частцы адпавядалі рэчаістасьці.

Ня быць „пустым месцам на парожнім“

У непарушнай сувязі з промахамі газеты „Камунар Магілёўшчыны“ ў галіне разгортвання самакрытыкі мы лічым амаль зусім недавальняючае становішча рабселькораўскае сеткі газеты „Камунар Магілёўшчыны“ і слабую, недастатковую работу сярод рабселькораў.

Да апошніх месяцаў гэта найадказнейшая галіна рэдакцыйнае работы была фактычна „пустым месцам на парожнім“.

У складзе рабселькораў аказаўся растратчык Юрчанка, які ў свой час сымуляваў замах на яго, а цяпер з'яўляецца верхаводам бандыцкае шайкі, у складзе селькораў быў кулак Стройна, з Чавускага раёну, якому, нават, рэдакцыя (старога складу) выпісвала за кошт газеты часопісь „Новый мир“, кулак Фурса, артыкул якога быў зьмешчаны перадавіцай у нумары, прысьвечаным 11-годзьдзю Кастрычніка (апошні выпадак таксама адносіцца да пэрыоду работы былога кіраўніцтва рэдакцыі).

Цяпер гэтыя ашуканцы выкінуты з рабселькораўскіх шэрагаў.

IV. „Цені на сонцы“.

Друк Савецкай Беларусі, пад кіраўніцтвам цэнтральнага камітэту КП(б)Б, прарабіў і робіць, апіраючыся на сувязь з шырачэзнымі масамі працоўных, вялізарную работу па мобілізацыі працоўных мас навакол барацьбы за пераможнае соцыялістычнае будаўніцтва, за няўхільнае ажыццяўленьне генэральнае лініі камуністычнае партыі.

Мы на вышэй-прыведзеных прыкладах бачылі, якую напружаную барацьбу вядзе партыйна-савецкі друк за выкананьне пяцігодкі ў чатыры гады, за ажыццяўленьне асноўных лёзунгаў нашае партыі, за модалітнасьць ленінскіх шэрагаў.

Друк Беларусі, на чале з цэнтральным органам—газэтай „Зьвязда“, паказаў прыклады сапраўднае бальшавіцкае барацьбы за чыстату ленінскае лініі, супроць правага ўхілу, як галоўнае небясьпекі на даным этапе, супроць „левых“ загібаў, якія ўзмацняюць пазыцыі правага ўхілу, супроць нацыянал-опартунізму, беларускага нацыянал-дэмакратызму і шовінізму ўсіх колераў.

Наш друк, таксама, адыграў і адыгрывае вялікую ролю ў справе замацаваньня і далейшага разгортваньня колгаснага руху.

Сыстэма нашага бальшавіцкага друку ўсім нутром, карэньнямі ўрасла ў справу непасрэднага ўдзелу ў соцыялістычным будаўніцтве, у справу згуртаваньня навакол камуністычнай партыі і яе генэральнае лініі шырачэзных мас працоўных.

І таму на фоне значных дасягненьняў нашага друку асобныя „недарэчнасьці мэханізму“ асабліва прыкметна выпукляюцца, асабліва настойліва і рашуча патрабуюць свайго выпраўленьня, пры ўдзеле шырачэзнае масы працоўных—рабселькораў і чытачоў газэт.

Адзначаючы дасягненьні нашага друку, асабліва падкрэсьліваючы гэтыя дасягненьні, бо яны складаюць жалезны капітал нашае партыі, мы павінны застанавіцца і на тых асобных політычных памылках, якія, пры правільнай у асноўным політычнай лініі цэнтральных газэт Беларусі, мелі месца ў асобных газэтах.

Аб наяўнасьці гэтых памылак досыць выразна гаворыцца ў пастанове бюро ЦК КП(б)Б ад 17-га красавіка 1930 г. і ў матар'ялах Менскага АК КП(б)Б да VIII акруговай партыйнай конфэрэнцыі, дзе пішацца:

— „... Бюро ЦК КП(б)Б адзначае, што нашым партыйна-савецкім друкам у пытаннях колгаснага будаўніцтва былі дапушчаны асобныя памылкі, якія скажаюць лінію партыі ў пытаннях калектывізацыі.

У прыватнасьці „Зьвязда“, як орган ЦК КП(б)Б, як вядучая газэта, пры правільнай у асноўным лініі дапусьціла асобныя няправільныя ўстаноўкі (форсіраваньне тэмпаў калектывізацыі без выстарчальнага ўліку якасьці работы, высоўваньне лёзунгу „раскулачваньне—асноўны сродак посьпеху сучэльнае калектывізацыі“ (з пастановы бюро ЦК КП(б)Б ад 17-га красавіка).

— „... Пры правільнай, у асноўным, лініі цэнтральных газэт імі былі дапушчаны памылкі, што выразіліся ў орыентацыі арганізацыі на пагоню за колькаснымі паказчыкамі, невыстарчальна яскравай лініі ў абагульленьні жывёлы, невыстарчальна яскравай пастаноўцы пытаньня аб арганічнай сувязі ліквідацыі кулацтва, як клясы, з сучэльнай калектывізацыяй...

„... Чамусьці ня чуваць у нас аб такіх выпадках, калі кіруючыя цэнтральныя органы друку крытыкавалі-б другія цэнтральныя органы і амаль адсутнічае крытыка органаў мясцовага друку. Тым часам пры монопольным становішчы камуністычнага друку, адсутнічаньне

самакрыткі ў гэтай галіне надзвычайна шкодна, добра было-б па гэтай лініі зрабіць шэраг крокаў ня толькі у цэнтры, але і ў вобласцях“.

(З дакладу т. В. М. Молатава на Ёсесаюзнай нарадзе рэдактароў).

„...Мы жадаем, мы патрабуем, каб палітыкамі лепшых элементаў нашага журналісцкага асяроддзя былі створаны гэткія ўмовы ўзаема-нага контролю друку з боку мас, пры якіх вялізарнай цяжкасці задачы, ускладзеныя партыяй на друк, былі-б ёю з найбольшым поспехам і гонарам выкананы“.

„...Мы пагэтану настойліва дамагаемся ад саміх працаўнікоў друку ўстанаўлення ўнутры друку, пры дапамозе мас, рэжыму бязлітаснае, дзелавое, бальшавіцкае самакрыткі“ (з перадовага артыкулу часопісі „Журналіст“).

Самакрытыка на старонках друку Беларусі памылак саміх цэнтральных газет Беларусі, частка з якіх з'яўляецца і органамі Менскага АК КП(б)Б, пастаўлена зусім недавальняюча.

Прыкладам ў гэтых адносінах з'яўляецца газета „Звязда“, якая, як асноўная партыйная газета, павінна была падаваць усяму друку прыклад бальшавіцкае сваячасовае самакрыткі асобных уласных памылак.

Газета „Звязда“, якая прарабіла вялізарную работу ў справе колгаснага будаўніцтва, падрыхтоўкі і правяркі падрыхтоўанасці да вясенняе пасеўнае кампаніі, разам з тым са значным спаўненнем прызнала свае памылкі, ня гледзячы на тое, што аб наяўнасці памылак у „Звяздзе“ казалася яшчэ ў спрэчках на Сакавіковым Пленуме ЦК КП(б)Б.

Газета прызнала свае памылкі толькі пасля пастановы Бюро ЦК КП(б)Б ад 17-га сакавіка 1930 г., у якой было проста паказана аб памылках газеты „Звязда“.

З недапушчальна значным спаўненнем прызнала свае памылкі і газета „Беларуская Вёска“ (змяшчэнне асобных няправільна орыентуючых допісаў па пытанню аб ліквідацыі кулацтва, як класы, аб сярэдняцтве, пра абагуленне ўсяе жывёлы і г. д. Вытрымкі з друкаваных матэрыялаў да справаздачы Менскага акруговага камітэту КП(б)Б).

Гэтыя факты, характэрызуючыя нежаданьне сваячасова па „бальшавіцку“ прызнаць свае асобныя памылкі, пры правільнай ў асноўным палітычнай лініі, характэрны ня толькі для адной „Звязды“ і „Беларускай Вёскі“, але для некаторых іншых газет Беларусі. Самакрытыка ўнутры рэдакцыі газет пастаўлена недавальняюча. Тым часам цэнтральны орган нашае партыі газета „Правда“ ў сваіх артыкулах асабліва падкрэсьлівае, што „...правільнаму кіраўніцтву друкам да гэтага часу перашкаджае адсутнасць самакрыткі ў самім друку, навучыўшыся крытыкаваць другіх, нашыя газеты часам ня ўмеюць і ня хочуць крытыкаваць самі сябе, прызнаваць свае памылкі. Надзвычайна ўскладніліся задачы, паўстаючыя ў сучасны момант перад савецка-партыйным друкам. Перажываемы пэрыод „гэта“ новы этап у будаўніцтве сацыялізму. Гэта пэрыод разгорнутага сацыялістычнага наступлення на самыя карэнныя капіталізму. Гэта пэрыод гіганцкае рэканструкцыі сацыялістычнае прамысловасці, гіганцкае сацыялістычнай перабудовы дробнае і драбнейшае сялянскае гаспадаркі“.

Значная група рабкораў-вылучэнцаў, прышоўшы за апошнія месяцы на газетную работу, далёка не ўва ўсіх рэдакцыях адчувае тую, неабходную ёй, дапамогу ў вучобе, без якое вылучэнцы ў газэце ня могуць расцьці і мацнець, як газетныя працаўнікі.

Да ліку адмоўных зьявішч у друку Беларусі трэба аднесці не заўсёды таварыскія ўзаемаадносіны паміж рэдакцыямі цэнтральных газэт. Ня гэтак даўно меў месца выпадак, калі газета „Зьвязда“ палічыла для сябе магчымым параўнаць рэдакцыю „Савецкай Беларусі“ з „дзяўчынай сумніцельных паводзін“. Рэдакцыя „Савецкай Беларусі“ ў сваю чаргу адказам, на нататку ў „Зьвяздзе“ поўнасьцю перанесла эпітэты аб дзяўчыне і г. д. у адносінах да „Зьвязды“. Бязумовна, ад такога формы полемікі выйрала ня справа далейшага разгортваньня самакрытыкі, а абывацель, які нахікаў ад усё гэтае бульваршчыны.

Культпроп ЦК КП(б)Б і агульны сход колектыву КП(б)Б рэдакцыі газэт рашуча выказаліся аб недапушчальнасьці падобнага формы полемікі.

Закрануўшы пытаньне аб „ценьх на сонцы“, трэба больш-менш падрабязна застанавіцца на выніках „налёту“ на рэдакцыі цэнтральных газэт, які быў арганізаваны сэктарам друку Культпропу ЦК КП(б)Б, разам з ЦК КП(б)Б і Фрунзаўскім райкомам КП(б)Б. Мэтай „налёту“ было раптоўна выявіць, як ў нашых шматлікіх рэдакцыях цэнтральных газэт скарыстоўваюцца допісы рабселькораў, якая з рабселькорамі вядзецца выхаваўчая работа.

Аб залежах і халастых выстрэлах

Залежы допісаў маюцца ўва ўсіх рэдакцыях.

У меншай меры гэтыя залежы ў „Зьвяздзе“, значна ў большай у „Рабочым“, „Чырвонай Зьмене“, „Савецкай Беларусі“, але права-фланговым у адносінах залежу допісаў бясспрэчна можа быць названа рэдакцыя газэты „Беларуская Вёска“.

У рэдакцыю гэтае газэты паступае ў сярэднім у дзень больш 250 допісаў.

Брыгада, якая рабіла праверку, адзначыла, што ва ўсіх сталых рэдакцыйных працаўнікоў, за выключэньнем стала рэдактара газэты (які вядзе антырэлігійны аддзел), непарадак, „содом і гомора“.

Брыгадзір, які знаёміўся з становішчам допісаў у папках юрыдычнага аддзелу газэты „Беларуская Вёска“, піша: „...Мы ў юрыдычным адзеле знайшлі звыш 100 допісаў. Паратку няма, усе раскідана, нідзе толкам нічога ня знойдзеш“.

Папкі аддзелаў падобны да Ноевага каўчэгу—усе допісы ў кучы. Амаль палова допісаў, якія прысылаюцца разам з маркамі для адказу—ляжаць у рэдакцыі бяз руху. Ёсьць допісы, прысланыя ня толькі з маркамі, але разам і з канвэртамі—адрасамі. У папках юрыдычнага аддзелу брыгадзір, на выбарку, прачытаў 7 допісаў—запытаньняў, з якіх 3 з шматлікімі колектыўнымі подпісамі і з маркамі для адказу, але... але гэтыя запытаньні так і засталіся без адказу. 50 допісаў, якія закранаюць пытаньні кулацкіх вылазак, паведамляюць аб контр-рэвалюцыйнай агітацыі, ня толькі ня зьмешчаны, але не абагулены і нават у рэдакцыі не прачытаны.

Недарма сярод прагледжанага матар’ялу сустракаліся допісы, у якіх селькоры лічаць, што вось яны пасылаюць у газэту мабыць пяты ліст, кожны з маркамі, але, ня глядзячы на сваю настойлівасьць, не атрымліваюць ад рэдакцыі адказу.

І таму горнай і ня зусім дарэчы гіроніяй гучэлі словы прадстаўніка газэты „Беларуская Вёска“, які на нарадзе па выніках „налёту“, у адказ на вышэйпаданыя факты, паведаміў, што гэтыя факты не такія ўжо страшэнныя, што вось ёсьць выпадкі, калі „...селькор піша, што ён паслаў нам ужо 40 допісаў і мы ніводнага не зьмясьцілі. Матар’ял

селькора сапраўды каштоўны і ўсё-ж такі мы яго не скарысталі, бо ня было дзе ў газэце зьмясьціць*.

І на фоне гэтых слоў якраз дарэчы заключэньне брыгады аб тым, што ў шэрагу нумароў газэты „Беларуская Вёска“ маецца зусім недапушчальнае становішча, калі пераважная большасьць газэтнае плошчы аддаецца выключна пад артыкулы сталых працаўнікоў газэты, тым часам, як з атрыманых за 8 дзён (з 26 лістапада па 3 сьнежня) 1283 допісаў у газэце скарыстана ўсяго 42¹⁾. І ня дзіва, такім чынам, што селькор шле 40 допісаў і ніводзін ня друкуецца.

1283 і 42 гэтыя лічбы прымушаюць задумацца аб тэй значнай розьніцы паміж прыцэкамі карэспандэнцый і іх скарыстаньнем, калі толькі за 8 дзён—970 допісаў ідуць зусім некарыстанымі ў архіў, застаюцца халастымі стрэламі.

Неабавязкова, зразумела, каб газэта зьмяшчала на сваіх старонках увесь матар'ял, які атрымліваецца. Але абавязкова, каб газэта забясьпечвала поўнае, вычарпальнае скарыстаньне (у той ці іншай форме) струменю карэспандэнцый, каб была забясьпечана дзейнасьць допісаў—гэтай адной з рашаючых артэрыяў газэтнае крывяноснае сыстэмы.

І, менавіта, у гэтым, у размычцы, у разрыве паміж напорным струменем карэспандэнцый зьнізу і іх скарыстаньнем вышэй, у рэдакцыі і праз рэдакцыю—і хаваецца адна з буйных політычных і практычных памылак газэты „Беларуская Вёска“, памылка, якая аб'ектыўна спрыяе затрыманьню разьвіцьця і дзейнасьці самакрытыкі, памылка, якая штучна затрымлівае далейшы паўнакроўны рост рабселькораўскага руху.

Гэта памылка—часткова вынік няўменьня рэдакцыі правільна разьмеркаваць свае сілы, калі „на вонкавы фронт“—на масавыя выезды—кідаюцца ўсе асноўныя сілы (за апошнія паўтара месяцы было 145 дзён-выездаў, у пачатку сьнежня выехала 6 працаўнікоў, з якіх кожны прабудзе ў паездцы па 40 дзён), а ўнутраны фронт—праца над допісамі застаецца аголеным, поўбяспрытульным (у рэдакцыйным адзеле з прычыны такое значнае колькасьці выездаў фактычна працуе 23 чалав.).

Выезды на месцы—найпатрэбная рэч, але нельга рабіць выезды ў непасільнай колькасьці, нельга ператвараць умовы работы ў рэдакцыі ў сваяасаблівы „трышкін кафтан“.

Мы наўмысьля так падрабязна застанавіліся на недахопах з скарыстаньнем рабселькораўскіх допісаў у газэце „Беларуская Вёска“, бо гэта газэта мае найбольш разгорнутую і густую рабселькораўскую сетку ў Беларусі.

Мы лічым, што тут, на прыкладзе найбольш распаўсюджанай у Беларусі газэты, найбольш яскрава выявіўся згустак тых недахопаў, якія выявіў „налёт“ на рэдакцыі газэт.

* * *

У газэце „Звязда“, у сталох усіх аддзелаў, „налётчыкі“ выкрылі ўсяго каля 179 допісаў; у газэце „Савецкая Беларусь“—каля 300 допісаў (патрэбна адзначыць, што за апошні час з 24 лістапада па 3 сьнежня, за 9 дзён, газэта зьмясьціла 131 допіс) у газэце „Рабочий“—911 допісаў (частка допісаў ляжыць бяз руху па 2 месяцы, цяпер-жа ў апошніх нумарох газэты, у сярэднім зьмяшчаецца 30—40 допісаў); у газэце „Чыр-

¹⁾ З гэтае колькасьці было паслана на расьсьледваньне 308 допісаў і ў паштовай скрынцы быў зьмешчаны адказ на 34 допісы.

воная Зьмена" — 294 допісы, 300 вершаў, 170 розных запытаньняў (у ся-рэднім газэта атрымоўвае ў дзень 90—120 допісаў). Хаваньне матар'ялаў ва ўсіх сэктарох, за выключэньнем саюзнага, ня зусім добрае. У кожным нумары газэты зьмяшчаецца 17—20 рабселькораўскіх допісаў; у газэце „Акцябр“ рабселькораўскі матар'ял, за выключэньнем рабочага аддзелу, хаваецца ў „паэтычным“ непарадку: адна заява, падпісаная 200 рабочымі, ляжыць у рэдакцыі звыш году; сакрэтныя дакуманты месяцаца ў агульных папках; газэта, ня гледзячы на вялікі формат, зьмяшчае ў кожным нумары ўсяго каля 14 рабселькораўскіх допісаў.

У чым сутнасьць пытаньня

Сутнасьць пытаньня, зразумела, у сыстэме работы, у ўменьні рацыянальна, дарэшты вычарпаць магчымасьці, якія, праўда, іншы раз у нас вельмі абмежаваныя (мала кваліфікаваных працаўнікоў, памяшканьні рэдакцый не забяспечваюць нормальных умоў работы; „Беларуская Вёска“, напрыклад, знаходзіцца ў памяшканьні, якое больш падобна да камары для арыштаваных і г. д.).

Некаторую „скідку“ на такія ўмовы работы прыходзіцца рабіць, але разам з гэтым патрэбна з усёй настойлівасьцю і рэзкасьцю сказаць, што магчымасьці ўсё-ж такі скарыстоўваюцца няпоўнасьцю.

Нашы газэты не праявілі і не праяўляюць неабходнае напорыстасьці ў ажыццяўленьні спэцыяльнае пастановы прэзыдыуму ЦКК аб парадку скарыстаньня рабселькораўскіх допісаў. У значнай частцы рэдакцыі аб гэтай пастанове ЦКК, пастанове, якая побач з прынцыповым абгрунтаваньнем пытаньня вызначае шэраг дзелавых мерапрыемстваў—забылі, ня ведаюць. У часткі супрацаўнікоў нашых газэт мала праяўляецца пачуцьця адказнасьці за кожны рабселькораўскі допіс, за яго скарыстаньне. У значнай частцы рэдакцый нашых газэт амаль няма з боку кіраўнікоў сталае, штодзённае правэркі выкананьня супрацоўнікамі заданьняў у адносінах скарыстаньня рабселькораўскіх допісаў. Гімалаі залежаў допісаў у „Беларускай Вёсцы“, „Акцябры“ і ў некаторых іншых газэтах—навочны гэтаму доказ. І правільнымі зьяўляюцца мерапрыемствы газэты „Звязда“, якая яшчэ да нашага „налёту“ самастойна практыкавала сіламі рабкораў і масавага аддзелу „налёты“ унутры рэдакцыі газэты „Рабочий“, дзе ўводзіцца ў сыстэму прымацаваньне да пэўных аддзелаў рабочых брыгад, якія-б прыглядаліся і дапамагалі, разам з усім рэдакцыйным калектывам, для таго каб кожны допіс у той ці іншай меры быў скарыстаны, не застаўся без адказу.

Трэба ўмень аб'яднаць навокал рэдакцыі актыў, трэба апірацца ў практычнай рабоце на шырокую масу добрахвотнага актыву. Вядома, што па цыркуляру, гэты актыў ня створыцца, бо патрэбна штодзённая, упартая работа рэдакцый па стварэньню і выхаваньню кадраў гэтага актыву.

У нас кульгае справа з вучотам допісаў і вучотам іх скарыстаньня. Тэхніка вучоту рэзка астаецца ад тэмпу работы рабселькораў.

Трэба спадзявацца, што ўвядзеньне ў бліжэйшы час аднолькавае сыстэмы вучоту ва ўсіх рэдакцыях газэт (мерапрыемства прапрацоўваецца ў ЦКК) дапаможа арганізацыйна замацаваць рашучае зьнішчэньне „бяспрытульнага“ становішча рабселькораўскіх допісаў у асобных рэдакцыях і асобных аддзелах нашых газэт.

Патрэбна яшчэ больш рашуча разгарнуць з боку саміх працаўнікоў газэт жорсткую дзелавую самакрытыку недахопаў у рабоце газэты,

патрэбна рашуча асудзіць праяўленне сваеасаблівае масабоязкасці і глыбока памылковага ўспрыняцця контролю і дапамогі з боку працоўных, якое мела месца ў час „налёту“, калі супрацоўнік адной з рэдакцый спрабаваў... схваць у рукаў ад брыгадыра допіс, які меў 3-х месячную даўнасьць.

Далакопы і самакрытыка

„Налёт“ з надзвычайнай выразнасьцю выявіў яшчэ адно слабае звязно ў сыстэме карыстання рэдакцыямі допісаў. Дзесяткі, сотні допісаў ня друкуюцца, а пасылаюцца ў адпаведныя ўстановы на расьсьледваньне. Але бяда ня ў тым, што допісы пасылаюцца на расьсьледваньне, а ў тым, што фактычна амаль няма кантролю над тым, як хутка і вычарпальна расьсьледваны той ці іншы допіс, наколькі рашуча ажыццёўлены па допісу неабходныя мерапрыемствы.

Вось факты.

На 750 запытаньняў газэта „Зьвязда“ не атрымала ніякага адказу. Па газэце „Савецкая Беларусь“ за апошнія чатыры месяцы было паслана на расьсьледваньне 1200 допісаў, а адказы атрыманы толькі на 600 допісаў.

Ёсьць значная колькасьць допісаў, у якіх стаж іх ляжаньня ў розных установах налічваецца больш як паўгодам.

Па газэце „Чырвоная Зьмена“ з 400 допісаў, пасланных за апошні год на расьсьледваньне, адказы атрыманы толькі на 23 процанты іх.

Адносна лепш у гэтых адносінах са справай у газэце „Беларуская Вёска“ (з 308 пасланных на расьсьледваньне заметак—атрымана 269 адказаў), але і тут маем шэраг фактаў, калі нават Пракуратура і РСІ затрымліваюць на 1½—2 мес. адказы па допісах, пасланных да іх на расьсьледваньне.

Красамоўны той факт, што адказ на адзін допіс „ехаў“ з ЦП профсаюзу хэмікаў да рэдакцыі газэты „Зьвязда“ ня больш і ня менш як два месяцы.

Вось сапраўды клясычная, бесьперасадачная „пляцкарта“ бюрократызму і валакіты.

Адзін з селькораў паведаміў рэдакцыю газэты „Зьвязда“ аб тым, што нядаўна, зайшоўшы ў РВК (нажаль, дакладная назва РВК не паказана), ён выкрыў у папцы справавода калекцыю допісаў, прысланных на расьсьледваньне—усяго каля 40 штук, на лёс якіх ніхто ніякае ўвагі не бярэ.

„Налёт“ быў праведзены не таму, што мы не давяралі рэдакцыям газэт, а для таго, каб у час работы рэдакцый убачыць сапраўды недахопы, якія кідаюцца ў вочы, каб дапамагчы падолець непазьбежную рутыну, якая часам за нашай перагружанасьцю мае месца ў асобных працаўнікоў.

Як у кожнай вялікай і разгорнутай справе, так і ў рабоце рэдакцый газэт у большай, альбо меншай ступені ёсьць асобныя недахопы, асобныя хібы, на якія мы сёньня звяртаем увагу пролетарскай грамадзкасьці.

Трэба, каб сумеснымі сіламі гэтыя недахопы зьнішчыць. Трэба яшчэ ў большай меры зрабіць наш друк моцнай зброяй камуністычнае партыі ў справе соцыялістычнага будаўніцтва краіны.

Не дапушчаць спрашчэньня, нядбайнасьці, умець падымацца на
прынцыповую вышыню

Няма ўменьня ў часткі газэт прасякнуць увесь зьмест газэты чарговымі баявымі задачамі партыі—барацьбою за сеў, за падрыхтоўку колгасаў і прыватнага сэктару сел.-гасп. да севу, за прамфінплян, органична ўвязваючы гэтыя задачы з рашучаю барацьбою супроць правага ўхілу, як найбольш небясьпечнага на даным этапе, барацьбой з „левымі“ заскокамі, з неабходнасьцю разгортваньня самае шырокае масавае пролетарскае самакрыткі, г. зн. уздымаючы пытаньні прамфінпляну, пасяўное кампаніі, барацьбы з „левымі“ заскокамі, з правай практыкай — на прынцыповую вышыню барацьбы за генэральную лінію камуністычнае партыі. Павярхоўны і нядбайны падыход да асобных пытаньняў прыводзіць да спрашчэньня, трафарэтнасьці, а ў паасобных выпадках да спашленьня і вульгарызацыі буйных пытаньняў.

Напрыклад, газэта „Палеская Праўда“ аб’ектыўна патурае „очковитирательству“, ці нерэальнасьці нашых прамфінплянаў, калі ў № 31 урачыста заносіць швэйную Фабрыку „Комінтэрн“ на чырвоную дошку толькі за тое, што паджачны цэх выканаў програму на 98 проц., а белашвейны на 91,2 проц.

Зразумела, што такая „чырвоная“ дошка, складзеная вокам дилетанта-рэпорцэра, а ня вокам ударніка, зьяўляецца сапраўды мядзьвежай паслугай.

У № 47 „Палеская Праўда“ выявіла „трохкутнік“ заводу „Пролетары“, які ілжывымі спасылкамі на „вузкія месцы“—на недахоп сыравіны, спрабаваў авансам застрахаваць сябе ад адказнасьці за прарывы ў прамфінпляне. Газэта „Палеская Праўда“ падала гэты канкрэтны факт ясна, пераканальна, але ня здолела зрабіць таго, што зрабіла пазьней газэта „Зьвязда“. Газэта „Зьвязда“ правільна і сваечасова ўзьняла гэтае пытаньне на прынцыповую вышыню, зрабіўшы ўпірышча на неабходнасьць дамагацца перакрыцьця розных аб’ектыўных прычын і вузкіх месц—адшуканьня ўнутраных рэзерваў і рэсурсаў на саміх прадпрыемствах.

У № 9 газэты „Беларуская Вёска“ зьмешчаны, які няправільна арыентуе, загалавак „Ураджай залежыць ад машыны“, і які дае выхад паражэньчым настроям, быццам без машын нічога нельга зрабіць.

Газэта „Чырвоная Полаччына“ № 7, у артыкуле „Супроць кулака“, гаворачы аб суцэльнай калектывізацыі, дапушчае наступную алілюйную заяву, якая адным росчаркам пярэ змазвае вастрыню клясавае барацьбы і цяжкасьці колгаснага будаўніцтва. „Кулак становіцца пабочным целам, ён цалком ізолюецца, бо ён стаў тварам да твару не з асобнымі індывідуальнымі гаспадаркамі, а з моцным калектывам“.

Побач з спрошчаным падыходам да асобных пытаньняў, якія мяжуюцца часам з аполітычнасьцю, вузкасьцю і практыцызмам, якія перарастаюць у дзяляцтва, вялікім злом для часткі нашых газэт яўляецца неахайнасьць у апрацоўцы і падачы матар’ялаў, а таксама ў моцы гэтых матар’ялаў, што часамі вельмі нагадвае „блаженной памяти“ сярэднявяковы стыль В. Г. Трэцьякоўскага, калі той пісаў, да прыкладу: „... чудовище обло, стозевно, і лайя“.

Бабруйская газэта „Камуніст“ у № 123 друкуе такі загалавак: „Дзень ураджаю заразіў працоўнае сялянства імкненьнем да калектывізацыі“, і тут-жа пад гэтым артыкулам, у газэце друкуецца літа-

ральна наступныя строкі: „парада вэтэрынара: заразу не дапушчаць. Піявілася—знішчаць. Усякую заразу лепш папярэдзіць, чым лячыць“.

У нас ёсць весткі, што гэтая, здавалася-б, дробязь, няўдачнае слова ў адным месцы і змяшчэнне „заразнага“ загалоўку ў другім суседнім месцы, аказваецца, дало повад да хіхікання антысавецкім элементам.

Сапраўды, чытаючы гэтыя радкі з „Комуніста“, успамінаеш словы з п'есы „Выстрел“, што „і все ведь почерк, голова не обязательна при этом“.

Газэта „Савецкая Беларусь“ лічыла для сябе магчымым выкарыстаць рэцэпт аднаго з вершаў Безыменскага, у якім ён піша: „Ты аспирином лечишь тиф, ты лечишь насморк динамитом“ і „Ничто же не сомняешься“. У № 32 на першай старонцы змяшчае такі заглавак „Полацкая акруга працуе на кулака“.

Зразумела, што падобны тэкст загалоўку зьяўляецца непрыдуманым і безадказным.

Альбо вось прыклады з Гомельскай практыкі.

Тав. В. С. у газэце „Палеская Праўда“ піша:

„Якасьць нашай газэтнай прадукцыі (газэты „Палеская Праўда“ — А. К.) досыць красамоўная. Колькі перавярнутых уніз галавою радкоў, колькі фотаздымкаў, якія пазнаеш толькі па подпісах, колькі лішніх людзей? Ці звярнулі ўвагу на нашы „шапкі“—агульныя заглаўкі на ўсю старонку? Колькі „шляп“ мы даем замест „шапак“. Надумаўся-ж Іоффэ, наш адказны сакратар „перанавіць абразы на трактары“, і, мабыць тыя бязбожнікі, якія ня бачылі, з чаго зроблены абраз, знайшлі, што гэта гучыць ня дрэнна“.

— „... Здарылася нават такая гісторыя. Напісаў рабкор допіс аб тым, што недзе ў Веткаўскім Саюзе Паляўнічых ёсць контр-рэволюцыянэр. Абвінавачаньне сур'ёзнае, матар'ял неабходна праверыць. Допіс пасылаюць, але куды: Веткаўскаму Саюзу Паляўнічых, а адтуль праз два дні атрымоўваецца такі адказ: „Атрымліваю пакет, адчыняю... і чуць я не самлеў. Мяне абвінавачваюць у контр-рэвалюцыі. Таварышы, гэта-ж усё няпраўда, гэта-ж усё паклёп“. Так адказала рэдакцыя тая асоба, аб якой допіс на расьсьледваньне нехайны працаўнік рэдакцыі паслаў „не па адрасу“.

Нядбайнасьці ў падачы матэрыялаў, якая вельмі часта аб'ектыўна перарастае ў політычныя памылкі, нядбайнасьці ў рабоце нашых газэт павінен быць зроблены канец. Работа апаратаў рэдакцый газэт павінна быць выразнай, шпаркай і гнуткай.

Рэдакцыі толькі пры гэтай умове здолеюць сапраўды імгненна ў патрэбны момант пераключыцца на баявое мэтаімкнёнае вырашэньне тых, часам, нечакана, што ўзьнікаюць, буйнейшых і адказных пытанняў, у рабоце па вырашэньні якіх наш друк прызваны партыяй займаць найадказнае месца на рашаючых вучастках.

V. Некалькі лічбаў

У 1913 годзе агульны тыраж газэт, якія выдаваліся ў тагачаснай Расіі, складаў два з паловай мільёны экзэмпляраў.

У 1928-ым годзе тыраж газэт, якія выдаваліся ў Савецкім Саюзе, дасягнуў *васьмі мільёнаў 168 тысяч экзэмпляраў*.

Такім чынам, $8.168.000 - 2.500.000 = 5.668.000$ экзэмпляраў—вось тая лічба, на якую мы ня толькі „дагналі“, але і „выперадзілі“ паказчыкі даваеннага ўзроўню распаўсюджваньня друку.

Ужо ў 1927 годзе Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік па колькасьці выдадзеных *назваў* заняў *першае* месца ў параўнаньні з друкам капіталістычных краін (у нас было выпушчана 32.600 *назваў* друкаваных выданьняў супроць, напрыклад, 31.100 *назваў* выпушчаных у Нямеччыне, альбо ў 1928 годзе ў СССР было выпушчана 36.000 *назваў*, а ў Нямеччыне—28.800 і г. д.).

У царскай Расіі ў 1913 годзе на 24 мовах нацыянальных меншасьцяў выходзіла ўсяго некалькі дзесяткаў *назваў*, галоўным чынам, рэлігійнага зьместу.

У 1928 годзе ў СССР на 57 мовах друкавалася 208 газэт і больш за сто часопісяй. Колькасьць выдадзеных у СССР у 1927 г. кніг на нацыянальных мовах складала каля 32 мільёнаў экзэмпляраў, што ў параўнаньні з 1913 годам дае павялічэньне ў чатыры з паловай разы ¹⁾.

Надзвычайна характэрна на гэтым фоне распаўсюджваньня друку Савецкага Саюзу паглядзець „крывую“ росту выдавецкае прадукцыі і партыйна-савецкага друку ў БССР.

У 1929-1930 годзе ў БССР выдаецца 18 газэт, з якіх агульных 5 газэт, спецыяльных 6, масавых рабочых 1, масавых сялянскіх 6.

З гэтай колькасьці газэт—12 выдаюцца беларускай мовай, 1—расійскай мовай, 1—беларуска-расійскай, 1—польскай, 3—яўрэйскай і 1—літоўскай.

Друкаваных шматтыражак налічваецца 48, з якіх фабрычна-заводзкіх 29. Разавы тыраж усіх газэт, якія выдаюцца ў БССР, складае 550 тысяч экзэмпляраў (альбо $\frac{1}{18}$ частку ўсяго разовага тыражу газэт, якія выдаюцца ў СССР). Гадавы тыраж газэт БССР складае 88 мільёнаў экзэмпляраў.

Часопісяй па Савецкай Беларусі выдаецца 20, з гадавым тыражом ў паўтара мільёны экзэмпляраў.

Беларускім Дзяржаўным Выдавецтвам з 1924 г. па 1929 год выдадзена 6 мільёнаў 285 кніг—беларускай мовай, з якіх у 1928-1929 г. выдадзена 1 мільён 761 тысяч экзэмпляраў. Акрамя таго з 1924 па 1929 год выдадзена 825 тысяч экзэмпляраў кніг—яўрэйскай, польскай, літоўскай і латыскай мовай.

Характэрны папярэднія кантрольныя лічбы, якія орыентываюць прадугледжваюць разьвіцьцё друку ў 1931 году. Колькасьць газэт на Беларусі мяркуецца дасягнуць да 20 (з тым, каб стварыць дадаткова яшчэ 2 рэспубліканскіх і 2 акруговых газэты), з павялічэньнем агульнага разовага тыражу ўсіх выдаваемых газэт БССР з 550 тысяч экзэмпляраў да 995 тысяч, а гадавога тыражу з 88 мільёнаў да 130 мільёнаў экзэмпляраў.

У 1931-ым годзе праэктуецца перавесьці тры цэнтральныя газэты на бесьперарывнае выданьне, а таксама пачаць выданьнем дадаткі да чатырох цэнтральных газэт.

Такім чынам, праэктуемы на 1931-ы год па кантрольных лічбах, тыраж газэт дасягне ў параўнаньні з мінулым годам падвышэньне на 48,4 проц., а лістаж кніжна-часопіснае прадукцыі, згодна кантрольных лічбаў павінен будзе павялічыцца на 90,6 проц. у параўнаньні з тым лістажом, які быў зацьверджаны на 1929-1930 год.

¹⁾ Вышэйадзначаныя лічбы намі падзяюцца, згодна даных, якія надрукаваны ў № 5 часопісу „Наша дасягненьне“

VI. Дагнаць і выперадзіць

Спэцыялізацыя газэт, пераход на апэратыўныя мэтады работы, дзейсная роля газэт у справе непасрэднае дапамогі ў правядзеньні сіўбы, выкананьне прамфінпляну, неабходнасьць умець кожным абзацам, кожным радком матар'ялаў змагацца за генэральную лінію партыі,—усё гэта з асаблівай сілай прымушае нашым газэтам, кожнаму работніку ў паасобку паставіць патрабаваньне дамагчыся *ленінскага* стылю ў рабоце, які, кажучы словамі І. В. Сталіна, ёсьць „... тое асобнае, сваяасаблівае ў практыцы ленінізму, што стварае асобны тып ленінца-работніка... Расійскі рэволюцыйны размах, гэта тая жыццельная сіла, якая будзіць мысль, рушыць наперад, ломіць мінулае, дае пэрспэктыву. Без яго немагчымы ніякі рух наперад. Ён мае ўсе шанцы вырадзіцца на практыцы ў пустую „рэволюцыйную“ манілаўшчыну, калі ня злучыць яго з амэрыканскай дзелавітасьцю... Амэрыканская дзелавітасьць — гэта тая „неукротимая“ сіла, якая размывае сваёй дзелавітасьцю, настойлівасьцю ўсе і ўсялякія перашкоды, якая ня можа не давесьці да канца раз пачатае справы, калі гэта нават невялікая справа, і без якое немагчыма сур'ёзная будаўнічая работа... Толькі гэтае злучэньне дае нам закончаны тып работніка-ленінца, стыль ленінізму ў рабоце“.

На мяжы, на рубе пераходу ад адбудоўчага пэрыоду да рэканструкцыйнага, партыя рэзка падкрэсьліла ўстаноўку на паскораньня тэмпы, выказаўшы гэта ў формуліроўках XV Усесаюзнай партыйнай канфэрэнцыі, аб неабходнасьці ў найменшым гістарычным тэрмін дагнаць, а затым і перавысіць узровень індустрыяльнага разьвіцьця капіталістычных краін.

Задача „дагнаць і выперадзіць“ можа ажыццявіцца толькі пры стварэньні тэмпаў, якіх ня было ў гісторыі разьвіцьця капіталізму, але якія мажлівыя ва ўмовах дыктатуры пролетарыяту.

Друк Беларусі пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б рашуча выпраўляе свае асобныя памылкі пры правільнай у асноўным політычнай лініі. (Трэба падкрэсьліць, што газэта „Савецкая Беларусь“, зьмясьціўшы нядаўна артыкул з прызнаньнем сваіх памылак, дапусьціла значную дадатковую колькасьць грубых тэарэтычных памылак і блытаных формуліровак, што справа не абыйдзецца бяз другога самакрытычнага артыкулу, які-б выправіў памылкі папярэдняга артыкулу).

XIII зьезд КП(б)Б, а за ім і XVI Усесаюзны зьезд УсеКП(б), бясспрэчна ўвелье яшчэ большыя сілы настойлівасьці і бальшавіцкай ініцыятывы ў газэты Беларусі.

Увесь наш партыйна-савецкі друк, уся магутная рабселькораўская армія, павінны быць прыкладам, пачынальнікамі, павінны фактам свайго існаваньня, фактам палепшаньня зьместу свае работы дапамагаць таму, каб, пад кіраўніцтвам куністычнае партыі, „дагнаць і выперадзіць“ індустрыяльнае разьвіцьцё капіталістычных краін.

Сымбаль буржуазнага друку, друку капіталістычных краін, гэта тая „медзяная марка“, квіток для ўваходу ў дом распусты, пад назвай якое амэрыканскі пісьменьнік Эптон Сінклер напісаў свой выкрывальны твор аб прадажным друку капіталістычных краін.

Наш сымбаль, сымбаль ішлага пролетарскага друку—гэта чырвоны штандар Саюзу Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік, — штандар барацьбы за пераможнае соцыялістычнае будаўніцтва за перамогу пролетарскай рэволюцыі ва ўсім сьвеце.

Р. Каршакевіч

Вынікі калгаснага будаўніцтва БССР у веснавую сельска-гаспадарчую кампанію 1930 году*)

„З уцягненнем мільённых мас вёскі, калгасны рух набывае вырашальнае значэнне ў ажыццяўленні ленинскага коопэрацыйнага пляну“ (з рэз. Ліст. 11 лн. ЦК УсеКП(б)).

Колектывізацыя БССР у сёлетнюю с.-г. кампанію, у параўнаньні з мінулым годам, увайшла ў зусім новую фазу—фазу надзвычайнага росту, як па ахопу плошчы, так і па памерах колгасных гаспадарак. Калі пад канец гаспадарчага 1929 году мы мелі пад колгасамі 3,9 проц. ад усяе пахатнае плошчы, дык на сучасны момант маем 13 проц.; прычым гэтыя лічбы ўжо выяўляюць тэндэнцыю да стабілізацыі і замацоўваюцца шпарка ідучай цяпер сяўбой. Аб памянёных посьпехах сьведчаць і наступныя лічбы:

Тэрміны	Колькасць коягасаў	Ахоплена паханц	Ахоплена двароў	Абагулена рабочай жывёлы	Абагуленае буйнае пагатэе жывёлы
На I-X 1929 г.	1.713	94.000 га	—	—	—
" "		3,9	—	—	—
На 10-IV 1930 г.	3.105	766.306 "	109.819	72.790	63.492
% %	—	18,4	—	78,7	54,0
На 20-IV 1930 г.	3.080	746.068 "	101.747	71.866	63.600
% %	—	18,0	—	79,1	53,8

Такім чынам, адсюль відаць, „што сьледам за бядняцкімі гаспадаркамі вёскі пайшлі ў колгасы шырачэзныя масы сярэдніх гаспадарак, якія на практыцы пераканаліся ў перавазе калектывных форм земляробства“ (з пастановы ЦК КП(б)Б).

Аднак, на фоне агульных дасягненняў у справе перабудовы вёскі на соцыялістычны лад мы маем цэлы шэраг буйных недахопаў, перагібаў і памылак, якія трэба зараз-жа асазнаць, зьнішчыць і добра вывучыць, каб у далейшай працы не паўтараць. Сёлетняя праца па масавай і суцэльнай калектывізацыі павінна зьявіцца добрым вопытам надалей, як трэба рабіць і як ня трэба.

Галоўнымі недахопамі ў сёлетняй працы па калектывізацыі, бязумоўна, трэба лічыць наступныя моманты: парушэньне партыйнае лініі і дырэктыў ЦК УсеКП(б) і КП(б)Б аб добрахвотнасьці калектывізацыі;

*) У парадку інформації (Рэд.)

тое самае парушэньне дырэктыў партыі аб тыпах і формах колгаснага будаўніцтва—пераскакваньне праз „асноўнае зьвязно колгаснага будаўніцтва“—Сельска-Гаспадарчую Арцель, да сельска-гаспадарчай камуны; скажэньне дырэктыў партыі і ўраду ў працы па раскулачваньні і, нарэшце—арганізацыйна-гаспадарчыя мерапрыемствы па замацаваньні ўноў арганізаваных колгасаў ня былі належным чынам скарыстаны. Аб усіх гэтых недахопах неабходна больш падрабязна сказаць.

Плянаваньне колгаснага будаўніцтва, ня гледзячы на налічча дадзеных установак і дырэктыў аб тэмпах і аб'ёмах колгаснага будаўніцтва (пастанова ЦК УсеКП(б) 6-І 1930 г., студзеньскага Пленуму ЦК КП(б)Б і пастанова СНК БССР ад 12-ХІІ 1929 г.), а таксама меркаваньні ў 5-ці гадовым пляне kolekтывізацыі, канкрэтна: арганізацыя гаспадарак, спэцыялізацыя існуючых і г. д. і па сучасны момант належным чынам не вядзецца, дзякуючы чаму абвясчэньне паасобных раёнаў раёнамі суцэльнае kolekтывізацыі рабілася без улічэньня арганізацыйна-гаспадарчых магчымасьцяў, без прадугледжваньня адпаведных гаспадарчых мерапрыемстваў, накіроўваемых на замацоўваньне арганізаваных колгасаў. Ня было ў значнай ступені і вучоту арганізацыйна-гаспадарчай падрыхтаванасьці бядняцка-серадняцкіх гаспадарак да ўваходу іх у колгасы, а наадварот—без належнай агітацыйна-пропагандысцкай працы, без належнай абгрунтаванасьці, цэлы шэраг раёнаў абвясчалі сябе раёнамі суцэльнае kolekтывізацыі, выносілі пастановы аб kolekтывізаваньні вёсак да пачатку сяўбы 1930 году. Акруговыя ўстановы, замест правэркі ходу kolekтывізацыі і выкананьня плянаў на мясцох, часам самі падвышалі тэмпы kolekтывізацыі, як, напрыклад, Мазырскі АВК абвясціў акругу акругаю суцэльнае kolekтывізацыі, з выкананьнем гэтага да вясеньняга севу; такое падаграваньне зьверху штурхала раённыя арганізацыі на яшчэ большыя тэмпы. Таму некаторыя раёны пры агульным курсе на 100 проц. kolekтывізацыю давалі ў ніз дырэктывы, форсыравалі ва ўдарным парадку стопроцантную kolekтывізацыю ў двухтыднёвыя тэрміны. Як вынік гэтага—была парушана лінія партыі і пастанова ЦК УсеКП(б) і КП(б)Б аб добрахавотнасьці kolekтывізацыі; было ўтворана дэкрэтыраваньне колгаснага руху, форсыраваньне заданьняў, націск, часам які даходзіў да голага адміністраваньня, запужваньне, няправільнае пазбаўленьне правоў, раскулачваньне, бюрократычныя пагоні за лічбамі, карацей кажучы—была дапушчана „гульня ў kolekтывізацыю“, наўпрэкі дырэктывам партыі.

У пытаннях формаў і тыпаў колгаснага будаўніцтва таксама па цэламу шэрагу раёнаў і акруг было дапушчана поўнае парушэньне лініі партыі і пастаноў ураду. Ня гледзячы на тое, што колгасны рух у БССР да гэтага году ішоў у напрамку, галоўным чынам, утварэньня сельска-гаспадарчых арцеляў, што відаць з наступнага:

Тэрміны	С.-г. камун	С.-г. арц.	Т.С.А.З.	Усяго	На 100 колгасаў		
					С.-г. камун	С.-г. арцел.	Т.С.А.З.
На 1-IV 1928 г.	63	467	81	611	10,3%	76,3%	13,4%
На 1-IV 1929 г.	90	832	91	1.013	81,9%	82,1%	9,0%
Рост за год у %	43	78,2	12,4	65,8	—	—	—

быў узяты курс на поўнае абагульненьне сродкаў вытворчасці, а месцамі—і сродкаў спажываньня, што цалкам сказала дырэктывы

партыі і прыводзіла да аб'ектыўнага пераскаквання праз „асноўнае звязнае колгаснае руху сельска-гаспадарчую арцель“—да сельска-гаспадарчай комун. Гэтаму ў значнай ступені садзейнічалі зусім няправільныя дырэктывы цэлага шэрагу цэнтральных кіруючых органаў, як НКЗ—які даваў распараджэнні ў час „месячніку жывелагадоўлі“—абагуліць усю жывелу і птушку; Белколгасцэнтр распарацоўвае палажэнне аб арганізацыі колгасаў і інструкцыю аб правілах унутранага распарадку і пасылаў у нізы, у якіх сьведома штурхаў месцы на арганізацыю колгасаў у выглядзе сельска-гаспадарчых комун. Побач з гэтым, такія віды колгасаў, як таварыствы па супольнай апрацоўцы глебы былі зусім выкінуты і забыты, або вытворчыя сельска-гаспадарчыя коопэрацыйныя аб'яднанні, на якія ў час рэарганізацыі с.-гасп. коопэрацыі ускладвалася вялікая роля па арганізацыі бядняцка-серадняцкіх мас дзеля супольнага на коопэрацыйных падставах, вытвару с.-гасп. прадукцыі, дзеля больш паспяховага ўздыму сельскае гаспадаркі, і, нарэшце—дзеля падрыхтоўкі пераходу гэтых прасцейшых формаў сельска-гаспадарчых коопэрацыйных аб'яднанняў у больш складаныя колгасныя формы. У выніку такое калектывізацыі—„насаджэнне с.-гасп. комун“, пагнаўшыся за вялікім, было патрачана малое—„комун“ ў значнай колькасці распадаліся, а сетка вытворчых коопэрацыйных аб'яднанняў у значнай ступені была згублена.

Цесна звязанае з калектывізацыяй пытанне — раскулачвання, якое ў значнай колькасці месц было праведзена з поўным скажэннем дырэктывы партыі. Апошняе рабілася не на падставе суцэльнае калектывізацыі, а, наадварот, служыла асноўным метадам калектывізацыі. Месцамі раскулачванне распаўсюджвалася на серадняцкія гаспадаркі, якія не жадалі ісці ў колгасы. У мястэчках і нават паселішчах гарадскога тыпу было дапушчана забранне цэлага шэрагу саматужна-прамысловых прадпрыемстваў ад прадпрыемстваў, было ўтворана ўражанне ператварэння гэтых паселішчаў у тыпы вясковых паселішчаў (арганізацыя ў горадзе Гарадок 4-х колгасаў) і г. д.

Даволі значна разгорнутая агітацыйна-пропагандысцкая праца ў вёсцы па калектывізацыі ў час вясенняй сяўбовай кампаніі, а таксама і асеньнай 1929 году, асабліва ў час правядзення 2-х кампаній „Дзень калектывізацыі“, і „Дзень ураджаю і калектывізацыі“, у гэты перыод—перыод „головакружэння“, была амаль што забыта. Калі ў першы перыод у вёсках рабілася да 8—10 дакладаў аб неабходнасці арганізацыі колгасу, дык, пачынаючы са сьнежня месяца гэта, як правіла, не рабілася, а пасля аднаго дакладу дамагаліся арганізацыі колгасу. У выніку чаго надзвычайна характэрна заўважаецца, што абсолютная большасць колгасаў, арганізаваных на працягу сяўбовых кампаній 1929 году, засталася устойлівай і значна лепш падрыхтаванай да вясенняга севу гэтага году, і наадварот—распаду і адсеву падпалі колгасы, арганізаваныя за перыод сьнежань-люты месяцы г. г. Асабліва была недастатковая праца з батрацка-бядняцкімі масамі вёскі, апошнія ня былі дастаткова арганізаваны і актыўна ўцягнуты ў колгаснае будаўніцтва, у выніку чаго батрацка-бядняцкія масы месцамі засталіся па-за колгасамі, або актыўнасьць сваю накіроўвалі не на арганізацыю і ўмацаванне вытворчае дзейнасці колгасаў, а на абагульванне і разьмеркаванне сродкаў спажывання, гым самым праследуючы спажывецкія мэты. Такім чынам, належная агітацыйна-пропагандысцкая сыстэматычная праца па калектывізацыі надалей набывае надзвычайна вялікую значнасць, і асабліва ва ўмовах далейшага разгортвання працы па калектывізацыі, шалёнага

супраціўленьня кулацкіх элемэнтаў, неабходна максымальна і безадкладна разгортваць масавую працу. Асабліва па арганізацыі і ажыўленьні працы сярод беднаты, праз батрацка-бядняцкія групы, сярод серадняцтва, праз сэкцыі сельсаветаў і іншыя грамадзкія арганізацыі. Партыйныя, савецкія і профэрганізацыі зараз-жа павінны павесьці культурна-політычную выхаваўчую працу. Шэфскія арганізацыі, культурныя сілы вёскі—настаўніцтва, хаты-чытальні, аграпэрсональ павінны актыўна дапамагчы партыйным арганізацыям у растлумачэньні пастаў партыі і ўраду аб перавазе калектывных гаспадарак. Саюз сельгаслесрабочых павінен таксама разгарнуць у гэтым напрамку працу, рабочыя калектывы савгасаў павінны свой вопыт шэфстваваньня над колгасамі значна пашырыць і якасна палепшыць у напрамку арганізацыйнай і гаспадарчай дапамогі ўноў арганізаваным колгасам. Асаблівую ўвагу ў гэтым напрамку трэба звярнуць на працоўную жанчыну вёскі—батрачкі, бяднячкі і большасьць сераднячак на бліжэйшы час павінны быць цалкам ахоплены працай па політычна-культурнаму выхаваньню. Узьнятая актыўнасьць жанчыны павінна быць скарыстана на 100 проц. за калектывізацыю.

Надзвычайна вялікая армія кінутых працаўнікоў у вёску ў сёлетаў сяўбовую кампанію для калектывізацыі, побач са значнымі дасягненьнямі ў працы гэтае масы—утварэньне шырокай грамадзкай думкі вакол практычнага ажыцьцяўленьня колгаснага будаўніцтва і інш., меўся і шэраг недахопаў, як, напрыклад, недастатковае ўразуменьне задач па калектывізацыі, налічча фактаў адміністраваньня, слабае інструктаваньне брыгад і маладых спэцыялістых, пасыўнасьць шэфскіх арганізацый і недастатковая сувязь апошніх з вёскай.

Арганізацыйна-інструктарскае абслугоўваньне колгаснай сыстэмы, ня гледзячы на даволі значную пасылку працаўнікоў, было далёка недастатковае, з часам і зусім адсутнічала. Арганізацыйна-юрыдычнае афармленьне колгасаў таксама ў большасьці выпадкаў не рабілася, агалашэньне колгасу адбывалася на сходах, часта „большасьцю рук“, а то і падняцьцем адной рукі і „супярэчаныяў няма“, а прыём статуту, яго разбор і абгаварэньне, добрая ўсьвядомленасьць сябрамі колгасаў сваіх абавязкаў і правоў амаль што адсутнічала і пагэтану такі фактар, як прыём статуту, яго зацьверджаньне, наданьне юрыдычнай моцы колгасу—не зьяўлялася фактарам замацаваньня колгасаў. Усё гэта тлумачыцца, галоўным чынам, няправільным скарыстаньнем работнікаў—неарганізаванасьць іх, безадказнасьць, гастролёрства і г. д., недастатковая падрыхтаванасьць і інструктаваньне маладых спэцыялістых і недастатковая колькасьць наогул інструктараў і агротэхнічнага пэрсоналю ў колгаснай сыстэме, апошняя забясьпечана ўсяго на 30 проц.

Такое мерапрыемства, як земляўпарадкаваньне, абсалютна ня было скарыстана для замацаваньня ўноў арганізаваных колгасаў. Кінуты адпаведнымі органамі лёзунг „Каморнік на лыжы“, застаўся на паперы. Дырэктывы ўраду аб сканчэньні земляпаказаньня да 15-III таксама не выкананы. Так, напрыклад, па адной толькі Мазыршчыне на 20-III з 474 колгасаў земляадвод быў вытвораны толькі ў 276 колгасах, фактычна-ж на мясцох было ўстаноўлена, што і гэтая колькасьць не адпавядае сапраўднасьці, таму што плянаў-праектаў спрошчанага земляўпарадкаваньня ў большасьці ў колгасах ня было, а былі яны або ў каморнікаў, або ў РВК.

Асноўнымі прычынамі зрыўу такое надзвычайна важнае справы, як земляўпарадкаваньне колгасаў, трэба лічыць (гэта ўжо выяўлена): неўразуменьне каморніцкім пэрсоналем сваёй ролі ў працы па калек-

тывізацыі ў гэтую с.-гасп. кампанію. І зусім дрэннае кіраўніцтва апошнімі, дзякуючы чаму каморніцка-тэхнічны персональ займаўся не непасрэднай працай па земляўпарадкаваньні колгасаў, а наадварот — па арганізацыі іх, у значнай частцы каморнікі сядзелі на сходах і агітавалі за „суцэльную“ калектывізацыю, падганяючы людзкі склад пад загадзя вызначаную плошчу колгасу, або хадзілі з камісіямі і займаліся абагульваньнем маемасьці колгаснікаў. Зусім нядаўна (у мінулым годзе) было ўстаноўлена, што працэс земляўпарадкаваньня вёсак (пасёлкаў, упарадкаваньне на месцы, абрэзка, землянадзяленьне і г. д.) не зьяўляўся фактарам, які стымулюе разгортваньне колгаснага руху, наадварот — каморніцкі склад не пасьпяваў і часам унікаў земляўпарадкаваць тое, што ўжо было арганізавана. Сёлета, нажаль, мы прымушаны канстатаваць другое — каморніцкі склад не ўхапіўся за асноўную задачу — замацаваньне ўноў арганізаваных колгасаў, а пайшоў у значнай частцы арганізоўваць колгасы. Трэба з гэтымі хістаньнямі скончыць, ня ісьці па цяжэньні, а ўпарта выконваць ускладзеныя абавязкі. Кіруючыя зямельныя органы павінны моцна падумаць аб лепшым кіраўніцтве каморніцкай арміяй і не супыняючыся перад цэнтралізацыяй гэтае справы. Такім чынам, перад земляўпарадкоўчай часткай зямельных органаў на бліжэйшы час стаіць задача — заканчэньне землядводу колгасам, безадкладнае складаньне плянаў земляўпарадкаваньня і ўтварэньне земляўпарадкаваньня колгасаў да пачатку асьвешчанага севу. Пры чым, земляўпарадкаваньне павінна пасьці прапрацаваны і закончаны характар — проекты дастаткова павінны быць увязаны з агро-тэхнічнымі і арганізацыйнымі момантамі, дастаткова абгавораны на сходах колгаснікаў і хутка разгледжаны і зацверджаны РВК. У выніку чаго к асьвешчанаму севу колгасы павінны будучь мець юрыдычныя дакумэнты і стала асьвядомлены аб арганізацыі свае зямельнае тэрыторыі і напямку разьвіцьця гаспадаркі.

Побач з працай па земляўпарадкаваньні неабходна зараз-жа пераглядзець і распрацаваць практычна пытаньне памераў уноў арганізаваных колгасаў. Практыка працы па калектывізацыі ў апошні час паказала адмоўныя прыклады ў гэтым напямку, папярковыя „гіганты“ асуджаны і адкінуты, і там, дзе яшчэ засталіся „гігантоманы“, з імі трэба весці суровую барацьбу. Кантрольныя органы БССР далі дырэктыву вызначыць на бліжэйшы час памеры колгасаў у межах зямельнага вобчэства, г. зн. што трэба трымаць курс на буйную калектывную гаспадарку, але такую, якая была-б гаспадарча-мэтазгоднай і магчымай. Не папярковыя „гіганты“, а арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаваньне колгасаў неабходна; „калі гэтая праца пакажа адпаведныя посьпехі, дык „гіганты“ зьявяцца самі сабой“ (з адказу колгаснікам т. Сталіна).

Побач з гэтым было выяўлена, што колгасы, якія арганізацыйна і гаспадарча ўзмацніліся, асабліва комуні, ва ўноў арганізаваных „гігантах“ пачалі растварацца, адсюль вынікае неабходнасьць рашучае барацьбы з штучным пашырэньнем старых комун праз масавае далучэньне ўноў арганізаваных колгасаў і колгаснікаў. У гэтым пытаньні неабходна пэўная асьцярожнасьць і адпаведны падыход у кожным канкрэтным выпадку.

У справе замацаваньня ўноў арганізаваных колгасаў надзвычайна вялікую ролю павінна адыгрываць складаньне вытворчых і рабочых плянаў. У буйной гаспадарцы, без прапрацоўкі пытаньня арганізацыі сродкаў вытворчасьці, працоўнай сілы і без прадугледжваньня тых ці іншых мерапрыемстваў, нельга і кроку ступіць. І, нарэшце, — усім вядомы той факт, што селянін, прывыкшы заўсёды думаць і трымаць

у сваёй галаве ўсе мерапрыемствы па сваёй гаспадарцы і калі ён, увайшоўшы ў колгас, усю махіну колгаснае гаспадаркі не пасьпявае пераварыць, ахапіць, дык у яго зусім зразумела зьяўляюцца настойлівыя запытаньні: „Што мы будзем рабіць, як рабіць, калі рабіць і г. д.“ А вось, калі адпаведны работнік складзе вытворчы плян і дасканала прапрацуе на вытворчай нарадзе колгасу, пашыраным пасяджэньні праўленьня і нарэшце—на агульным сходзе колгаснікаў, настрой у апошніх утвараецца зусім інакшы, бадзёры, накіроўваемы на ўзмацаваньне колгасу. Аднак, ня гледзячы на такую важнасць гэтае справы, пытаньне складаньня вытворчых, рабочых плянаў і правіл унутранага распарадку ў бягучую сельска-гаспадарчую кампанію было амаль што правалена. Напрыклад, па Мазырской акрузе на 20-III з усіх 474 колгасаў у 113 колгасах былі толькі складзены рабочыя пляны, тое самае амаль што па ўсёй БССР. Апроч гэтага, там, дзе і складаліся пляны, у большасьці выпадкаў не прапрацоўваліся на нарадах і сходах колгаснікаў. Прычынамі такога зьявішча трэба лічыць надзвычайную непадрыхтаванасьць гэтага пытаньня кіруючымі органамі колгаснай сыстэмы—масавае пасылка розных формаў-блянкаў вытворчых плянаў у нізы, якія часам адна другую адмянялі, складанасьць, грамаздзасьць гэтых форм (з 32 старонкамі), адсутнасьць належнага інструктаваньня па складаньні плянаў, адсутнасьць адпаведных падыходаў у гэтым пытаньні да старых колгасаў і да новых. Апроч гэтага, пасланыя працаўнікі і спэцыялісты, а таксама кіруючыя акруговыя і раённыя органы не звярталі на гэта належнай увагі, апошнія займаліся, галоўным чынам, арганізацыяй колгасаў, а не ўзмацаваньнем іх. І нарэшце—самі аграпрацаўнікі, займаючыся складаньнем вытворчых і рабочых плянаў, бюрократычна ставіліся да гэтае працы—займаліся зьбіраньнем зьвестак для дачы па лініі ўверх, або, склаўшы пляны, трымалі іх у сваіх портфэлях. Такое становішча з вытворчымі плянамі ў колгасах павінна быць рашуча зьнішчана, неабходна па правядзеньні сяўбы зараз-жа ўзяцца за складаньне вытворчых плянаў; адначасова кіруючыя органы колгаснай сыстэмы павінны распрацаваць адзіную спрошчаную форму вытворчых плянаў, зразумела, з улікам відаў колгасаў. І, з другога боку—неабходна больш шпарчэй пасоўваць пытаньне наперад па складаньні арганізацыйных плянаў у колгасах.

Апроч памянёных арганізацыйных хібаў у калектывізацыі, надзвычайна важна затрымацца і на недахопах у гаспадарчых мерапрыемствах, як у забясьпечаньні колгасаў сродкамі вытворчасьці, так і наогул у падрыхтаванасьці іх да сяўбы.

Пры значна павялічаным завозе ў сьлетнюю пасеўную кампанію асноўных сродкаў вытворчасьці, асабліва с.-гасп. машын і прылад, самое прасоўваньне іх у колгасы, асабліва ва ўноў арганізаваныя, адбывалася надзвычайна дрэнна. Так, напрыклад, на 10-IV 1930 г. было завезена:

Усяго плугоў . . .	134%	пляну,	усяго барон . . .	94%,
„ культыватараў . . .	93%,	„	„ асыпнікаў . . .	15%,
„ сеялак розных . . .	74%	„	„ сартыровак . . .	100%,
„ трыераў . . .	109%			

а фактычна прасунута ў нізы было прыблізна на той-жа тэрмін—на плугах—34 проц., сеялках—53 проц., культыватарах—34 проц. і г. д. Абмен насеньня на гатунковае, асабліва аўса і інш., адбываўся надзвычайна нядбайна, тое самае і з працай па падрыхтоўцы да вапнаваньня. Усё гэта тлумачыцца, галоўным чынам, тым, што праца па

забеспячэнні колгасаў асноўнымі сродкамі в.творчасці ня была накіравана па арганізацыйна-гаспадарчаму напрамку, замест разгортвання працы па папулярызачы і абгаварэнні плянаў заготовак і завозу сярод колгаснікаў непасрэдна, замест гаспадарчай пастаноўкі перад колгаснікамі аб неабходнасці набыць тую ці іншую машыну, замест узняцця зацікаўленасці ў колгаснікаў сабраць адпаведныя сродкі і ўнесці, як задатак, на сельска-гаспадарчыя машыны і прылады,—сельска-гасп. машыны, прылады і ўгнаенне механічна завозіліся ў раёны, кусты і размяркоўваліся паміж колгасамі без папярэдняга абгаварэння і заявак. У выніку гэтага (і іншых прычын) с.-гасп. машыны і прылады былі завезены на раённыя куставыя склады, а потым у колгасы, а адпаведная колькасць сродкаў ня была сабрана. Апроч гэтага, даволі значны мелі ўплыў на слабое прасоўванне с.-гасп. машын і прыладаў у колгасы ня зусім спрыяючыя ўмовы крэдытавання, няправільныя распараджэнні зверху аб арганізацыі МКС пры кустох з завезеных машын і прыладаў. Значным тормазам у гэтым напрамку з'яўлялася налічча паралелізму, блытаніны паміж Белсельгаснабам і Белпалыводсаюзам. Адсутнасць адзінае праводзячае сеткі цяжка адбіваецца на зніжэнні накладных выдаткаў па прасоўванні с.-гасп. машын у нізы. Тым самым тлумачыцца нездавальняючы ход абмену гатунковага аўса—ня было належнае працы ў гэтым напрамку (адсутнасць папулярызачы абмену, няведанне парадку абмену, дарагавізна абмену і г. д.), бяздзейнасць Райкалгассаюзаў і адсутнасць нагляду за гэтым з боку зямельных органаў. Зрыў вапнавання ў колгасах тлумачыцца, галоўным чынам, надзвычайна позьняй дастаўкай вапны ў раёны спажывання—у час разгортвання севу, і, зразумела, калі колгаснікі выйшлі ў поле, то не да вапнавання было ім.

Побач з памянёнымі мерапрыемствамі неабходна адзначыць значныя хібы па правядзенні контрактацыі ў колгасах. Галоўнымі недахопамі трэба лічыць надзвычайна нездавальняючае выкананне плянаў контрактацыі, так, напрыклад, на 20-III было выканана плянавага задання:

	З яравых зернаў	Льна валякно	Льна- маснае	Канюшына	Бульба	Сарабля	Віка	Лубя
Адносна пляну задання . . .	42%	33,8%	33%	26%	74%	27%	27%	24%
Адносна сэктароў—у колгасах .	74%	83%	84%	92%	80%	96%	94%	87%

Фактычна і гэтая лічба пры праверцы вышла нерэальнай, таму, што контрактацыя праводзілася не як агра-вытворчае мерапрыемства з абавязковым заключэннем умовы і абаварэннем яе, а ў парадку разьверсткі па колгасах.

Асабліва востра абстаіць справа з жывёлагадоўляй у колгасах. Ня гледзячы на налічча шэрагу дырэктыў вышэйшых партыйных і ўрадавых органаў па разьвіцці жывёлагадоўлі, справа да самага апошняга часу амаль што не парушылася наперад. Вызначаная плянамі арганізацыя спецыяльных жывёлаводчых гаспадарак надзвычайна туга выконваецца. Дырэктыва ўраду аб павялічэнні пагалоўя жывёлы праз вырашчванне маладняка выконваецца самым нядбайным чынам,

колгасы надзвычайна неахвотна бяруць цялят на гадаваньне, а ўзятыя дзякуючы адсутнасьці належнага догляду, гінуць. Пабудова цялятнікаў зацягваецца, водпуск крэдытаў на гэтую справу тармозіцца і г. д. Контракцыя маладняка ў індывідуальным сэктары зусім сарвана, месячнік жывёлагадоўлі, як у колгасах, так і іншых сэктарох—правалены. Зоомінімум сярод колгаснікаў не папулярызаван, не вядзецца ніякае растлумачальнае работы ў гэтым напрамку, ня выбраны зооўпаўнаважаныя.

Такое становішча патрабуе ад колгаснае сыстэмы, малочна-жывёлагадоўчае сыстэмы і наогул зямельных органаў і адпаведных спэцыялістых самых рашучых мерапрыемстваў па зьнішчэньні памянёных недахопаў, зьвярнуўшы асаблівую ўвагу на правядзеньне далейшае контракцыі маладняка, на палепшаньне яго гадоўлі. Максимальна скарыстоўваючы цялят апошніх ацёлаў як шляхам замены на горшыя, бракоўныя, так і ўтварэньнем спэцыяльных гаспадарак, адлеглых ад гораду па гадоўлі маладняка. Зразумела, што такія пытаньні, як арганізацыя малочных фэрм, папаўненьне жывёлы ў колгасах, арганізацыя і правядзеньне элучное кампаніі, палепшаньне кармовае базы—максымальным пашырэньнем засеву карняплодаў і сілосных культур, павінны па сканчэньні севу стаць у парадак дня ва ўсіх арганізацыях і колгасах.

Крэдытная сыстэма сваёю працаю таксама ў значнай ступені не зьявілася фактарам замацаваньня ўноў арганізаваных колгасаў. Ня гледзячы на даволі значную колькасьць грашовых сродкаў, прадугледжаных у пляне сяўбовае кампаніі для крэдытаваньня колгасаў (11.262 тыс. руб. або 66 проц. пляну), паступленьне гэтых сродкаў у колгасы праходзіла надзвычайна позна; так, напрыклад, на I-IV было пераведзена ў раённыя крэдытныя таварыствы ўсяго 5.917.000 руб., або 52 проц. пляну, асабліва зацягваўся перавод крэдытаў у зваротныя сродкі колгасаў, на той-жа тэрмін было пераведзена толькі 18,5 проц. Адначасова са слабым прасоўваньнем крэдытаў у колгасы мелася значная колькасьць выпадкаў некарыстаньня атрыманых крэдытаў (як, напрыклад, па Магілёўскай акрузе на 10-III засталася не скарыстанымі 30 проц., па Мозыру—29 проц., па Віцебску—34,5 проц.). Асноўныя прычыны гэтаму зьяўляліся неадначасовае атрыманьне на мясцох крэдытаў і сродкаў вытворчасьці, няўстойлівасьць складу колгасаў, неаформленасьць іх, адсутнасьць вытворчых плянаў і, нарэшце, высокая шкала задаткаў. Апроч гэтага, неналаджанасьць належнае сувязі раённых крэдытных таварыстваў з колгасамі.

Ідэя куставаньня дробных колгасаў у час правядзеньня працы па калектывізацыі і сяўбовай кампаніі не знайшла належнага адбітку ў практычным жыцьці, і па сутнасьці ўтвораныя кусты не зьяўляліся арганізацыйна-вытворчымі і гаспадарча-фінансавымі базамі, якія садзейнічалі ўмацоўваньню дробных колгасаў і іх паступоваму пашырэньню і пераходу да аграіндустрыяльных комбінатаў, а пайшлі па шляху збыта забясьпечвальных опэрацый па тыпу былых глыбінных сельска гаспадарчых крэдытных таварыстваў. Дзякуючы чаму апошнія (кусты) па сутнасьці ўяўляюць сабою ў сучасны момант лішнюю інстанцыю ва ўсёй 5-ці ступеньчатай сыстэме колгасных аб'яднаньняў і займаюцца, галоўным чынам, збытам прадукцыі колгасаў і снабжэньнем апошніх сродкамі вытворчасьці, а часам і бюрократычнай перапіскай цыркуляраў раённых і акруговых кіруючых органаў. І, зразумела, што пасьля гэтага паўстае пытаньне аб неабходнасьці перагляду справы куставаньня і не мэгазгоднасьці з магчымым увядзеньнем усюды, замест кустоў, Райколгассаюзаў.

Высунутая ідэя ўтварэння машынна-конных станцый у колгаснай сістэме ў гэтую с.-гасп. кампанію далёка не ажыццяўлялася ў тэй меры, як гэта было вызначана ў дырэктывах. Гэтым пытаннем доўга кідаліся адпаведныя ўстановы (ІКЗем, КСЦ, БПС і інш.). Ніхто сур'ёзна не займаўся на працягу доўгага часу гэтай справай, у выніку чаго зацягнулася выпрацоўка палажэння аб арганізацыі МКС, ня было належных дырэктыў, як і дзе арганізоўваць МКС, адсутнасць належнага кіраўніцтва і дапамога нізам наогул у гэтай справе. І, нарэшце — неразуменне сутнасці МКС, як гаспадарча-вытворчага прадпрыемства, некаторыя працаўнікі ўтожсамлялі МКС з абагуленымі коньмі і машынамі ў колгасах.

Адсюль паўстае пытанне, апроч выпраўлення ў гэтай справе памылак, тэрміновага ўтварэння адпаведнай кіруючай адзінкі пры тэй ці іншай коопэрацыйнай сістэме і рашучае разгортванне працы па афармленні МКС, як самастойнае гаспадарча-вытворчай адзінкі па рацыянальным скарыстоўванні сельска-гаспадарчага інвэнтару ў колгасах.

Удзел савецкіх гаспадарак у справе колгаснага будаўніцтва ў сучасны момант значна павялічыўся ў параўнанні з мінулым годам, так, напрыклад, некаторыя савгасы бралі самы актыўны ўдзел у арганізацыі колгасаў, да прыкладу, савіас Лінава, Магнёрскай акругі, за час падрыхтоўкі да вясенняй сяўбы разгарнуў даволі значную працу па калектывізацыі навакольных вёсак, асабліва даволі значную прапагандысцка-арганізацыйную працу правяла грамадзкасць савіасу — пагачэйка, рабачком і добраахвотнікі-рабочыя. У выніку гэтага было арганізавана 6 колгасаў. Такіх савгасаў нalicваецца даволі значная колькасць, але, ня гледзячы на гэта, вядучая роля савецкіх гаспадарак у справе перабудовы дробнай індывідуальнай сялянскай гаспадаркі на сацыялістычны лад не адчуваецца. Выкананне дырэктывы лістападаўскага Пленуму ЦК УсеКП(б) аб устанавленні непасрэднае гаспадарчае сувязі паміж савгасамі і колгасамі, з аднаго боку, і прамысловасцю — з другога боку, практычна не пастаўлена ў парадак дня. Таму праца па арганізацыі сумесна з колгасамі МКС і МТС, на дагаворных падставах, не вядзецца, уцягненне колгасаў у кантракты на сыравіны для савгаскіх тэхнічных прадпрыемстваў патрабуе большай увагі і г. д. Таму першыя крокі ў працы па калектывізацыі ня ўсюды маюць поспех, значная колькасць колгасаў, утвораных савгасамі, развалілася. Ад савгасаў патрабуецца надалей больш глыбокая і сістэматычная праца па калектывізацыі.

Падагульваючы вынікі колгаснага будаўніцтва ў бягучую с.-гасп. кампанію, трэба з усёю рашучасцю адзначыць, што побач з бяспрэчна вялікімі дасягненнямі ў колгасным будаўніцтве — як у напрамку колькаснага ахопу зямельнае плошчы колгасамі, так і далейшаму замацаванню ўжо арганізаваных гаспадарак, аб чым сведчыць паступовае павялічэнне процанту абагульвання асноўных сродкаў вытворчасці, значнае выкананне пляну зсылкі насення на I-I: па зернавых культурах было ссыпана 143 проц. пляну, тэхнічным — 78 проц., бульбе 90 проц. і інш., значнай падрыхтоўанасцю с.-гасп. інвэнтару ў колгасах — рамонт, значным выкананнем плянаў насеннячысткі (на I-IV 92,9 проц.), — былі буйныя недахопы, як політычнага, так і арганізацыйна-гаспадарчага зместу. У выніку памяненых скажэнняў лініі партыі і пастаноў ураду і, галоўнае — недасатковага ўразумення ленінскае тактыкі ў працы з сялянствам — „Дзейнічаць тут (у калектывізацыі) прымусова — значыць загубіць усю справу“, няпрыняцці рашучых мер па выпраўленні гэтых памылак, ня гледзячы на

шэраг дырэктыў партыі аб гэтым, у цэлым шэрагу раёнаў адбыўся масавы адліў сялянства з колгасаў і распад паасобных гаспадарак.

Пагэтаму, уяўляючы ўсе такія памылкі, неабходна ўсім зямельным, кааперацыйным органам і адпаведным работнікам рашуча выправіць дапушчаныя памылкі і замацаваць існуючыя колгасы, а таксама разгарнуць працу па далейшаму колгаснаму будаўніцтву, у адпаведнасці з данымі дырэктывамі, маючы на ўвазе выкананьне пляну калектывізацыі БССР на працягу 5-ці годкі, а таксама і па далейшаму знішчэнню кулацтва, як класы.

Толькі сталае вывучэнне памылак, іх пэўнае ўсвядомленне павінна з'явіцца ўмовай далейшага ўнікнення іх, а пагэтаму, папулярызуючы і ўкараняючы пастановы партыі і ўраду аб калектывізацыі, асабліва аб палёсках, сярод бядняцкіх і сярадняцкіх мас вёскі,—калектывізацыя пойдзе шпаркім тэмпам у напрамку перабудовы вёскі на соцыялістычны лад.

18-V 1930 г.

Л. Якаўлеў

Апартуністыя ў барацьбе супроць партыі

Апартуністыя ўсіх колераў, як правыя, так і „левыя“ працягваюць сваю антыпартыйную дзейнасць. Час ад часу, то ў адным, то ў другім месцы яны падымаюць галаву з тым, каб працягнуць свае „ідэі“ і „ідэйкі“. Улюблёным мэтадам барацьбы апартуністых супроць партыі зьяўляецца мэтад дыскрэдытацыі партыйнага кіраўніцтва. У карыстаньні гэтым мэтадам яны, правыя і „левыя“, аб'яднаючыся ў адзіны фронт, перайшлі за межы партыйнасці.

XIII зьезд КП(б)Б, які толькі што скончыўся, падагульваючы апошні этап соцыялістычнага будаўніцтва, канстатаваў наяўнасць вялізарных посьпехаў у галіне рэканструкцыі прамысловасці і соцыялістычнай перабудовы сельскае гаспадаркі. Зьезд падвёў вынікі вялізарнай працы, якая была выканана рабочаю клясаю, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, пры апоры на беднату і батрацтва ў саюзе з вялікімі масамі сярэдняга сялянства, рабоче, наяўным вынікам якой зьяўляецца рашучы соцыяльны зрух, які адбываецца ў масах сярэднякоў. Гэты зрух прыводзіць да таго, што сярэдняк, які ўвайшоў у калгас, становіцца ужо ня проста саюзьнікам, не „спадарожнікам“ рэвалюцыі, ён становіцца „сапраўднай і моцнай апорай савецкай улады“ (тэзісы тав. Якаўлева).

Зьезд адзначыў таксама памылкі, якія былі дапушчаны пры правядзеньні калектывізацыі ў шэрагу месц. Гэтыя памылкі, якія зьяўляюцца вынікам таго, што былі забыты ленынскія прынцыпы аб характары ўзаемаадносін з сярэднім сялянствам, былі сваячасова і чотка ўскрыты ленынскай ЦК у вядомых пастановах ЦК і артыкулах т. Сталіна. У гэтых пастановах і артыкулах быў ўскрыты характар памылак, іх антыленынская сутнасць і прычыны, якія іх выклікалі. У сваім артыкуле „Адказы таварышам колгасьнікам“ тав. Сталін пісаў:

„Галоўная справа заключаецца тут у тым, каб праявіць мужнасць, прызнаць свае памылкі і знайсці ў сябе сілы ліквідаваць іх у самы кароткі тэрмін. Баязьнь прызнаць свае памылкі пасля захаплення нядаўнімі посьпехамі, баязьнь самакрытыкі, нежаданьне выправіць памылкі хутка і рашуча—у гэтым галоўная цяжкасць“.

КП(б)Б пад кіраўніцтвам Цэнтральнага Камітэту рашуча ўзялася за выпраўленьне памылак і скрыўленьняў партыйнай лініі, якія былі дапушчаны ў справе калектывізацыі. Партыя рашучым чынам ударыла па тых, хто супраціўляўся выпраўленьню памылак, ігнараваў важнейшыя партыйныя дырэктывы і імкнуўся паказаць справу такім чынам, што перагібы і скажэньні былі законнымі, таксама як закона зараз барацьба з перагібамі. Партыя рашуча асудзіла, як антыпартыйныя і

антыленінскія, усякія разважанні аб тым, што барацьба са скрыўленьнямі і перагібамі ёсць „адступленьне“, „новы курс“ і г. д.

Апартуністыя ўсіх колераў, вядучы барацьбу супроць ленінскай лініі партыі, зараз ідуць прабітым шляхам. Яны выкарыстоўваюць трамплін, з якога скакалі і, скачучы, ламалі сабе галовы трацкістыя, дэцісты і інш. дробна-буржуазныя апазыцыйныя плыні ў нашай партыі. Гэтым трамплінам зьяўляецца пытаньне аб партыйным кіраўніцтве.

Для чаго гэта патрэбна апартуністу? Для таго, каб зваліць віну за памылкі і перагібы на ЦК і, дыскрэдытуючы такім чынам ЦК і яго лінію, атрымаць магчымасьць узмацніць свае атакі на партыю.

Там-сям да XIII зьезду ўзьнімалі галаву асобныя працаўнікі з нападкам на ЦК, з заявамі аб тым, што ЦК вінен у памылках і перагібах. XIII зьезд партыі чотка і яскрава сказаў у адказ на гэтыя ганебныя заявы:

„XIII зьезд лічыць правільным і цалкам ухваляе рашэньні ЦК УсеКП(б) і артыкулы т. Сталіна, якія сваячасова папярэдзілі партыйныя арганізацыі ад рознага роду скажэньняў у практыцы колгаснага будаўніцтва—і правільна паказалі недапушчальнасьць адміністраваньня і бюрократычных захадаў у справе калектывізацыі“.

(Пастанова зьезду па дакладу ЦК УсеКП(б).)

І да гэтага часу працягваюцца аднак гэтыя ганебныя выступленьні. Яны не знаходзяць ніякага падтрыманьня ні ў партыі і ў шырокіх рабочых масах, ні ў бядняцка-серадняцкіх пластох сялянства. Але яны характарны тым, што, праяўляючыся на прадпрыемствах, яны сыгналізуюць аб наяўнасьці кулацкіх, права-апартуністычных настрояў сярод асобных камуністаў на нашых прадпрыемствах.

У Бабруйску на мэблёвай фабрыцы некалькі партыйцаў, пры абгаварэньні тэзісаў тав. Якаўлева, выступілі з абвінавачаньнем ЦК у няправільным кіраўніцтве справай калектывізацыі. Так, выступаўшы член ячэйкі Рычкоў заявіў:

„ЦК партыі недастаткова кіраваў калектывізацыяй, і дзякуючы гэтаму, на мясцох дапусьцілі і адміністраваньне і скрыўленьне лініі партыі ў колгасным будаўніцтве“.

Другі з выступаўшых—Палей, падпяваючы Рычкову, гаварыў:

„Дзякуючы недастатковай (?) устаноўцы ЦК партыі і мясцовых органаў, як напрыклад, 100-процантная калектывізацыя, прывяло к перагібам па колгаснаму будаўніцтву“.

Трэці, Глекель заявіў:

„Ліст Сталіна быў позна выпушчаны, і калі здымаюць раённых працаўнікоў за перагібы—гэта няправільна. Віна цэнтральнага кіраўніцтва“. (Цытую па пратаколу агульнага сходу ячэйкі—Л. Я.).

Як рэагавала на гэтыя выступленьні парт'ячэйка, відна з пастановы агульнага сходу ячэйкі ад 11-га чэрвеня. У гэтай пастанове гаворыцца:

„Сход ячэйкі адзначае, што, ня гледзячы на тое, што з боку ГК КП(б) было сваячасова і рашуча сыгналізавана аб гэтых выступленьнях, усё-ж ячэйка цалкам недастаткова і несваечасова дала рашучы адпор вылазкам правых апартуністых, ня глядзячы на тое, што асобныя таварышы, выступаючыя ў спрэчках, асудзілі іх і ячэйка аднеслася прымірэнцкі да права-апартуністычных выступленьняў (не асуджаючы прынятай рэзалюцыі), ня даўшы належнага большавіцкага адпору.“

Сход ячэйкі з усёй рашучасьцю прызнае сваю памылку, якая выявілася ў прымірэнцкім дачыненні да права-апартуністычных

выступленьняў, накіраваных на дыскрэдытацыю Ленінскага ЦК, якія садзейнічаюць наступленьню правых апартуністых, контррэвалюцыйных трацкістых і „левых“ загібшчыкаў на генэральную лінію партыі ў справе соцбудаўніцтва, якія льюць воду на млын клясавых ворагаў“. (Там-жа. Л. Я.).

Такім чынам пасля таго, як на гэта рэагаваў партыйны камітэт пасля таго, як асобныя партыйцы выступілі з адпорам гэтым зарваўшымся апартуністым,—пасля ўсяго гэтага ячэйка надаўмелася прааналізаваць палітычную пазіцыю Рычкова, Палея, Глекеля і іх асудзіць. Гэта сьведчыць аб недастатковай рупнасьці, аб тым, што ўвага партыйнай масы ня была асяродкавана на важнейшых пытаньнях, якія стаяць перад партыяй, што ячэйка ня ўздумала біцца да канца, супроць наскокаў на партыю. Аналёгічнае выступленьне мела месца і ў ячэйцы бабруйскага Жылсаюза. Партыйная арганізацыя, падтрыманая аднадушна рабочымі масамі, дала адпор вылазкам апартуністых.

Побач з гэтымі характэрнейшымі выступленьнямі мы можам канстатаваць трацкісцкія атакі на партыю і па пытаньню аб задачах прафсаюзаў у рэканструкцыйны пэрыяд. На сходзе ячэйкі абутковай фабрыкі (Менск) член ячэйкі Шуляк выступіў з прамовай, у якой імкнуўся давесці, што прафсаюзы больш не патрэбны, што яны сябе жываюць і г. д. Такого-ж роду думкі Шуляк разьвіваў і ў гутарках з асобнымі партыйцамі.

Гэтае выступленьне ў сваю чаргу характэрна тым, што ў ім, як у кроплі вады, адлюстроўваецца трацкісцкая ўстаноўка па пытаньню аб прафсаюзах. Меншавіцкія сьлевы аб „срачыванні“, „огосударствленні“ прафсаюзаў ператвараюцца зараз у сваю супроцьлегласьць у гутарцы аб непатрэбнасьці прафсаюзаў, аб тым, што яны зьяўляюцца лішнімі.

Надзвычайна характарным выпадкам простага права-апартуністычнага выступленьня, разьёшанай атакі на партыю і імкненьня заважаць ініцыятыву рабочае клясы ў справе стварэньня новых камуністычных форм працы, зьяўляецца справа групы партыйцаў мэханічнага цэху заводу „Пролетары“ (Гомель). Рабочыя мэханічнага цэху гэтага заводу ў ліку 33 чалавек падалі заяву аб жаданьні ўступіць у партыю. На беспартыйнай рабочай канфэрэнцыі было, па ініцыятыве мас, паднята і адзінадушна вырашана пытаньне аб стварэньні камуністычнага цэху. Хваля энтузіязма рабочых забясьпечыла вялікія посьпехі на фронце барацьбы за промфінплян.

Аднак, гэты моцны рух рабочых спаткаў зусім нечаканы адпор з боку групы партыйцаў цэхячэйкі мэханічнага цэха. Пад кіраўніцтвам сябра партыі Касавога выступілі супроць арганізацыі камуністычнага цэха.

„Няма чаго спыняцца“, „мала што рабочыя пастанавілі“. „Ня важна, калі „Пролетары“ ня сядзе на пэравоз, які імчыцца да XVI зьезду“. З такімі аргумэнтамі апартуністыя выступілі супроць арганізацыі камуністычнага цэха. Дзяляцкі падход, самы ад'яўлены хвасьцізм і сабатаж пралетарскай ініцыятывы—вось чым адзначаюцца апартуністыя з заводу „Пролетары“. І, калі партыя ўдарыла па такіх махрова-апартуністычных настроях, у апартуністаў знайшлася зброя, якая ўзята напакат з арсэналу Троцкага і яго прысьпешнікаў“.

„У партыі ня існуе ўнутрыпартыйнай дэмакратыі“.

„Зажымаюць вольную думку“.

Такім чынам, барацьба з апартунізмам, барацьба з правым-ухілам кваліфікуецца, як „зажым“, як „парушэньне ўнутрыпартыйнай дэмакратыі“.

Рабочыя па вартасці ацанілі дзеянні апартуністаў. Не магу ня прывесці поўнасьцю ліст рабочых, які зьяўляецца адказам на вылазку правых апартуністаў на заводзе „Пралетары“. Вось што яны пішуць:

„Мы, рабочыя Гомельскага заводу „Пралетары“, якія знаходзяцца ў Менску на вучобе, даведліся аб актыўным выступленьні кучкі правых апартуністаў з ячэйкі механічнага цэху нашага заводу. Выступленьне апартуністаў было накіравана супроць зусім правільнага і важнага мерапрыемства—супроць арганізацыі камуністычнага цэху.

Рабочая кляса, пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі, бальшавіцкімі тэмпамі будуючы сацыялізм, высоувае ўсё новыя і новыя формы арганізацыі рабочае клясы, новыя формы камуністычнае працы, якія даюць магучы яшчэ больш хуткаму прасоўваньню нашай краіны да сацыялізму. Групка правых апартуністаў спробавала затармазіць уздым, які ахапіў рабочыя масы заводу. Гэтая групка ня раз ужо атрымлівала па руках за сваю права-апартуністычную працу, якая цягнула парткалякту да разлажэньня, якая заглушала ініцыятыву лепшых рабочых.

Мы лічым недапушчальным і антыпартыйным выступленьне т.т. Іофа, Гурар'е, Гарэлка і інш. Правыя апартуністы накіталі Касовага займаюцца тармажэньнем рабочае ініцыятывы.

Рабочая кляса, пад кіраўніцтвам ленінскай камуністычнай партыі, зьмяца са шляху будаўніцтва сацыялізму ўсіх, якія імкнуцца сарваць бальшавіцкія тэмпы, творчы ўздым пралетарату.

Разам з усім партыйным каляктывам заводу мы асуджаем гэтую вылазку правых апартуністаў. Мы ўпэўнены ў тым, што рабочыя механічнага цэху, які масе ў сваім складзе старых кваліфікаваных, адданых партыі працаўнікоў вытворчасці—да XVI партэезду прыдуць у складзе камуністычнага цэху.

Мы патрабуем правэркі кіраўніцтва камсамольскай арганізацыі заводу для таго, каб паказаць правым апартуністам іх сапраўднае месца.

Няхай жыве камуністычны механічны цэх заводу „Пралетары“, цэх імя XVI партэезду!

Аргаў М., Аргаў Х., Дрыц Б., Зубароў Ф., Стасенка, Кавалёў, Лісковіч, Вінніцкі.

Менск, 12 чэрвеня 30 г.*.

Такім чынам, спроба правых апартуністых аказалася бітай.

Усе гэтыя факты сьведчаць аб тым, што нізавыя партыйныя арганізацыі павінны ўзмацніць работу на аснове растлумачэньня рашэньняў партыі і тэзісаў ЦК УсеКП(б), мабілізаваць увагу партыі і рабочых мас на барацьбу з права-апартуністычнымі вылазкамі і рэцыдывамі трацкізму. Пераплятаючыся сваімі карэньнямі ў дробна-буржуазнай стыхіі, правы апартунізм, „левыя“ і рэшткі трацкісцкай агэнтуры сыцісла працягваюць адзін другому руку для атак супроць партыі. Гэтыя атакі павінны атрымаць рашучы і сваячасовы адпор з боку партарганізацыі і шырокіх рабочых мас.

Ц. Пракопчык

Аб тэмпах калгаснага будаўніцтва на Беларусі ў сувязі са скажэннямі партыйнай лініі ў гэтым пытанні*)

„Паащраючы таварыствы ўсялякага роду, а раўно сельска-гаспадарчыя комунны серадняцкіх сялян, прадстаўнікі савецкае ўлады не павінны дапушчаць ні малейшага гвалтавання пры стварэнні такіх. Толькі тыя аб'яднанні каштоўныя, якія праредзены самімі сялянамі, па іх свабоднаму пачыну, і выгады якіх правяраны імі на практыцы.

Надмерная пасьпяховасць у гэтай справе шкодная. Яна можа ўзмацніць прадупэўненасць серадняцкага сялянства супроць новаўводзін.

Тыя прадстаўнікі савецкае ўлады, якія дазваляюць сабе ўжыць ня толькі простае, але хаця-б і частковае гвалтаванне ў сэнсе прыяднання сялян да камун, павінны падлягаць суровай адказнасці і ўхіленню ад працы ў вёсцы“.

(Ленін, т. XVI, стар. 159).

Прыблізна ў канцы 1929 і пачатку 1930 г. абагуленая плошча зямлі ўзрасла больш як у 8 разоў. Калі на I-XI—29 г. было абагулена 8 проц. усей плошчы, то на I-VI—30 г. маецца абагуленая плошчы 16,1 проц., г. зн., што партыя сваячасова мабілізавала ўвагу да соцыялістычнае перабудовы сельскае гаспадаркі ўсёй партыі, рабочае клясы, бядняцка-серадняцкіх мас сялянства—ўсёй савецкай грамадзясці.

Тысячы лепшых рабочых з беларускіх фабрык і заводаў, а таксама і іншых прадпрыемств СССР накіраваліся ў вёску, каб занесці туды вопыт, калектыўнае працы, каб дапамагчы асноўным масам сялянства разабрацца ў эканомічнай мэтазгоднасці і політычнай неабходнасці перабудовы адсталай, нерэнтабельнай, малатаварнай дробнай сельскай гаспадаркі ў буйную калектыўную форму, якая-б дала магчымасць скарыстаць складаныя машыны, узяць ураджайнасць палёў, узяць таварнасць сельскае гаспадаркі, гэтым самым палепшыць дабрабыт бядняцка-серадняцкіх мас сялянства, на базе развіцця соцыялістычнай індустрыі і соцыялістычных форм земляробства правесці ліквідацыю кулацтва як клясы на базе суцэльнае калектывізацыі, знішчаючы супярэчнасці паміж горадам і вёскай і вядзе яе да соцыялізму.

*) Гэты артыкул асяўляецца часткай больш абшырнай працы, падрыхтоўваемай да друку БАН.

Акрамя старых форм змычкі рабочае клясы з асноўнымі масамі сялянства, ажыццяўляюцца новыя формы змычкі—задавальненне прамысловасцю вытворчых патрэб сельскае гаспадаркі. Пра гэтыя новыя формы змычкі т. Сталін казаў: „Што такое новыя формы змычкі, што гэта значыць з пункту гледжання нашае гаспадарчае політыкі? Гэта значыць раней за ўсё, што, акрамя старых форм змычкі паміж горадамі і вёскай, калі прамысловасць задавальняла галоўным чынам асабістыя патрэбы сялянства (паркаль, абутак, наогул мануфактура і г. д.). Нам трэба яшчэ новыя формы змычкі, калі прамысловасць будзе задавальняць вытворчыя патрэбы сельскае гаспадаркі (сел.-гасп. машыны, трактары, палепшанне насення, угнаенне і г. д.)“, і далей: „пакуль ішла справа аб аднаўленьні сельскае гаспадаркі і асаблівых сялянствам былых абшарніцкіх, кулацкіх зямель, мы маглі задавальняцца старымі формамі змычкі. Але цяпер, калі справа ідзе аб рэканструкцыі сельскае гаспадаркі, гэтага ўжо недастаткова. Цяпер неабходна ісці далей, дапамагаючы сялянству перабудаваць сельска-гаспадарчую вытворчасць на базе новай тэхнікі і калектыўнае працы“ (І. Сталін, аб правым ухале ва УсеКП(б), стар. 18).

Гэтая ўстаноўка ў асноўным была зразумета рабочай клясай і бядняцка-серадняцкай часткай сялянства. Новыя формы змычкі на даным этапе развіцця нашай эканомікі зусім магчымы і ў вялізарнейшай колькасці ажыццяўляюцца на справе.

У БССР на I-VI—30 году мелася каля 500 трактараў і чакаецца атрымаць у наступны час яшчэ каля 200 трактараў. Акрамя гэтага, у Беларусь завезена значная колькасць складаных сельска-гаспадарчых машын, шмат завезена штучнага ўгнаення, прасартыравана насення і г. д. Той факт, што наша прамысловасць можа (хоць і не цалком) задаволіць вытворчыя патрэбы сельскае гаспадаркі, што працоўнымі масамі ўсвядомлена неабходнасць тэмпу развіцця сельска-гаспадарчай вытворчасці, падштурхоўвае яе да тэмпу развіцця фабрычна-заводскай індустрыі, што зусім адпавядае політыцы партыі,—усё гэта гаворыць за тое, што ў хуткім часе па выпраўленьні наробленых у колгасным будаўніцтве памылак, сельская гаспадарка будзе перабудоўвацца на сацыялістычны лад; вёска наблізіцца да гораду, сатрэцца мяжа, якая дагэтуль іх раз'яднала. Пры ўтварэнні аграпрамысловых камбінатаў учарацці бядняк-серадняк селянін становіцца рабочым.

Тав. Сталін гаварыў: „Разам з пераўзбройваннем нашай прамысловасці мы павінны пачаць сур'ёзна пераўзбройваць і сельскую гаспадарку.

... Растуць гарады, павялічваюцца новыя прамысловыя пункты, пашыраюцца старыя. На гэтай базе расце патрабаванне на харчавыя продукты, на сыравіну для прамысловасці. А сельская гаспадарка застаецца пры старых арудзях, пры старых дзедаўскіх метадах апрацоўкі зямлі, пры старой, прымітыўнай, цяпер ужо няпрыгоднай, ці прыблізна няпрыгоднай тэхніцы, пры старых дробна-сялянскіх абасобленых формах гаспадаркі і працы.

„Чаго каштуе, напрыклад,—працягвае т. Сталін—той факт, што да рэвалюцыі у нас было каля 16 мільёнаў двароў, а цяпер іх ёсць ня менш 25 мільёнаў? Аб чым гаворыць усё гэта, як не аб тым, што сельская гаспадарка прымае ўсё больш распылены, раздроблены характар. А характэрная рыса распыленых дробных гаспадарак заключаецца ў тым, што яны ня здольны належным чынам скарыстаць тэхніку, машыны, трактары, дасягненні аграпрамысловы, што яны з'яўляюцца гаспадаркамі малатаварнымі. Адгэтуль недахоп выхаду таварнасці сельска-

гаспадарчай прадукцыі. Адгэтуль небяспека разрыву паміж горадам і вёскай, паміж прамысловісцёю і сельскай гаспадаркай. Адгэтуль неабходнасьць падцягнуць, падагнаць сельскую гаспадарку да тэмпу разьвіцьця нашай індустрыі" (Сталін, „Аб правым ухіле ў УсеКП(б)“, стар. 18).

Бязумоўна, ня можа нармальна разьвівацца прамысловасьць, калі адстае ад яго тэмпу сельская гаспадарка і, наадварот, ня можа разьвівацца сельская гаспадарка дзялай краіны, калі не разьвіваецца фабрычна-заводзкая прамысловасьць. Тэмпы разьвіцьця абедзьвюх прамысловасьцяў павінны адпавядаць адзін другому, каб не атрымалася дыспрапорцыі, каб ня здарыўся разрыў, што бязумоўна прыводзіць да эканамічных крызісаў. Але ў нашых умовах, калі гаспадарка будзеца ў плянавым парадку, існуе магчымасьць прадугледзець, папярэдзіць і рэгуляваць тэмпы пры сьвядомых адносінах да гэтага працоўных і бядняцка-серадняцкіх мас сялянства, а гэта дае нам магчымасьць тэмпы разьвіцьця фабрычна-заводзкай прамысловасьці зьвязваць і яны павінны весці за сабой тэмпы разьвіцьця сельска-гаспадарчай прамысловасьці, што ў сваю чаргу дае магчымасьць пазбавіцца ад крызісаў, якіх, бязумоўна, ніколі ня можа ўнікнуць капіталізм пры існуючай уласнасьці на сродкі вытворчасці.

Палітыка кампартыі Беларусі правільная накіраваная на разьвіцьцё /
максымальна-магчымай індустрыялізацыі сельскай гаспадаркі. Гэтая палітыка ахапіла мільёныя масы бядняцка-серадняцкіх мас сялянства, якія ў большасьці пайшлі ў колгас дабраахвотна, пайшлі ў вялікай колькасьці ня толькі беднякі, але і сераднякі, што яскрава падкрэслена студзеньскім і сакавіковым пленумамі ЦК КП(б)Б.

Студзеньскі Пленум ЦК КП(б)Б так характарызаваў становішча колгаснага руху ў БССР на той пэрыод:

„Шпаркі тэмп калектывізацыі, які перавышае проэктаваньні, сьведчыць аб тым, што сьледам за беднякамі ў колгасы пайшлі шырачэзныя масы серадняцкіх гаспадарак, якія на практыцы пераканаліся ў пераважнасьці калектывных форм земляробства“.

„Дасягнуты пералом ў адносінах бядняцка-серадняцкіх мас да колгасаў зьяўляецца непасрэдным вынікам правільнай палітыкі партыі на весцы, вынікам узмацненьня кіруючае ролі рабочае клясы ў адносінах да бядняцка-серадняцкага сялянства, вынікам магутнага росту соцыялістычнай індустрыі і ўзмацненьня вытворчых форм сувязі (змычка) рабочае клясы з асноўнай масай сялянства. Усё гэта азначае новы гістарычны этап у справе будаўніцтва соцыялізму ў нашай краіне“.

Так характарызаваў Пленум калгасны рух на Беларусі, які быў у канцы мінулага і ў пачатку бягучага году.

Гэты Пленум даў дырэктывы і адносна далейшага будаўніцтва колгасаў, асабліва Пленумам зьвярталася ўвага партыйных арганізацый на работу з бядняцка-батрацкімі групамі ў колгасах, але гэта галоўнейшая партыйная дырэктыва партработнікамі, кіраўнікамі колгаснага будаўніцтва на мясцох ня была належным чынам зразумета і ня ўсюды ажыццяўлялася. Колгасы будаваліся на перагонкі, таварышы пагналіся за лічбай — процантам, а унутраная работа ў колгасах, работа з батрацка-бядняцкімі групамі, работа з жанчынамі, работа арганізацыйна-гаспадарчая, усё гэта было застаўлена ў баку ад увагі практычных будаўнікоў колгасаў. Але трэба адзначыць ня толькі практычных працаўнікоў на мясцох, але і ў цэнтры некаторыя таварышы ня-

правільна разумелі kolekтывізацыю, аб чым сьведчаць розныя абжнікі цэнтральных устаноў, як, напрыклад, Наркамгандлю, Колгасцэнтру і г. д. наконт абагульнення птушкі.

Трэба адзначыць, што колгасны рух, хоць і з вялікімі памылкамі, з вялікімі скажэннямі політыкі партыі ў колгасным будаўніцтве, з вялікім парушэннем партыйных дырэктыў, з недапушчальным адступленьнем ад ленінскіх прынцыпаў у адносінах да бедняка і серадняка, аб іх пераходзе ў сацыялістычную сыстэму з сваёй абасобленай гаспадаркай, усё-ж kolekтывізацыя ў большасці мела значны поспех, яна была падтрымана бядняцка-серадняцкімі масамі сялянства. Гэтыя масы пайшлі ў колгасы, давяраючыся партыі з аднаго боку, і бачачы эканомічную і політычную мэтазгоднасць kolekтывізацыі, з другога. Kolekтывізацыя ахапіла бядняцка-серадняцкія масы, кожнага заставіла думаць аб новых формах, аб тых формах, аб якіх яны раней і ня чулі, і, бязумоўна, нават тыя, што выйшлі з колгасаў, убачыўшы скажэнне ў колгасным будаўніцтве, цяпер будуць сачыць самі за жыццём тых колгасаў, якія засталіся, будуць прыглядацца да іх і, убачыўшы карысць ад іх, убачыўшы, што ўжыванне складаных машын у сельскай гаспадарцы на абагуленай плошчы зямлі дае лепшы ўраджай, палягчае працу, паляпшае культурна-бытавое становішча колгаснікаў, убачыўшы ўсе гэта, бядняцка-серадняцкія масы, бязумоўна, у бліжэйшы час, як толькі яны убачаць выпраўленне памылак, зараз-жа вернуцца ў колгас, што ўжо ў вялікай колькасці і робіцца па нашых беларускіх раёнах.

Ня толькі звярочваюцца ў колгас ў вялікай колькасці вышаўшыя з яго пры дапушчэнні памылак і пад'агітацыі кулацтва сераднякі, якія раней былі ў колгасах, у вялікай колькасці ў колгасы ідуць цяпер і новыя пласты асноўных мас сялянства.

Ёсць шмат выпадкаў у розных вёсках, дзе калі раней арганізатары колгаса падыходзілі да сялянства з прыгрозай, падыходзілі да сялянства з мэтамі абагульнення птушкі, абагульнення дробнай хатняй жывёлы, то там сялянства ў колгасы не пайшло. А цяпер, пасля выпраўлення памылак, пасля таго, калі бядняцка-серадняцкія масы пераканаліся, што партыя, бязумоўна, пераводзячы дробныя бядняцка-серадняцкія гаспадаркі ў буйную сацыялістычную гаспадарку, выключна на дабраахвотных падставах, што абагульваюцца выключна толькі сродкі вытворчасці і прадукцыйная жывёла, што колгаснік, член арцелі мае права весці ў неабагуленым парадку агарод, садок, гадаваць адну карову, авечкі, свінні, птушкі, што колгаснік у колгасе не зьяўляецца парабкам, сам у сваёй гаспадарцы не атрымоўвае толькі грашовую зарплату, а зьяўляецца гаспадаром у колгасе і атрымоўвае долю сваю, прапарцыянальна працы ў колгасе атрымоўвае натурай і грашыма, што колгаснік мае магчымасць пайсці, бязумоўна, калі ў колгасе ня будзе хэпаць працы, на працу за межы колгасу, і што ад гэтага ўвесь заробтак застаецца яму, у колгас плоціць ён з заробка за мяжой толькі 3%, але за гэтыя 3% яго непрацаздольныя члены сям'і так, як іншыя непрацаздольныя атрымліваюць утрыманне ад колгасу, калі былі даведзены да асноўнай масы сялянства гэтыя ільготы, якія пролетарская дзяржава дае колгаснікам, як напрыклад аслабленне на два гады ад сел.-гасп. падатку жывёлы, якая ў колгасе і ня ў колгасе, аслабленне ад падатку агароду, садоў колгаснікаў, пчалярства і г. д.—усё гэта робіць належны ўплыў, каб бядняцка-серадняцкія масы працягвалі будаваць колгасы на Беларусі новым тэмпам.

Дынаміка калгаснага будаўніцтва ў БССР.

	На які тэрмін									
	1, XII 29 г.	1, I 30 г.	1, II	1, III	10, III	1, IV	1, V	10, V	20, V	1, VI
Лік калгасаў. . .	1989	2414	3665	3665	3633	3189	3071	3029	3041	3035
% % калектывізава- ных гаспадарак .	9,8	21,0	38,0	58,0	55,8	18,1	12,5	12,0	11,9	11,8
% % абагуленай плошчы	10,8	26,6	46,9	66,0	65,4	24,1	16,7	16,5	16,2	16,1
% абагуленай, улічанай жывёлы:										
а) рабочая . . .	—	—	—	36,6	38,7	—	81,3	82,7	86,3	88,6
б) прадукцыйн.	—	—	—	38,8	34,1	—	53,0	55,3	61,6	62,4

Да моманту XII З'езду КП(б)Б было калектывізавана плошчы і гаспадарак прыблізна 1%, яшчэ ў восені 1929 г. было толькі абагулена прыблізна 3,6%. Да моманту XIII партз'езду КП(б)Б маецца прыблізна 12% па гаспадарцы, 16% па плошчы і гэтыя лічбы, бязумоўна, ужо грунтоўныя, у далейшым яны павінны толькі ўзрастаць.

Гэтая табліца паказвае дынаміку калгаснага руху, але, бязумоўна, да лічбаў да 1/V-30 г. трэба адносіцца вельмі крытычна, толькі лічбы за апошнія месяц-паўтара трэба лічыць грунтоўнымі таму, што яны правяраны шляхам перапісу, а дагэтуль—яны былі ў большасці папяровымі.

Частка гэтай табліцы паказвае хваравітае з'явішча калгаснага руху, якое праяўлялася ў пагоні за лічбамі ў абагуленні плошчы і двароў, а другія элементы гаспадаркі, як, напр., рабочая і прадукцыйная жывёла, таксама і сродкі вытворчасці не абагульваліся.

Ня глядзячы на вельмі ясныя партыйныя дырэктывы аб тым, што разам з арганізацыяй калгасаў трэба звяртаць увагу і на абагуленне рабочае жывёлы, на арганізацыю машынна-конных і конных станцый, якія ў бліжэйшы час у нас павінны быць асноўнай крыніцай цяглавай сілы да замены іх механічнай сілай: трактарамі і электрычнасцю. Але практычнымі працаўнікамі на месцах мала ўдзялялася ўвагі гэтай пытанню. Напрыклад, плошча абагулена на 1/III на 66%, а рабочая жывёла толькі на 36,6%. Пагоня за лічбамі, галавакружэнне ад лічбаў росту плошчы і гаспадарак займалі ўсю ўвагу, арганізацыйныя пытанні, пытанні па арганізацыі і аплаце працы, культурна-масавае праца, праца з групамі беднаты, арганізацыйна-гаспадарчая праца, арганізацыя сродкаў вытворчасці, арганізацыя рабочай жывёлы,—усё гэта было застаўлена ў баку ад узору практычных працаўнікоў, дабавіўшы да гэтага скажэнне партыйна-ленінскіх дырэктыў і дабраахвотнасці па ўцягненню сярэдняка ў калгасы.

У Мазыры абагулена жывёлы на 10,III-30 г. 74,5%, абагулена плошчы на гэты тэрмін 88,6%, але, на жаль, у пачатку красавіка высвятлілася, што, дзякуючы памылкам, якія рабіліся на месцах у Мазыры ў галіне калектывізацыі, больш чым у др. акрузе, гэтыя лічбы аказаліся папяровымі. Калектывізацыя там арганізоўвалася і праводзілася не па ініцыятыве бядняцка-сярадняцкіх мас, ня з нізоў, а з верху, дырэктыўным парадкам, як аб гэтым гаварыў сакратар ЦК КП(б)Б т. Васілевіч на Сакавіковым пленуме ЦК, ён казаў: „хаця ў Мазыры калек-

тывізацыя і дасягае вялікага процанту—92, але яна там праводзілася дырэктыўным парадкам—зверху”.

Вельмі дрэнна абстаяла справа з абагуленьнем рабочай жывёлы ў Полацкай акрузе, у той час, калі рабочая жывёла абагулена толькі на 28%, плошча зямлі абагулена на 10/III-30 г. да 83%. Гэта трэба аднесці за лік галоўнейшых памылак колгаснага будаўніцтва і ня толькі ў Полацкай акрузе, але і ў другіх, гэта падкрэслівае няправільны падыход да калектывізацыі. Абагульваючы плошчу зямлі, трэба разам з тым звяртаць самую сур’ёзную ўвагу на абагуленьне сродкаў вытворчасці, на абагуленьне рабочай і прадукцыйнай жывёлы. Узяць у колгас зямлю, а ня ўзяць каня і плуга, чакаць пакуль прышлюць трактар—гэта будзе вялікай памылкай, ад гэтага не пашырыцца пасеўная плошча, не палепшыцца ўраджай, калі ня будзе магчымасці належным чынам апрацаваць глебу. Ідучы такім шляхам, наша калгаснае будаўніцтва ўхілілася ў бок ад партыйных дырэктыў. Цяпер яно ў значнай меры звярнулася на правільны ленінскі шлях, але трэба ўзмацніць працу, замацаваць дасягненні і прасоўвацца далей.

Калі паглядзець на другую частку табліцы, то заўважаецца вялікае зьніжэнне процанту абагуленьня плошчы і гаспадарак, як вынік дапушчаных памылак. Аналізуючы табліцу, звяртаюць на сябе ўвагу лічбы саміх калгасаў, якія ў параўнанні з гаспадаркамі і плошчай зямлі паменшыліся вельмі мала. У той час, калі абагуленьне плошчы паменшылася ў 4 разы, гаспадаркі ў 4½ разы, лік калгасаў зменшыўся з 1/III па 1/VI толькі на 16,4% за той-жа самы час.

Асноўныя ячэйкі калгасаў захаваліся, яны хаця з хістаньнем, але маюць тэндэнцыю росту, як відаць з лічбаў за апошнюю палову мая. Гэтыя ячэйкі ў бліжэйшы час па канчатковаму выпраўленьню памылак пачнуць хуткім тэмпам расці больш, чым яны раслі дагэтуль у бок пашырэння сваёй плошчы, ліку двароў, абагуленьне рабочай-жывёлы, па абагуленьню сродкаў вытворчасці і г. д. Пытаньне з абагуленьнем жывёлы знаходзіцца ня ў дрэнным становішчы. Паступова ўзрастае абагуленьне рабочай жывёлы. Калі на 1/III было абагулена ўлічанай рабочай жывёлы 36,6%, то на 1/V маеца ўжо 81,3%, а на 1/VI—88,6%. З прадукцыйнай жывёлы на 1/III было 38,9%, на 1/V—53%, на 1/VI—62,4%.

Гэта паказвае, што колгасны рух у сучасны момант знаходзіцца ў здаровым становішчы. Разам з гэтым мы назіраем пасьпех калгасаў у правядзеньні пасеўнай кампаніі, калі ня лічыць іх адсталасць у сеянні тэхнічных культур.

Да канца пацігодкі мелася на ўвазе калектывізацыю ў БССР давесці прыблізна да 16 проц., а у нас ёсць ужо, і, бязумоўна, грунтоўна на 1/VI па плошчы 16,1 проц. і гаспадарка 11,8 проц. і трэба адзначыць, што гэтыя лічбы пратрымаліся стабільна ўвесь май мес., яны, бязумоўна, далей павінны ўзрастаць.

Той, хто правёў у колгасе веснавую сяўбу, хто абагуліў сродкі вытворчасці і сваю жывёлу—з колгасу ня выйдзе. Правільная арганізацыя і аплата працы ў колгасах, правільная арганізацыя гаспадарчай працы ў колгасах, рашучае і канчатковае выпраўленьне памылак, дадатковыя крэдыт колгасам, тыя ільготы, якія колгасы і колгаснікі атрымалі ад дзяржавы, пераход на новы статут сельска-гаспадарчай арцелі, правільнае скарыстаньне крэдыту, дасканалы растлумачэнне становішча з пачочнымі заробкамі, добрае і сваячасовае правядзеньне сяўбы і ўборкі ўраджаю,—усё гэта ў значнай меры робіць і будзе рабіць на далей пералом у калгасным руху ў бок звароту ў колгас бядняцка-серадняцкіх мас сялянства.

Належнае правядзенне працы з групамі беднаты, належнае правядзенне працы па ліквідацыі кулацтва як клясы ў раёнах суцэльнай калектывізацыі, усё гэта наблізіць бядняцка-серадняцкія масы да колгасаў, прыцягне іх у колгасы. Мы бачым, што ўжо новыя пласты бядняцка-серадняцкіх мас ідуць у колгасы, сьвядома ідуць, добраахвотна ідуць і яны іх больш ужо не пакінуць.

Дзеве дзесяцідзёнкі з 20/II па 10/III 1930 году заслугоўваюць увагі таму, што яны зьяўляюцца пераломным момантам у колгасным руху Беларусі. У гэты перыод найбольш праявіліся тыя памылкі, якія былі дапушчаны ў колгасным руху.

У гэты перыод, калі шпаркім тэмпам ішла падрыхтоўка да вясеньняй сяўбы, калі ўжо канчаткова практычна павінны быць аформлены колгасы, калі мала было быць упісанаму ці запісацца ў колгас, мала было падняць руку за колгас, ці не супярэчыць, калі запісвалі, а трэба было даць насенне, аддаць у колгас каня, сродкі вытворчасці. У гэты час там, дзе былі парушаны Ленінскія прынцыпы добраахвотнасці, там, дзе адсутнічала ці нездавальняюча была пастаўлена праца з батрацка-бядняцкімі масамі і жанчынамі, там, дзе таварышы гналіся за павялічэннем процанту колгасаў, не зварахаючы ўвагу на іх унутры-колгасную арганізацыйна-гаспадарчую працу, там, дзе скажалася работнікамі партыйная лінія, там, дзе не саблюдаліся дасканальна партыйныя дырэктывы,—там колгасны рух пайшоў на ўбыль. У гэту двухдзесцідзёнку запісаныя ці залічаныя без дасканальнай падрыхтоўкі павыходзілі. Перш за ўсё колгасы паменшыліся, за лік папярковых лічбаў.

Выходзілі з колгасаў малаасведамленыя, не атрымаўшыя належнага растлумачэння аб сутнасці колгасаў, аб неабходнасці арганізацыі колгасаў, аб эканомічнай мэтазгоднасці колгасаў, ня маючыя ні малейшага ўяўлення (бо ім аб гэтым ніхто толкам не растлумачыў), што сельская гаспадарка ня можа быць законсервіраванай, ня можа аставацца пры дзедаўскіх мэтадах апрацоўкі, пры апрацоўцы зямлі дзеравянай бараной і дзеравяным плугам, калі фабрычна-заводская соцыялістычная прамысловасць расьце, сельская гаспадарка таксама павінна расці, павінна пераходзіць на соцыялістычны лад ўслед за гарадзкой прамысловасцю і на базе яе развіцца. Вёска павінна бліжэй падыходзіць да гораду, павінна праводзіцца арганізацыя буйных гаспадарак у вёсцы з гэтых дробных, малатаварных бядняцка-серадняцкіх гаспадарак на базе суцэльнай калектывізацыі павінна праводзіцца ліквідацыя кулака як клясы, павінен праводзіцца пераход дробных абасобленых сельскіх гаспадарак у соцыялістычную буйную гаспадарку. Ня ведалі гэтага бядняцка-серадняцкія масы, і пад агітацыю кулацтва і другіх цёмных элементаў выходзілі з колгасаў.

Але ня толькі па гэтаму серадняк вышаў з колгасу, ён вышаў яшчэ і таму, што ў шмат якіх выпадках, уцягнуўшы серадняка ў колгас, мы пакінулі яго аднаго, працы належнай з ім не вялі, не вялі таксама працы і з батрацка-бядняцкімі групамі, з жанчынамі, па растлумачэнню сутнасці колгасу ў той час, як кулак на яго што-дня ўплываў, кулак выкарыстоўваў нашыя памылкі для таго, каб вывесці серадняка з колгасу, а памылак было шмат, парушэнняў партыйных дырэктыў было шмат, іх трэба цяпер неадкладна выпраўляць.

Уплывала на выхад серадняка з колгасу і няўмелая арганізацыя працы ў колгасах. Серадняк у некаторых выпадках ня верыў у правядовую арганізацыю і рацыянальнае скарыстаньне працоўнай сілы ў колгасах. Гэтаму пытаньню мала ўдзялялася ўвагі, пагоня за лічбамі адцягала ўсю ўвагу.

Толькі пасля шэрагу рашучых партыйных дырэктыў у веснавую пасеўную кампанію, гэтай справе пачалі ўдзяляць на мясцох сур'ёзную ўвагу.

Студзеньскі Пленум ЦК КП(б)Б у сваёй рэзолюцыі падкрэсьліваў неабходнасьць колгаснага будаўніцтва на добраахвотнай ініцыятыве батрацка-бядняцка-серадняцкіх мас сялянства. У рэзолюцыі пісалася:

„Пленум ЦК з усёй сур'ёзнасьцю перасьцерагае ўсе партыйныя арганізацыі супроць якога бы та ні было дэкрэтыраваньня зьверху колгаснага руху, які можа стварыць небясьпеку падмены сапраўднага соцыялістычнага спаборніцтва па арганізацыі колгасаў, гульнёй у калектывізацыю“.

У другім месцы той-жа рэзолюцыі Пленуму ЦК гаворыцца накот працы з батрацка-бядняцкімі масамі:

„Ва ўмовах абвостранай барацьбы з кулацтвам, што непасрэдна звязана з магутным масавым ростам калектывізацыі бядняцкіх і серадняцкіх гаспадарак, асабліва неабходна ўзмацненьне політычнае ролі бядняцка-батрацкага ядра, стварэньне і ўзмацненьне батрацка-бядняцкіх груп, Пленум ЦК абавязвае ўсе партыйныя арганізацыі прыняць захады да ўзмацненьня ўплыву бядняцка-батрацкіх груп на работу па соцыялістычнай рэканструкцыі сельскае гаспадаркі“.

Калі мы паглядзімо, як гэтыя галоўнейшыя дырэктывы партыі выконваліся, то мы прымушаны будзем прызнаць, што ў некаторых выпадках работнікі забылі гэтыя дырэктывы, дабавіўшы да гэтага галавацтва, што выявілася ў пагрозях і г. д. Гэтым ларушалася добраахвотнасьць. Гэта ёсьць скрыўленьне Ленінскае лініі партыі. Вельмі дрэнна адбілася ў некаторых выпадках неразуменьне сутнасьці соцыялістычнай рэканструкцыі сельскае гаспадаркі. Каб галоўным абагульваць асноўныя фонды, сродкі вытворчасці, рабочую і прадукцыйную жывёлу, некаторыя таварышы браліся за абагульваньне птушак, за абагульваньне дробнае хатняе жывёлы і г. д.

Пасля скажэньня політыкі партыі ў колгасным будаўніцтве, пасля дапушчэньня шэрагу галавацтваў, прыблізна з 20/II 1930 г. тэмп колгаснага будаўніцтва ў Беларусі ня толькі застанавіўся, а нават пачаў змяншацца.

Перш за ўсё, як мы казалі раней, тэмп колгаснага будаўніцтва ў нас паменшыўся за лік папярowych колгасаў, за лік тых лічбаў, якія даваліся і нягрунтоўна. Вельмі часта даваліся, як фактычныя тыя лічбы, якія меліся на ўвазе ўперадзе. Раскідаліся тыя колгасы, якія ствараліся галавакружыцельным тэмпам, якія ствараліся тым мэтадам і тэмпам, пра які на сакавіковым Пленуме ЦК КП(б)Б гаварыў старшыня ЦК КП(б)Б тав. Калінін. Ён казаў:

„Некаторыя практычныя работнікі хваліліся, што: „я сёньня чатыры колгасы стварыў, а дамоў едучы ствару яшчэ і пяты“,—як гэтыя колгасы даўгавечны, як яны моцны, як і што яны надалей будуць рабіць, гэтыя таварышы тады аб гэтым ня думалі, яны толькі гналіся за лічбаю. Вось гэта і было памылкай, адной з памылак, у колгасным будаўніцтве, якія адмоўна адбіваліся на яго тэмпе і выклікалі яго паніжэньне.“

Знаходзяцца такія, як гаварыў Сакратар ЦК КП(б)Б т. Гей на сходзе Менскага гарадзкога партактыву, што спрабуюць гэтую справу

прадставіць так, што прыпыненне разьвіцця колгаснага руху зьяўляецца вынікам зьяўленьня артыкулу т. Сталіна аб галавакружэньні ад посьпехаў. Але калі мы паглядзім на лічбы, характарызуючыя колгасны рух у БССР і лічбы пачатку спынення тэмпу і некаторага яго зьніжэньня і супроцьпаставіць гэтыя лічбы з датаю выхаду артыкулу т. Сталіна (2/III—30 году), то мы ўбачым, што гэта далёка не супадае, што колгасны рух прыпыніўся і пачаў зьмяншацца шмат раней, чым зьявіўся артыкул т. Сталіна. Артыкул тав. Сталіна і належныя дырэктывы ЦК УсеКП(б) і ЦК КП(б)Б былі ўжо адказам на тыя скажэньні ў колгасным руху, якія былі дапушчаны раней для больш поўнага доказу неправаты опартуністычных выкрыкаў і складаньня віны на артыкул т. Сталіна. Мы паглядзім на лічбы колгаснага руху і на яго тэмп, калі ён пачаў зьмяншацца.

Аб гэтым мы бачым, уважліва разабраўшы, з ніжэйзмешчанай табліцы:

Што абагулена	На які тэрмін									
	На 1 XI 1929 г.	На 1 XII 1929 г.	На 15 XII 1929 г.	На 1 I 1930 г.	На 20 I 1930 г.	На 1 II 1930 г.	На 10 II 1930 г.	На 20 II 1930 г.	На 1 III 1930 г.	На 10 III 1930 г.
Лік росту колгасаў . . .	1943	1989	2096	2414	2813	—	3763	—	3665	3633
% абагуленай плошчы зямлі	8%	10,8	17,3	23,1	35,1	46,9	59,6	65,0	66,0	65,1
% абагуленай жывёлы . .	—	—	—	—	20,0	—	29,3	Кароў	38,9	34,1
	—	—	—	—	—	—	—	Коняй	36,6	38,7
% абагуленьня двароў . .	6,1	—	—	21,0	—	—	—	—	58%	55,8

А лічбы гэтае табліцы паказваюць, што лік колгасаў з 10/II па 1/III зьменшыўся на 102 колгасы. Хаця тут могуць быць супярэчаны, што лік колгасаў зьменшыўся за кошт іх узбуйненьня. Таму паглядзім дынаміку росту абагуленьня плошчы, як больш грунтоўнай часткі і сталай.

Пачынаючы з 1/XII—29 г. па 1/I—30 г. плошча зямлі ўзрастала за адзін месяц на 6,5 проц., з 1/I—па 20/I—узрасла на 12 проц., з 20/I па 1/II маем узрост за 10 дзён на 11,8 проц. абагуленай плошчы. З 1/II па 10/II—12,7 проц. З гэтага моманту абагуленая плошча і рост колгасаў па тэмпу зьмяншаецца, і мы маем рост колгасаў з 10/II па 20/II і рост абагуленьня зямельнай плошчы за гэты час толькі на 5,9 проц., а з 20/II па 1/III толькі на 0,5 проц., а за наступную дзесяцідзёнку з 1/III па 10/III—30 году ў наяўнасьці зьмяншэньне абагуленай плошчы зямлі на 0,6 проц.

За гэтую самую дзесяцідзёнку маецца зьмяншэньне абагуленай жывёлы на 4,8 проц., зьмяншэньне абагуленых двароў на 2,2 проц. і г. д. Гэта паказвае, што прыпыненне тэмпу колгаснага руху, яго зьмяншэньне, пачалося да зьяўленьня артыкулу тав. Сталіна.

Гэта яскрава паказвае, што ў час самага вялізарнейшага росту колгаснага будаўніцтва выявіліся зробленыя памылкі, як гэта адзначаў т. Галадзед на сакавіковым Пленуме ЦК КПБ. Памылкі нарабленыя ня толькі ў нізах, але і цэнтральнымі работнікамі, цэнтральнымі ўстановамі.

Беларускі Наркамгандаль даў дырэктывы колгассыстэме аб абагуленьні птушак. Колгасцэнтр і малочны саюз Беларусі далі дырэктывы аб абагульненні птушак як у тых колгасах, якія арганізаваны, так і ў тых, што будуць арганізоўвацца. Наркамздароўя таксама „дапамог“ калектывізацыі—прапанаваў забараніць продаж з вазоў сала і мяса у „мэтах санітарнага нагляду“. Тут артыкул т. Сталіна не вінаваты, а справа ў тым, што артыкул т. Сталіна, дырэктывы ЦК УсеКП(б) і КП(б)Б, якраз білі па такіх недапушчальных скажэньнях, якія былі зроблены ў колгасным будаўніцтве. Артыкул прышоўся не да смаку тым, хто хацеў на нашых памылках у колгасным будаўніцтве пагрэць рукі, усе цёмныя элементы, якія прытуліліся ў межах СССР, а значыцца і ў БССР, выхоўвалі надзею, што вялікі тэмп колгаснага будаўніцтва, ідучы такім мэтадам як ён ішоў, выкліча нездавальненьне сялянства, што будзе ім на руку. І сапраўды, зробленыя памылкі былі на руку ворагам працоўных, былі на руку кулакам, гэтым вясковым капіталістам, былі на руку рознага роду ўхілістам, яны лілі ваду на іх млын, і г. д.

Бязумоўна, трэба прызнаць вялікаю хлусьнёй размовы опартуністых, што дырэктывы партыі аб выпраўленьні памылак ў колгасным будаўніцтве, што артыкул т. Сталіна і належныя дырэктывы партыі,—усё гэта ёсьць адступленьне ад генэральнае лініі партыі.

Ніякага адступленьня ад генэральнай лініі партыі няма, калі партыя выпраўляе памылкі сваіх паасобных членаў, калі партыя паварочвае на хаду, заблуканых паасобных членаў на генэральную лінію партыі, паказвае ім цвёрды шлях. Папраўка памылак—гэта не адступленьне, а партыя паправіла памылкі, зробленыя некаторымі таварышамі ў колгасным будаўніцтве, партыя сваячасова, на падставе ленінскіх заветаў, на падставе ленінізму-марксізму, давала дырэктывы як праводзіць калектывізацыю і цяпер яна ад гэтых дырэктыў не адступае. А вось чаму было ў нас скажэньне партыйных дырэктыў, чаму патрабавалі некаторыя апартуністы дыскусіі па артыкулу т. Сталіна, дык па мойму т. Васілевіч, Сакратар ЦК КП(б)Б, на сакавіковым Пленуме правільна на гэтае пытаньне адказвае, ён гаварыў:

„Дырэктывы партыі па гэтаму пытаньню (колгаснаму будаўніцтву—Ц. П.) былі сваечасовы, зусім выразныя і правільныя. Аднак чым жа вытлумачыць патрабаваньні опартуністычнымі элементамі дыскусіі па артыкулу т. Сталіна? Каб адказаць на гэтае запытаньне, трэба мець на ўвазе невялікую праслойку пролетарыяту ў БССР і моцны націск на партыю дробна-буржуазнай стыхіі“ і далей:

„Мы маем выпадкі недаацэнкі сярэдняка, абароны кулака, спакойных адносін да дырэктыў партыі па рабоце з батрацтвам і беднотай. Было б няправільна ўсё гэта тлумачыць віною выключна раёнаў“. („Звязда“ ад 31-III—30 г.)

Вось іменна моцны націск дробна-буржуазнай стыхіі ўплываў на пашырэньне памылак. Калі некаторыя таварышы раней удараліся ў правы опартунізм, то пасля таго, калі яны былі прызваны да парадку і пастаўлены на месца, яны кінуліся ў другі бок, у „левы“ заскок, ня прытрымліваліся партыйных дырэктыў, ленінскіх указаньняў наконт колгаснага будаўніцтва і праз арцелі як асноўную форму пачалі арганізаваць камуны.

Больш за ўсё скажэньне партыйнай лініі ў колгасным будаўніцтве было па дабраахвотнасьці ўступу ў колгасы. Формы парушэньня дабраахвотнасьці ўжываліся розныя: пагражалі арыштам, высылкай у Салаўкі, у Сібір і г. д.

У некаторых мясцох праводзілася абагульненне насення сялян, якія ня ўступілі ў колгас, у Лельчыцах, Мазырскім акругі, дадумаліся выдаць загад аб абагульненні будынкаў сялян, якія ў колгас не пайшлі. У Гомельскай акрузе, вёска Васільеўка, Цэраўскага раёну, на сходзе, на якім прысутнічала каля 300 сялян, выступаючыя партыйцы гаварылі:

„Мірным шляхам нашых сялян усё роўна ў колектыў не зацягнеш. Трэба пазбавіць ня ўступіўшых у колгасы паявых кніжак, не даваць насення, і наогул прыняць шэраг іншых мер адміністрацыйнага парадку, а інакш нашы дзядзькі ня пойдучь у колгас“.

Былі выпадкі, калі выступаўшыя супроць колгасаў беднякі і сераднякі арыштоўваліся і трымаліся пад стражаю.

Вялікая памылка была таксама ў парушэнні прынцыпа добраахвотнасці ў абагульванні птушак замест недастатковага абагульнення коняў і сродкаў вытворчасці. Парушаліся партыйныя дырэктывы, парушаліся асноўныя прынцыпы ленінізму ў падыходзе да серадняка, які бачыць эканомічны ўзрост сацыялістычнага будаўніцтва, давяраючыся партыі пад яе кіраўніцтвам пры дапамозе рабочае клясы, вядзе барацьбу з кулаком. Серадняк у асноўнай сваёй масе пашоў у колгасы, прызнаў гэтую форму адзінай магчымай для сацыялістычнай перабудовы дробнай гаспадаркі ў буйную сацыялістычную гаспадарку, але, дзякуючы дапушчаным ухіленням ад ленінізму, ухіленням ад генэральнай ленінскай лініі партыі, наробленыя паасобнымі работнікамі памылкі, пачалі хістаць серадняка, выклікалі ў яго некаторыя непаразуменьні ў сацыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі. Ня малую ролю ў гэтым, бязумоўна, адыграла кулацкая агітацыя там, дзе з колгаснікамі не вялося работы.

У 1919 годзе на VIII з'ездзе РКП тав. Ленін казаў:

„Больш усяго мы павінны грунтавацца на тым, што тут мэтамі гвалтавання па самай сутнасці справы нічога ня можна дасягнуць. Тут эканомічная задача стаіць зусім інакш, тут няма той верхавіны, якую можна зрэзаць, застаўшы увесь падмурак, той вярхушкі, якой у горадзе былі капіталісты, няма. Рабіць тут гвалтам,—значыць згубіць усю справу.“

Задача тут зводзіцца не да экспропрыяцыі серадняцкага сялянства, а да таго, каб улічыць асабістыя ўмовы жыцця селяніна, для таго, каб вучыцца ў селяніна спосабам пераходу да лепшага строю і ня думаць камандаваць. Вось правілы, якія мы сабе паставілі“. (Ленін, т. XVI, стар. 150-151).

А як у нас на справе? Як выконваліся гэтыя ленінскія задачы, задачы партыі? Ці памятавалі гэта таварышы, рабіўшыя памылкі тады, калі яны не растлумачаннем, а пагрозай, уцягвалі серадняка ў колгас, ды яшчэ ў які колгас, у вышэйшую яго форму—у комуну.

Па Леніну, серадняка ўцягваць у колектыўную форму землекарыстання, у колектыўную форму працы, у колектыўнае карыстанне сродкамі вытворчасці можна прыцягваць толькі добраахвотна і ён добраахвотна пойдзе, калі яму будзе растлумачана эканомічная і палітычная метазагоднасць колгасу, калі ён на практыцы ўбачыць карысць і метазагоднасць справы.

І там, дзе аб гэтым памяталі, там, дзе быў спачатку здаровы правільны падыход да серадняка, там з пабудованага колгасу серадняк ня вышаў і ня выйдзе. Там колгас пакінут серадняком, дзе яго пад пагрозай зацягнулі ў колгас.

Тав. Сталін у адказе колгаснікам, „Правда“ ад 3-IV—30 г. кажа, што асноўных памылак у колгасным будаўніцтве было тры. Першая—пару-

шэнне ленинскага прынцыпу добраахвотнасці, пры пабудове колгасу, другая—парушэнне ленинскага прынцыпу ў ліку разнаколернасці ўмоў розных раёнаў СССР, прыстасоўча да калектывізацыі, і трэцяя памылка—парушэнне ленинскага прынцыпу ў пераскакванні праз ніжэйшую форму колгасу—арцель, проста да комуны. Хоць у БССР разнаколернасць раёнаў невялікая, але ўсё-ж такі ёсць і гэтую разнаколернасць пры калектывізацыі трэба мець на ўвазе. І гэта мелася на ўвазе, калі належнымі дырэктывамі ўстанаўлівалася рознатэрміновасць суцэльнай калектывізацыі раёнаў і акруг БССР.

Паганяемая павялічэннем процанту калектывізацыі, некаторыя таварышы пашлі далей узросту мас, мінулі ўзровень росту мас, зрабілі трэцюю памылку на Сталіну сваімі заскокамі праз сельска-гаспадарчую арцель у комуну. Супроць абгону росту мас, нас ня раз папераджаў т. Ленін. Ён казаў:

„Калі Петраградзкі пролетарыят і салдаты Петраградскага гарнізону бралі ўладу, яны добра ведалі, што для будаўніцтва ў вёсцы сустрэнуцца вялікія цяжкасці, што тут трэба ісці больш паступова, што тут спрабаваць уводзіць дэкрэты, узаконеннямі абагуленую апрацоўку зямлі было б вялізарнейшаю бязглуаднасцю, што на гэта можа пайсці малая колькасць сьведомых, а вялікая колькасць сялян гэтае задачы ня ставіла. Таму мы абмяжоўваліся тым, што абсалютна *не абганяючы развіцця мас*, а чакаючы, пакуль на ўласным вопыце гэтыя масы з іх уласнай барацьбы вырасьце рух наперад“. (Ленін, т. XV, ст. 538-539).

Не апырэджанне ўзросту мас, гэта, бязумоўна, ня значыць, што паміж імі партыя не павінна весці належнае работы, работы ў належным напрамку. У даным выпадку мы павінны вясці сярод бядняцка-серадняцкага насельніцтва працу па падрыхтоўцы іх да соцыялістычнай рэканструкцыі сельскае гаспадаркі, мы павінны на практыцы паказаць бядняцка-серадняцкім масам мэтазгоднасць колгасаў, мэтазгоднасць буйнай гаспадаркі. Мы павінны ім усё гэта растлумачыць, але не адміністраваць у гэтым напрамку. Мы павінны бядняцка-серадняцкім масам даказваць неабходнасць абліжэння вёскі з горадамі, неабходнасць падгону тэмпу развіцця сельскае гаспадаркі да тэмпу развіцця прамысловасці, да тэмпу развіцця соцыялістычнай рэканструкцыі нашай прамысловасці. За гэтым тэмпам павінна праходзіць соцыялістычная рэканструкцыя і сельскае гаспадаркі.

Як казаў тав. Галадзед на сакавіковым пленуме ЦК КП(б)Б у сваім дакладзе, „у нас шмат якія таварышы самі ня ведалі, што яны арганізоўваюць: ці таварыства па агульнай апрацоўцы зямлі, ці арцелі, ці комуны“. І, бязумоўна, на практыцы гэта так было. Гэтым і тлумачыцца пераскок без належных умоў да комуны, не падрыхтаваўшы да гэтага належным чынам асноўных мас сялянства, што складала ў іх непаразуменне: „як гэта так, ні з таго, ні з сяго ды раптам, агульны стол“. А тут яшчэ кулак нашэптываў, што зараз будзе і агульная коўдра. Як гэта так, што ў сярэдняка бяруць усё, нават і курэй, не чакаючы на гэта яго згоды, не правёўшы належнае працы з ім, яму не растлумачылі сутнасць колгасу, без яго жадання запісалі яго ў колгас, таму ў такіх выпадках у першы магчымы момант сярэдняк пакінуў колгас. Тым больш, што з боку батрацка-бядняцкіх мас, пры адсутнасці належнай працы з імі, належнага ўплыву на сярэдняка ня было для таго, каб ён застаўся ў колгасе, а кулак, бачачы нямінную пагібель для сябе ў суцэльнай калектывізацыі, усяляк стараліся вывесці сярэдняка з колгасу, паменшыць тэмп калектывізацыі, ці зусім яго зруйнаваць.

Наконт кулакоў, гэтых вясковых капіталістых, што пілі кроў з сэрца селяніна і мазгі з яго галавы (Маркс), былі вельмі ясныя і сваечасныя дырэктывы як іх не дапушчаць у колгасы, а нашы галавацыяпы ў адным месцы раскулачвалі серадняка, аб чым нямала маецца прыкладаў, а ў другіх пускалі ў колгас кулака і ня толькі пушчалі ў колгас, але нават дапушчалі кулака да кіраўніцтва. Напрыклад, у Віцебскай акрузе ў Бельніцкім раёне, у Бельніцкай сельска-гаспадарчай арцелі старшынёй гэтае арцелі быў кулак Грыгор'еў, які меў свае камяніцы, свой уласны алейны завод, 3 малатарні і нават лакамабіль, і гэтымі сродкамі вытворчасці эксплёатаваў батрацка-бядняцкія і серадняцкія масы, якія проста так і гаварылі, што мы ў колгасе ня будзем да таго часу, пакуль кіраваць ім будзе кулак Грыгор'еў, бо нас як і раней будзе эксплёатаваць сям'я гэтага кулака.

Бядняцка-серадняцкія масы так і кажуць: прымеце кулака з колгасу, тады мы пойдзем у колгас і г. д. і бязумоўна, калі мы прымем кулака з колгасу, дык бедната пойдзе туды.

Кулач'ё бачыць сваю нямінную гібель у суцэльнай калектывізацыі, і рознымі спробамі імкнулася гэтаму пашкодзіць, і яно ішло на ўсё, каб затармазіць колгасны рух і яны вельмі шмат пашкодзілі колгаснаму будаўніцтву.

Надалей неабходна на базе суцэльнай калектывізацыі праводзіць рашуча ліквідацыю кулацтва як клясы.

Кулак—вораг Савецкай улады, кулак—вораг працоўных, кулак—вораг соцыялізму, апошні ня можа разьвівацца пры наяўнасці эксплёатацыі, клясы клясай, кулак—вораг соцыялістычнай рэканструкцыі, кулак—вораг колгасу, а цягнець гэтых паразытаў, што нажываліся на голадзе і беднасці працоўных, падпальваючых колгасы, забіваючых колгасных дзеячоў (Сталін), надалей мы ня можам.

Калі іх і цягпелі, як кажа т. Сталін, праводзячы політыку абмежавання іх эксплёататарскіх тэндэнцый да гэтага часу, калі нельга было замяніць іх кулацкую гаспадарку, то цягпнець гэтых павукоў, крывапійцаў, забойцаў і падпальшчыкаў колгасаў ня можна тым больш таму, што на даным этапе эаанамічнага разьвіцця вёскі мы кулацкую гаспадарку з вялікай ліхвой можам замяніць соцыялістычнай буйнай гаспадаркай колгасаў і саўгасаў (Сталін).

Наш недагляд у некаторых выпадках дапусьціў у колгас кулакоў, якія так і вялі працу, каб колгас распаўся. Кулакі сьвядома скрыўлялі лінію партыі ў колгасным будаўніцтве, а некаторыя партыйцы гэтага не разумелі і былі сьляпым узброеньнем у руках кулакоў супроць колгасаў.

Наглядаліся яшчэ памылкі і такога сэнсу, калі калектывізацыю зьвязвалі з зачыненнем маліцьежных дамоў, прычым рабілася гэта наскокам без належнае падрыхтоўкі.

Некаторыя так захапіліся колгаснымі лічбамі, так захапіліся процантам, што ня толькі не маглі ўбачыць сваіх памылак, але калі былі дадзены належныя дырэктывы аб пераходзе на новы статут с.-г. арцелі, калі былі выкрыты іх памылкі, то яны так расьцяраліся, што ня ведалі, што ім рабіць. Знайшліся і такія, якія жадалі дыскусаваць па артыкулу т. Сталіна, якія ня здольны былі зразумець правіловае політыкі партыі, гэта яўны ўплыў кулацкае ідэалёгіі, усе гэтыя заскёкі таксама як і парушэньне дабраахвотнасьці лілі ваду на млын опартуністых і кулакоў, якія дарма злараднічалі над нашымі памылкамі. Паасобнымі арганізацыямі была праяўлена нячутнае, абурваючае, нягоднае, шкоднае, злачыннае паводжаньне да партыйных дырэктыв, як, напрыклад, у Шклоўскім раёне, забаронена распаўсю-

джаньне „Правды“ з артыкулам т. Сталіна, сяляне плацілі за яе па 3-5 рублёў (з дакладу т. Гея,—Сакратара ЦК КП(б)Б на сходзе Менскага Гарадзкога партактыву). Такія памылкі вельмі шкодныя. Таварыш Сталін гэтыя памылкі ацэньвае так: „Небясьпека ляжыць у тым, што яны, гэтыя памылкі, вядуць нас простым шляхам да разьвенчваньня колгаснага руху, да разладу з серадняком, да дэарганізацыі беднаты, да замяшацельства нашых шэрагаў, да паслабленьня нашага соцыялістычнага будаўніцтва, да аднаўленьня кулацтва. Кажучы каратка, гэтыя памылкі маюць тэндэнцыю штурхнуць нас са шляху ўзмацненьня сувязі з асноўнымі масамі сялянства, з шляху ўзмацненьня пролетарскай дыктатуры на шлях разрыву з гэтымі масамі, на шлях надрыву гэтае дыктатуры“.

„Галоўная справа тут у тым, каб выявіць мужнасьць, прызнаць свае памылкі і знайсці ў сабе сілы зьліквідаваць іх у найкарацейшы тэрмін“. (Правда, 3-IV—30 г.).

Бязумоўна, гэтыя памылкі павінны быць безадкладна выпраўлены. Трэба палепшыць працу з беднатай, батрацтвам і жанчынамі, неабходна безадкладна ўсе „маладыя“ калгасы перавесці на новы статут сельска-гаспадарчай арцелі, бязумоўна, не забараняецца, там, дзе гэта ўжо магчыма, і калі будзе праяўлена добраахвотнасьць з боку членаў колгасу, пераходу і да вышэйшай формы колгасу—комун.

Трэба даказаць наша ўменьне на хаду перабудоўвацца, на хаду выпраўляць свае памылкі, гнаць панікёрства, гнаць левае фразёрства, жорстка вядучы барацьбу з правым опартунізмам.

Цяжкасьці ў асноўным прароблены. Цяпер добрая падрыхтоўка да сяўбы, добрая падрыхтоўка да ўборкі і яе сваечасовасьць па цэламу шэрагу раёнаў і вёсак, правядзеньне належнай працы з батрацтвам, беднатай і жанчынамі, пераход на новы статут с.-г. арцелі, растлумачэньне ільгот, якія даюцца колгасьнікам, умелы падыход да выпраўленьня памылак ужо даў добрыя вынікі, а ў далейшым, бязумоўна, вынікі будуць яшчэ лепшыя. На гэтай падставе беларускія калгасы ўжо маюць новыя колёны колгасьнікаў, шмат выпадкаў, калі сяляне не згаджаліся пайсьці ў колгас раней, калі ў іх прапанавалі забраць каня, усе каровы, свінні, авечкі, куры, усю зямлю, сад, агарод,—дык цяпер, калі бядняцка-серадняцкая частка сялянства ўбачыла пераход на новы статут, што цяпер зусім другія ўмовы, што па новаму статуту ён можа мець карову, авечкі, свінні, курэй, зямлю, кусок агароду, сад, што па новаму статуту абагульваецца толькі зямля (акрамя ўсалзьбы, агароду і некалькі поля, якое застаецца ва ўласным карыстаньні колгасьнікаў), сродкі вытворчасці, коні. Што на ўнесены пай у колгас, які ўносіцца ў пропорцыянальнасьці да эаномічнай ёмкасьці гаспадаркі ў належнай пропорцыянальнасьці будзе разьмяркоўвацца па паях 5 проц. з агульнага звароту колгасу, г. зн. што хто больш унёс паёў, той больш у канцы опэрацыйнага гаспадарчага году атрымае на гэтыя пай, акрамя аплаты працы яшчэ і налічэньня з гэтых 5 проц. Пры чым, у вольны час, колгасьнік можа браць колгаснага каня і паехаць у зароботкі, за што атрымоўвае сам ад 40 да 60 проц., бязумоўна, каня павінен глядзець добра, як раней глядзеў свайго. Пры ўмове, калі конь у колгасе будзе бяз працы, колгасьнік будзе мець магчымасьць паехаць куды яму трэба, а ў іншых выпадках, як, напрыклад, паездка за доктарам, то прыдзецца распрэгчы і з плугу. Калі ўсё гэта дакладна серадняку будзе растлумачана, што многія ўжо і робяць, селянін-серадняк у колгас вернецца. І ўжо ў колгасы ня толькі зварочваюцца тыя што вышлі з колгасаў, але цэлыя пласты новых беднякоў і сераднякоў уступаюць у колгасы.

У Дубровенскім раёне, у выніку ўзмацнення растлумачальнай працы, галоўным чынам сярод беднаты і жанчын, і пераводу колгасу на новы статут, зараз прыліваюць у колгасы і тыя, што раней і ня думалі быць у колгасах, і тыя, што падалі заявы аб выхадзе. Такія факты наглядаюцца ў вёсках „Новая жухань“, „Анцыленка“, „Добрава“ „Мордахі“ і інш.

Такія зьявішчы наглядаюцца ў Аршанскай акрузе і іншых мясцох. Аздараўленьня колгасы, калі з іх выбудзе ўсё выпадковае, чужое, якое хістаецца, хоць апошняе павінна быць падхоплена і апрацавана ў бок колгасу, калі будуць усвядомлены цалком памылкі і будуць яны выпраўляцца, калі будзе наладжана праца з групамі беднаты, калі будзе наладжана праца ўнутры калгасу, як сьлед, калі будзе наладжана ў колгасах гаспадарча-вытворчая праца, калі асноўныя масы сялянства будуць знаць сутнасьць колгасаў, калі будзе ліквідавана думка, што калгас гэта нешта чужое, а не свая такая-жа гаспадарка, дык колгаснае будаўніцтва ў БССР пойдзе па новаму здароваму шляху да сучэльнае kolekтывізацыі, якая, бязумоўна, будзе праведзена да канца пяцігодкі.

У чым сутнасьць далейшай практычнай працы колгасаў? Адказваючы на гэта пытаньне, т. Сталін гаворыць:

„Наступныя практычныя задачы колгасаў складаюцца ў барацьбе за сеў, у барацьбе за найбольшае пашырэньне пасеўнай плошчы, у барацьбе за правільную арганізацыю севу. Да задач севу лавіны быць прыстасаваны цяпер усе другія задачы колгасаў. Гэта значыцца, што ўстойлівасьць колгасаў, іх беспартыйнага актыву, іх бальшавіцкае асяродзьдзе будзе правярацца не на траскучых рэзолюцыях, не на шырокавяшчальных прывітаньнях, — а на жывой справе — правідловай арганізацыі севу“. (Сталін).

У колгасным будаўніцтве вялікую ролю адыгрывае прыцягненьне для працы ў колгасе па розным галінам беспартыйнага актыву. Трэба скарыстаць яго гаспадарчы вопыт. Тав. Сталін па гэтаму пытаньню гаворыць, што некаторыя камуністыя думаюць, што яны самі ўсё могуць, што беспартыйныя масы беднякоў і сераднякоў недастагкова прыцягваюцца да працы ў колгасах, гэта памылка, яе трэба на справе зьліквідаваць.

„Гісторыя нашай партыі даказала, што прайшоўшы пэрыод колгаснага будаўніцтва лішні раз паказаў, што такая ўстаноўка зьяўляецца ў корані няправільнай. Калі камуністыя запіраліся-б у сваёй шкарлупе, адгараджвалі сябе сыцяной ад беспартыйных, яны-б загубілі-б усю справу.

Калі камуністам удавалася пакрыць сябе славай у баёх за соцыялізм, а ворагі камунізму разьбіты, то гэта, між іншым, таму, што камуністыя маглі прыцягваць да справы лепшых людзей з беспартыйных, яны ўмелі чэрпаць сілы сярод шырокіх пластоў беспартыйных, яны ўмелі абкружаць сваю партыю шырокім беспартыйным актывам.

Цяпер гэты недахоп нашае работы з беспартыйнымі павінен быць зьліквідаваны рашуча і беспаваротна“. (Артыкул тав. Сталіна — „Адказ колгасьнікам“, „Правда“, 3-IV—30 г.).

Выправіць недахопы, выправіць памылкі, зьліквідаваць іх у корані, паставіць на правільныя рэйкі працу колгасаў, ажыццявіць партыйныя дырэктывы ў гэтым напрамку, — гэта будзе добры адказ правым опартуністам, якія радаліся нашым памылкам у нашым колгасным будаўніцтве, у соцыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі.

Бядняцка-серадняцкія масы сялянства, пры дапамозе рабочае клясы, пад кіраўніцтвам камуністычнае партыі, бязумоўна, выйдучь з гэтых

цяжкасьцяй і дружна будуць працягваць будаваць соцыялізм у нашай краіне, будуць праводзіць рэканструкцыю сельскае гаспадаркі, будуць праводзіць суцэльную калектывізацыю, зьнішчаючы кулака як клясу, выканаюць дырэктывы па правядзеньню суцэльнай калектывізацыі ў тэрміны, вызначаныя ЦК КП(б)Б.

Сакавіковы Пленум ЦК КП(б)Б 1930 году так пастанавіў: „Безадкладная самая энэргічная і па-бальшавіцку настойлівае выпраўленьне дапушчаных скажэньняў і перагібаў у калектывізацыі, на падставе паказаньняў, даных у пастановах ЦК УсеКП(б) і артыкулу т. Сталіна („Правда“ ад 2-III—30 г.)—зьяўляецца адной з караных і асноўных задач кожнага члена партыі, члена ЛКСМ рабочых брыгад, членаў с.-с. і ўсіх грамадзкіх працаўнікоў. Неабходна павесьці самае бязьлітаснае змаганьне з тымі членамі партыі і ЛКСМ, якія не разумеюць вялікай важнасьці і не жадаюць праводзіць паказаных пастановаў ЦК УсеКП(б) і артыкулу тав. Сталіна. Трэба даць рашучы адпор усім тым разважаньням, якія імкнуцца трактаваць правільныя дырэктывы пашае партыі аб неабходнасьці безадкладнага выпраўленьня дапушчаных у радзе месц скажэньняў і перагібаў, як адступленьне назад, як быццам-бы перагляд лініі партыі на калектывізацыю. Такія разважаньні ёсьць праяўленьне правага опартунізму ў тых людзей, якія не разумеюць лініі партыі, сасклізнуліся на мэтады адміністраваньня і неразуменьня шкоднасьці гэтых мэтадаў у справе калектывізацыі. Не адступленьне назад, а выпраўленьне ў працы раду месц перагібаў, скажэньняў, замацаваньне дасягнутых посьпехаў з тым, каб на гэтых падставах няўхільна ісьці наперад па шляху суцэльнае калектывізацыі. Ні кроку не адступаючы, а крок за крокам замацоўваючы дасягнутае, разьвіваючы самую ўпартую і энэргічную масавую політычна-выхаваўчую работу па падрыхтоўцы да далейшай калектывізацыі, так і ня інакш павінны быць зразумелы дырэктывы ЦК УсеКП(б).

МАТАР'ЯЛЫ І ДАКУМАНТЫ

ХІІІ з'езд КП(б)Б

Рэзалюцыя з'езду па дакладу тав. Мануільскага аб рабоце ЦК УсеКП(б)

ХІІІ з'езд Камуністычнай партыі бальшавікоў Беларусі, заслухаўшы даклад тав. Мануільскага, цалкам ухваляе палітычную лінію і арганізацыйную дзейнасць Цэнтральнага Камітэту Усесаюзнай Камуністычнай Партыі (бальшавікоў).

ХІІІ з'езд канстатуе, што за 2 з пал. гады, якія прайшлі з XV з'езду УсеКП(б), партыя, ня гледзячы на цэлы рад труднасьцяў зьнешняга і ўнутранага характару, дабілася над правільным кіраўніцтвам Ленінскага Цэнтральнага Камітэту УсеКП(б) буйнейшых дасягненьняў ва ўсіх абсягах сацыялістычнага будаўніцтва і міжнароднай палітыкі.

Аналіз капіталістычнай сыстэмы і міжнароднага становішча, даны партыяй і Камінтэрнам, цалкам апраўдаўся.

За апошні пэрыяд мы маем факт быстрага разьвіцьця сусьветнага крызісу капіталістычнай гаспадаркі і абвастрэньне, як зьнешніх, так і ўнутраных супярэчнасьцяў капіталістычнай сыстэмы ў цэлым.

У выніку гэтага мы маем абвастрэньне клясавага змаганьня, шырокі пад'ём масавага рэвалюцыйнага руху рабочае клясы капіталістычных краёў і магутную хвалю рэвалюцыйных паўстаньняў у калёніях (Кітай, Індыя), якія ўсё больш становяцца пад сьцягі Камінтэрну.

У выніку гэтага крызісу і ўзмацненьня гаспадарчага становішча і пад'ёму сацыялістычнай прамысловасьці СССР яшчэ больш абвастрыліся супярэчнасьці між капіталістычным сьветам і Савецкім Саюзам.

Магутны рост сацыялістычных элемэнтаў у Савецкім Саюзе выклікае шалёны націск і нянавісьць буржуазіі і сацыял-фашызму да краю будуючага сацыялізму. З боку сусьветнага капіталізму ідзе энэргічная падрыхтоўка да ўзброенага нападу на СССР.

Аднак, правільная палітыка Цэнтральнага Камітэту, ня гледзячы на цяжкія ўмовы, забясьпечыла ўзмацненьне міжнароднай моцы СССР і яго ролі, як краю пралетарскай дыктатуры і вогнішча сусьветнай пралетарскай рэвалюцыі.

Мірная палітыка Савецкае ўлады, якая цьвёрда праводзілася за мінулы пэрыяд, узмацненьне баяздольнасьці Чырвонай арміі і гатоўнасьць рабочае клясы СССР і міжнароднага пралетарыяту абараняць край будуючага сацыялізму, забясьпечылі правал цэлага раду правакацыйных выступленьняў Імпэрыялізму і яго агентаў (Кітайска-ўсходняя чугунка, рад правакацый на Захадзе, спроба ўзарваць наша прадстаўніцтва ў Варшаве, крыжовы паход папы і г. д.). Аднак усім гэтым спробам паказаў агромністую згуртаванасьць вакол партыі шырокіх працоўных мас нашага Саюзу і моц Чырвонай арміі.

ХІІІ з'езд КП(б)Б адзначае ўзмацненьне ўплыву і ролі нашых брацкіх партый у капіталістычных краях, далейшыя посьпехі ў справе бальша-

візацыі на аснове рашучага змаганьня з правамі, якія зьяўляюцца га-лоўнай небясьпекай на сучасным этапе, а таксама і з „левымі“ апар-туністычнымі элемэнтамі і прымірэнцтвам да іх у тэорыі і практыцы.

XIII зьезд ухваляе правільную дзейнасьць дэлегацыі ЎсеКП(б) у Ка-мінтэрне і яе змаганьне за большавізацыю брацкіх кампартый.

Рашаючыя посьпехі ў выкананьні пляну вялікіх работ сацыялістыч-нага будаўніцтва, ва ўмовах абвостранага клясавага змаганьня і шалё-нага супраціўленьня клясавога ворага, сьведчаць аб правільнасьці ге-нэральнай лініі нашай партыі. Выкананьне і перавыкананьне пляну па-казала, што пад правільным кіраўніцтвам ЦК партыі асноўная ўста-ноўка на індустрыялізацыю нашага краю і сацыялістычную рэкон-струкцыю народнай гаспадаркі ў цэлым, асабліва тэмпы разьвіцьця цяжкай індустрыі і вытворства сродкаў вытворства, — зьяўляецца адзіна-правільнай і дае поўную гарантыю таго, што задачы — дагнаць і пера-гнаць перадавыя ў тэхнічна-эканамічных адносінах капіталістычныя краі — будуць выкананы ў самых кароткія гістарычныя тэрміны.

Устаноўкі правых апартуністых, якія прапанавалі ўзяць арыентоўку на „вузкія месцы“ і даказвалі немагчымасьць высокіх тэмпаў індустры-ялізацыі і сацыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі, а так-сама, і прадраканьні трацкістых аб тым, што немагчыма пабудаваць сацыялізм у адным краі, аказаліся абвержанымі самім жыцьцём. Напе-ракор усякім прадраканьням, партыя дабілася за першыя два гады пяцігодкі ўзросту валавой прадукцыі плянуемай прамысловасьці на 65 проц. замест намечаных плянам 47 проц.; уся буйная прамысло-васьць, якая плянуецца і не плянуецца, дала рост на 59 проц. замест 43 проц.; прадукцыя машынабудаўніцтва ўзрастае за два гады ў два з лішнім разы; электратэхнічная прамысловасьць узрасла ў 2,7 разы, прадукцыя с.-г. машын узрасла ў 3,5 разы; капітальныя ўкладаньні ўзрастаюць з 1.800 млн. да 4.000 млн. руб.

Адзначаючы вялікія дасягненьні ў абсягу сацыялістычнага будаў-ніцтва, XIII зьезд ня можа прайсьці міма тых паасобных прарываў у абсягу выкананьня прамфінпляну, асабліва па лініі выкананьня якас-ных паказальнікаў, якія пагражаюць ажыцьцяўленьню намечаных тэм-паў сацыялістычнай рэканструкцыі. Выходзячы з гэтага, зьезд пад-крэсьлівае важнасьць задачы мабілізацыі ўсёй партыі і рабочай клясы, прафсаюзных і гаспадарчых органаў на ліквідацыю меўшых месца прарываў, вядучы рашучае змаганьне за павышэньне якасьці прадук-цыі, за зьніжэньне сабекошту, павышэньне прадукцыйнасьці працы, што можа быць з посьпехам вырашана пры ўцягненьні новых пластоў рабочых у сацспаборніцтва, ударныя брыгады, давядзеньне плянавых за-даньняў да паасобных цэхаў і варштатаў і паслядоўнае правядзеньне прыцыпу адзінаначальля.

Магутны рост сацыялістычнай індустрыі, павялічэньне яе ўдзель-най вагі і вядучай ролі ва ўсёй народнай гаспадарцы, забясьпечылі магчымасьць вырашэньня задачы, якое яшчэ ня бачыла ніколі гісто-рыя, — задачы сацыялістычнай рэканструкцыі ўсёй сельскай гаспадаркі. Рост буйных савецкіх гаспадарак, а таксама масавы добраахвотны ўва-ход у калектывы асноўнага пласта сялянства, — як беднякоў, так і се-раднякоў, — даў партыі магчымасьць паставіць і ў асноўным вырашыць задачу карэннага павароту сельскай гаспадаркі на рэйкі калектывіза-цыі і разам з гэтым перайсьці ад лёзунгу абмежаваньня і выцясненьня кулацтва да лёзунгу ліквідацыі кулацтва, як клясы, на базе суцэльнай калектывізацыі. Шырокі размах калгаснага руху, будаўніцтва буйных сельска-гаспадарчых фабрык — саўгасаў, ужываньне ў шырокіх разьме-рах новай тэхнікі (трактары, камбайны) яшчэ раз абверглі і нанесьлі

канчатковае паражэнне правым і „левым“ апартуністам і далі магчымаць пад правільным кіраўніцтвам ЦК УсеКП(б) зрабіць рашаючы паварот вёскі да сацыялізму.

Ня гледзячы на антысерадняцкія перагібы і скажэнні лініі партыі, дапушчаныя радам партыйных арганізацый, таксама і ў КП(б)Б, у справе калгаснага будаўніцтва намечаны плян калектывізацыі на сёння аказаўся значна перавыпаўненым, асабліва ў найважнейшых збожжавых раёнах (40-50 проц.).

XIII з'езд лічыць правільнымі і цалкам ухваляе пастановы ЦК УсеКП(б) і артыкулы т. Сталіна, якія сваячасова папярэдзілі партыйныя арганізацыі ад рознага роду выкрыўленьняў у практыцы калгаснага будаўніцтва і правільна ўказалі недапушчальнасьць адміністраваньня і бюракратычных прыёмаў у справе калектывізацыі.

Праводзячы і надалей неаслабную работу па ўзмацненьні і расшырэньні сацыялістычнага сэктару сельскай гаспадаркі, з'езд разам з гэтым лічыць неабходным не аслабляць работы па ўзмацненьні кіруючай ролі пралетарыяту ў адносінах індывідуальнага сэктару сельскай гаспадаркі шляхам энэргічнага правядзеньня вытворчага каапэраваньня бядняцкіх і серадняцкіх гаспадарак, упартай і сыстэматычнай работы сярод беднаты, ўзмацненьня саюзу з серадняком і ўстанаўленьня правільных узаемаадносін паміж калгасамі і індывідуальнікамі, усялякая дапамога калгасаў і саўгасаў бядняцка-серадняцкім гаспадаркам, што павінна забяспечыць пасьпяховае правядзеньне лініі суцэльнай калектывізацыі і на яе аснове—ліквідацыя кулацтва, як клясы.

Асаблівую ўвагу з'езд адводзіць вырашэньню праблемы жывёлагадоўлі, якая павінна і можа быць поўнасьцю вырашана толькі ідучы па шляху буйнай аграмаджанай гаспадаркі.

Ленінская нацпалітыка ЦК УсеКП(б) забяспечыла значнае падняцьце і ўзмацненьне эканамічнага і культурнага ўзроўню адсталых рэспублік і народаў СССР. За апошні перыяд у сувязі з бурным тэмпам рэканструкцыі гаспадаркі і ростам культурнага будаўніцтва яна дала асабліва выразныя вынікі.

Яшчэ больш высокія тэмпы будаўніцтва, рост гаспадаркі нацыянальных рэспублік, у тым ліку і БССР, рост пралетарскай праслойкі ў гэтых рэспубліках зьяўляюцца лепшымі доказамі правільнасьці гэтай палітыкі. Бурныя тэмпы будаўніцтва ў нацрэспубліках былі-б немагчымы без аказаньня дапамогі ім сіламі ўсяго СССР.

Усё гэта рашуча абвяргае ўстаноўкі нацыянал-апартуністых, адмаўляючыя тыя вялікія дасягненьні, якія мы маем у правядзеньні нацыянальнай палітыкі. Гэтыя дасягненьні таксама б'юць па нацыянал-дэмакратызме, які зьяўляецца ідэалёгічным сыцягам буржуазіі, у першую чаргу адчайна супраціўляючага кулацтва, робячага спробу павярнуць край са шляху сацыялізму на шлях буржуазнай рэстаўрацыі.

Гіганцкі рост індустрыі, вялікія посьпехі па ўсім фронце народнай гаспадаркі і пралетарскае культуры, выкананьне прамфінплану пад правільным кіраўніцтвам ЦК УсеКП(б) далі магчымаць партыі па-новаму паставіць пытаньне аб мэтадах работы і падняць да актыўнага ўдзелу ў сацыялістычным будаўніцтве новыя мільёны працоўных.

Вялікую ролю і значэньне на шляху да сацыялізму адыграла і мае ў далейшым адыграць разгортваньне большавіцкай самакрытыкі. Толькі на аснове вялікіх тэмпаў сацыялістычнага будаўніцтва, пры дапамозе самакрытыкі, пад правільным кіраўніцтвам ЦК УсеКП(б) можна было ўцягнуць ў сацбудаўніцтва новыя мільёны працоўных, разгарнуць іх актыўнасьць, высунуць задачу перабудовы па-новаму работы прафсаюзаў і грамадзкіх арганізацый, стварыць новыя сац. мэтады працы

пралетарыяту, выклікаць да жыцця сотні тысяч ударных брыгад і разгарнуць сацпаборніцтва, прыступіць і разгарнуць работу рашучага высоўвання і энэргічнай падрыхтоўкі новых кіруючых кадраў з іся-родзішча рабочай клясы, а таксама кадраў пралетарскіх спецыялістаў для ўсіх галін сацыялістычнага будаўніцтва, і на гэтай падставе адкрыць новыя рэзервы для тых паскораных тэмпаў сацыялістычнага будаўніцтва, аб якіх „мы раней і марыць не адважваліся“. (Ленін).

Дасягненні партыі ў абсягу сацыялістычнай рэканструкцыі яшчэ раз бліскуча пацвярджаюць правільнасць палітыкі партыі і канчатковы крах праваапартуністычнай тэорыі аб дэградацыі сельскай гаспадаркі, аб размычцы з сярэдняком.

Наперакор права-апартуністычным цвёрджанням і контр-рэвалюцыйным атакам трацкізму, партыя здолела зрабіць прамысловасць магутнай зброяй уздыму сельскай гаспадаркі, здолела замацаваць змычку рабочай клясы і беднаты з сярэдняком і расшырыць сацыяльную апору партыі ў вёсцы.

Масавы дабравольны ўваход працоўнага сялянства ў калгасы ўтварыў новы тып аграмаджанай гаспадаркі, які дае гарантыю быстрой сацыялістычнай рэканструкцыі вёскі, які значна змяняе суадносіны эканамічных укладаў і клясавых адносін у нашым краі і расшырае апорную базу пралетарыяту ў вёсцы.

XIII з'езд лічыць правільным палажэнне, сфармуляванае ў тэзісах тав. Якаўлева аб тым, што „па-новаму ставіцца цяпер пытанне аб апоры савецкай улады ў вёсцы. З гэтага часу ў найважнейшых збожжавых раёнах СССР вёска дзеліцца на дзве асноўныя часткі: на калгаснікаў, якія з'яўляюцца сапраўднай і моцнай апорай савецкай улады, і на некалгаснікаў з беднаты і сярэднякоў, пакуль што яшчэ не жадаючых увайсці ў калгасы, але якіх нясумненна пераканае масавы вопыт калгасаў у адносна самых кароткіх тэрмінах ў неабходнасці пайсці па шляху калектывізацыі“.

Шляхам падвядзення пад калгасы базы буйнога механізаванага гаспадарання, з дапамогай беднаты і батрацтва, будуць перапрацаваць дробна-ўласніцкія перажыткі і інстынкты ў сярэдняка-калгасніка. Шляхам упартай работы, уцягваючы ў калгасы яшчэ не ўвайшоўшую ў іх беднату і сярэднякоў, узмацняючы саюз з сярэдняком, ЦК правільна паставіў задачу—ажыццявіць у самы кароткі гістарычны тэрмін знішчэнне векавой супрацьлежнасці між горадам і вёскай.

Гэтыя задачы можна выканаць толькі на ленінскім шляху, у бязьлітасным змаганні за генэральную лінію партыі, у рашучым змаганні з усімі элементамі перараджэння ў асобных праслойках партыі. Генэральная чыстка ад чужых, прымазаўшыхся і перарадзіўшыхся элементаў, якая была праведзена, дала вялікае ўзмацненне клясавай баяздольнасці нашай ленінскай УсеКП(б).

XIII з'езд КП(б)Б заяўляе, што найважнейшай задачай нашай партыі і надалей застаецца змаганне на два фронты — супроць правага ўхілу, як галоўнай небяспекі на даным этапе, супроць „левых“ загібаў, якія дапамагаюць правым у іх наскоках на лінію партыі і супроць прымірэнства да правых і „левых“ ухілаў.

З'езд рашуча асуджае і заяўляе, што КП(б)Б дасць рашучы адпор спробам усіх апартуністаў, якія імкнуцца апарочыць ленінскае кіраўніцтва ЦК і якія абвінавачваюць ЦК УсеКП(б), што ён нібыта несваячасова звярнуў увагу на выпраўленне зробленых мясцовымі арганізацыямі памылак і скажэнняў лініі партыі ў калектывізацыі. З'езд лічыць, што гэтыя спробы па істоце маюць сваёй мэтай падарваць

давер'е да генэральнай лініі партыі і да яе кіраўніцтва, а таксама рэвізаваць ленінскую палітыку партыі, сарваць плян сацыялістычнага будаўніцтва.

XIII з'езд КП(б)Б патрабуе ад былых лідэраў правых апартуністых разгорнутай бальшавіцкай крытыкі сваіх апартуністычных памылак, рашучага і актыўнага змаганьня супроць ўсякіх спроб правых ухілістых рэвізаваць ленінскую генэральную лінію партыі, супроць усялякіх наскокаў і дыскрэдытацыі ленінскага кіраўніцтва партыі — Цэнтральнага Камітэту ЎсеКП(б) і яго палітыкі.

Толькі цьвёрдае і пасьлядоўнае ажыццяўленьне генэральнай лініі партыі яшчэ больш узмоцніць гаспадарчае і міжнароднае становішча Савецкага Саюзу, вызваліць канчаткова Савецкі Саюз ад тэхнічнай і эканамічнай залежнасьці ад капіталістычных краёў і ўзмоцніць абароназдольнасьць пралетарскай дзяржавы, зробіць СССР яшчэ больш моцным фактарам паскоранага разгортваньня пралетарскай рэвалюцыі ва ўсім сьвеце. Толькі ў непрымырым змаганьні на два фронты — супроць правых, як галоўнай небяспекі на сучасным этапе, і „левых“, а таксама і прымірэнцаў, партыя застанеца яшчэ больш згуртаванай, адзінай і моцнай для таго, каб давесьці СССР да канчатковай перамогі сацыялізму.

Рэзалюцыя XIII з'езду КП(б)Б

па дакладу тав. Трылісэра аб рабоце ЦКК УсеКП(б)

1. Заслухаўшы даклад тав. Трылісэра аб рабоце ЦКК УсеКП(б), XIII з'езд КП(б)Б прызнае лінію ЦКК правільнай і ухваляе усю работу ЦКК УсеКП(б) за пэрыяд ад XV з'езду УсеКП(б).

ЦКК УсеКП(б) цвёрда стаяла на варце ленінскага адзінства партыі, на аснове яе генэральнай лініі, завяршаючы барацьбу з рэшткамі контр-рэвалюцыйнага трацкізму і праводзячы рашучую барацьбу з правым ухілам, як галоўнейшай небяспекай на даным этапе, „левымі“ загібамі і прымірэнцтвам да апартунізму ўсіх колераў.

2. За справаздачны пэрыяд ЦКК прарабіла вялікую працу па генэральнай праверцы і чыстцы шэрагаў УсеКП(б) ад сацыяльна-чужых, прымазаўшыхся, абюракратыўшыхся і разлажыўшыхся элементаў, ад элементаў буржуазна-мяшчанскага перараджэння, зросшыхся з кулацтвам і г. д. Генэральная чыстка з'явілася магутным аружжам партыі ў барацьбе супроць права-апартуністычнай ідэалёгіі і практыкі, супроць рэцыдываў контр-рэвалюцыйнага трацкізму, прымірэнчых адносін да ўхілаў, супроць скажэнняў клясавай лініі і хваравітых з'явішч, у выніку чаго яшчэ больш узмацніліся шэрагі партыі, падвысіўся аўтарытэт яе і ўзмацнілася давер'е шырокіх рабочых мас да партыі, што асабліва яскрава вызначылася ў вялікім прытоку ў партыю лепшых перадавых рабочых.

3. За час паміж XV і XVI з'ездамі, ЦКК УсеКП(б) правяла вялізарную працу па праверцы выканання дырэктыў партыі, асабліва ў галіне капітальнага будаўніцтва і машынабудаўніцтва, як базы індустрыялізацыі, правяла працу па палепшаньні і спрашчэнні дзяржаўнага апарату, па скарачэнні выдаткаў і захаванні рэжыму эканоміі, па барацьбе з множнасцю кантролю, забяспечваючы ўсёй гэтай працай ажыццяўленне галоўнага лёзунгу партыі „пяцігодка ў чатыры гады“.

4. XIII з'езд КП(б)Б канстатуе, што арганізаваная і праведзеная пад кіраўніцтвам ЦКК УсеКП(б) чыстка савецкага апарату пры ўдзеле шырокіх рабочых і працоўных мас значна садзейнічала справе палепшання апарату і набліжэнню яго да мас; чыстка апарату зрабіла зрух у складаньні сапраўднага рабочага кантролю над савецкім апаратам, у разгортваньні самакрытыкі ўнутры яго і арабачэнні апарату за лік вычышчаных клясава-варожых бюракратычных элементаў.

5. XIII з'езд канстатуе, што ЦКК УсеКП(б) сваёй працай і правільным кіраўніцтвам дзбілася значных вынікаў у справе ажыццяўлення лёзунгу партыі аб самакрытыцы, у прыватнасці XIII з'езд са задавальненнем адзначае, што ва ўмовах КП(б)Б дырэктывы і паказанні ЦКК УсеКП(б) садзейнічалі далейшаму разгортваньню самакрытыкі. Выявілі рад фактаў скажэння лёзунгу самакрытыкі і садзейнічалі ўзмацненню

барацьбы з прывым ухілам і завастрэньню барацьбы са ўсякага роду шавінізмам і ў першую чаргу з беларускім нацыянал-дэмакратызмам.

6. XIII зьезд з асаблівым задаваленьнем канстатуе посьпехі, дасягнутыя органамі ЦКК-РСІ ў справе ажыццяўленьня дырэктывы XV зьезду партыі ў галіне ўцягненьня шырокіх рабочых і наогул працоўных мас у справу палепшаньня савецкага апарату і барацьбы з бюракратызмам.

Зьезд адзначае ўзмацніўшыся ўдзел рабочых мас у справе ажыццяўленьню кантролю над працай дзяржаапарату ў форме шэфства рабочых над савецкімі ўстановамі, рабочых брыгад, часовых кантрольных камісій, сэкцый саветаў, росту добраахвотніцтва па лініі ўдзелу ў працы Рабкрына і г. д., дзякуючы чаму партыя дабілася значных посьпехаў у барацьбе з бюракратызмам і ў працы па палепшаньні дзяржаўнага апарату.

7. XIII зьезд КП(б)Б упэўнен, што дзейнасьць ЦКК УсеКП(б) і наперад будзе накіравана на захаваньне ленинскага адзінства партыі на падставе яе генэральнай лініі і барацьбу як з правым—галоўнай небясьпекай на даным этапе—так і „левым“ апартунізмам і прымірэнцтвам да іх; на замацаваньне вынікаў генэральнай правэркі і чысткі партыі і барацьбу з хваравітымі зьявішчамі сярод партыйцаў, узмацніўшы адначасова ў дзейнасьці партыйных і кантрольных органаў выхаўчую працу для папярэджаньня гэтых зьявішч.

ЦКК УсеКП(б) у сваёй далейшай дзейнасьці павінна яшчэ больш разгарнуць барацьбу са скажэньнямі дырэктыў партыі па самакрытыцы, дабіваючыся таго, каб самакрытыка ў сапраўднасьці стала асноўным мэтадам усёй працы па сацыялістычным будаўніцтве, па ажыццяўленьні баявога лёзунгу партыі—„няцігодка ў чатыры гады“.

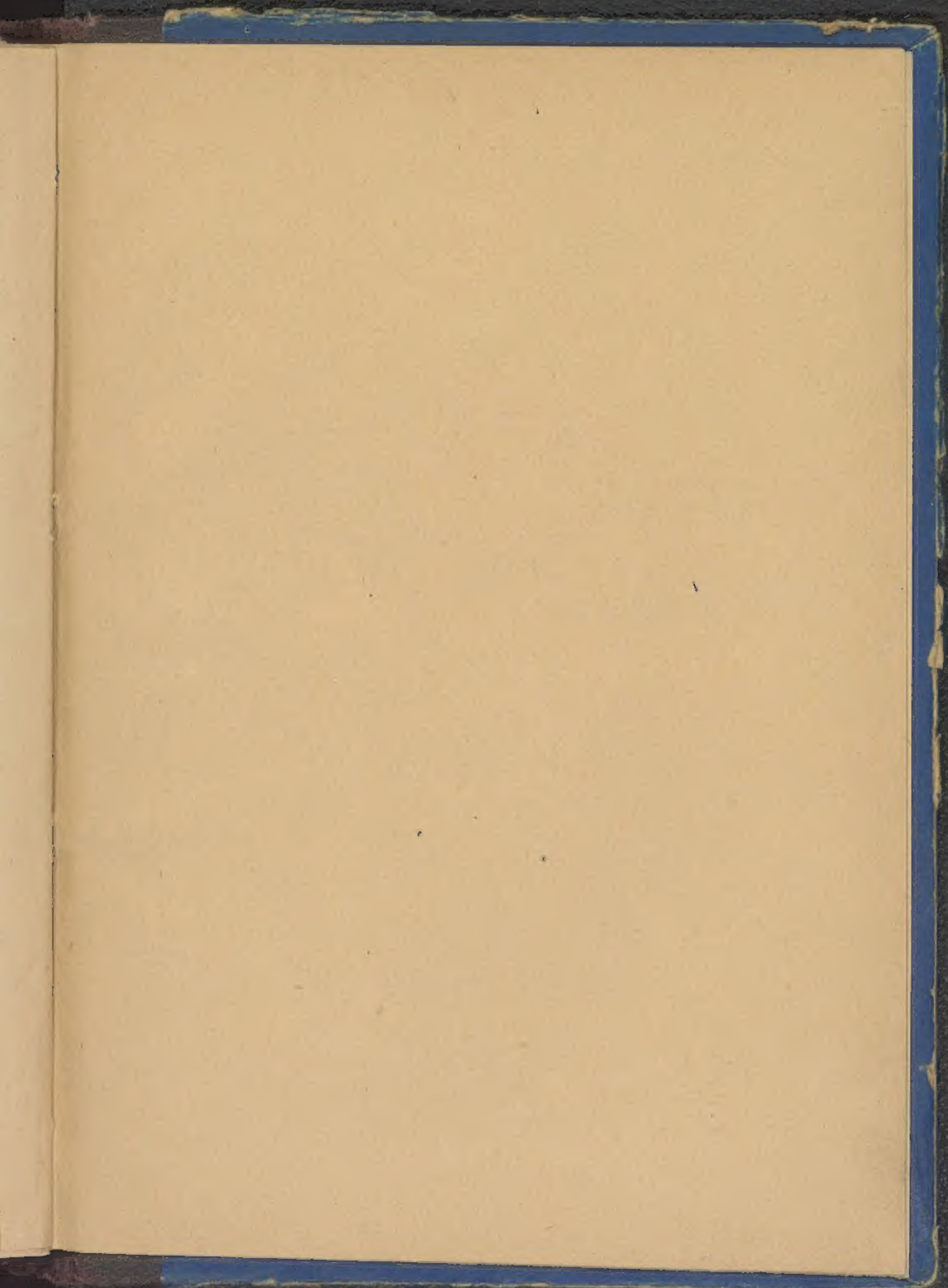
XIII зьезд лічыць, што ў далейшай працы органаў ЦКК-РСІ па чыстцы савецкага апарату ад нягодных элемэнтаў, па палепшаньні, патамленьні і арабочаньні яго—неабходна яшчэ больш мабілізаваць увагу партыйных, прафэсыянальных арганізацый, дабіваючыся рашучага зруху ў працы па перабудове савецкага, гаспадарчага, каапэрацыйнага і прафсаюзнага апарату, у суадпаведнасьці з задачамі і тэмпамі сацыялістычнага будаўніцтва, забясьпечыўшы сапраўдны масавы пралетарскі кантроль над працай апарату і ажыццяўленьне ідэі Ільліча аб „бесплатным выкананьні дзяржаўных абавязкаў кожным працоўным“.

Рэдкалегія

С. Будзінскі.
А. Саевіч.
А. Сянькевіч.

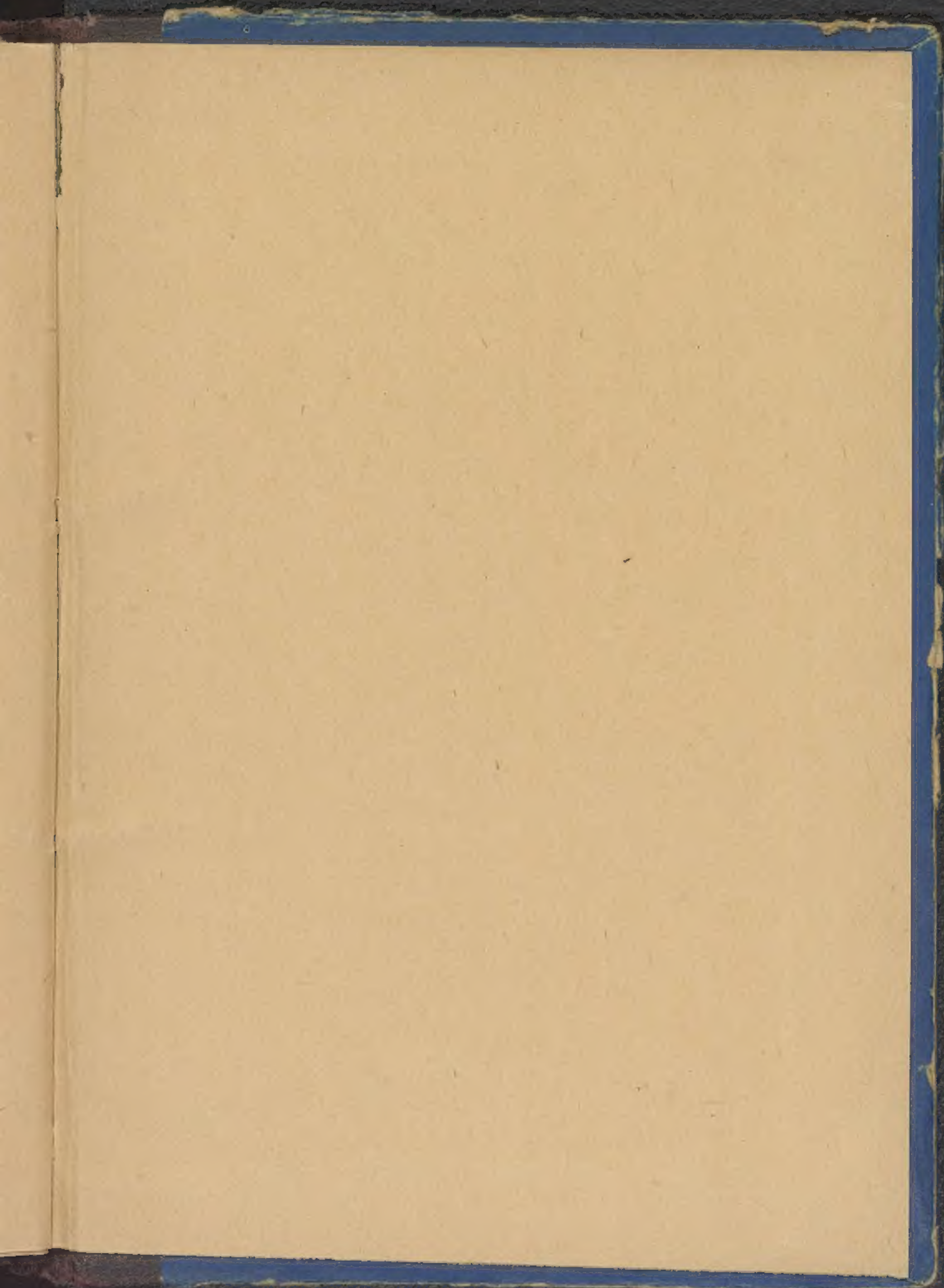
ЗЬМЕСТ № 5

	Стар
Я. Васілевіч. КП(б)Б у барацьбе за бальшавіцкую лінію	3
А. Сянькевіч. Барацьба з ухіламі ў нацыянальным пытанні і нацпраца	12
С. Будзінскі. Тры праблемы	16
А. Курцкі. За бальшавіцкую якасць нашага друку	23
Р. Каршакевіч. Вынікі колгаснага будаўніцтва БССР у веснавую сельска-гаспа- дарчую кампанію 1930 году	39
Л. Якаўлеў. Апартуністыя ў барацьбе супроць партыі	41
Ц. Пракопчык. Аб тэмпах колгаснага будаўніцтва на Беларусі ў сувязі са скажэнь- нямі партыйнай лініі ў гэтым пытанні	53
Матэрыялы і дакументы. Рэзалюцыя XIII з'езду КП(б)Б па дакладу т. Мануіль- скага і па дакладу т. Трылісэра	60-74

##3H/198898 (050)

1964 г.

#3H//198898(050)

00000002382484